

ياداشتنامەى

ھىندى اقرا الشىقافى

مامۇستايەك

www.igra.ablamontada.com

ياداشتنامەى مامۇستايەك

بەرگى پىنچەم

ناوی کتیب: یاداشتنامه‌ی مامۆستایه‌ک

به‌رگی پینجه‌م

نووسهر: وه‌ه‌بی وه‌ققاس ئوغلور

ورگیپر: د. زانا نه‌حمه‌د

له به‌رێوه‌به‌رایه‌تی گشتیی کتیبخانه گشتییه‌کان
ژماره (١٦٣٧)ی سالی ٢٠٠٩ ی پیدراوه

پیشہ کی

لہ کاتی نووسینی ہر پیشگوتنیڈا، بیری نہ وہی کہ پہنگہ نہ مہ
دوا گۆتن بیت، دلم دادہ خورپیتنیٹ.

چونکہ پیکہ وہ بوون لہ گہ ل ئیوہ، گہ یشتن پیتان لہ دیرو
لاپہرہ کاندہ گہ لیک خوشہ.

بہ یہ ک گہ یشتن لہ سہر بنچینہ ی باوہ پ و خوشہ ویستی و ئاکارہ
جوانہ کان، خوشترین و پرماناترین لایہ نی ژیانمانہ ...

بہ لام غہ م خواردن ی بۆ چییہ؟! ... مہ گہر لہ بہ ہشتیشدا، یہ کیٹ
لہ خوشترین نیعمہ تہ کان، گہ یشتن بہ دۆستان و قسہ کردن نییہ
لہ گہ لیان؟ ئینجا بہ دور بوون لہ گشت جورہ غہ م و پەژارہ یہ ک و
نہ وپہری تیتری لہ چیزہ بی ئازار و خوشییہ سازگارہ کانہ وہ ...
تہ نانتہ بیرکردنہ وەش لہ وەہا پیکہ وہ دانیشتیک، چہ ند خوشہ! ...
نہ م ئومیدہ - کہ باوہرہ کہ مان پیمانی دہ بہ خشیت - نہ بووایہ،
ژیانمان چہ ند بی مانا و پروپوچ دہ بوو؟!!

لہ م ژینی دونیایہ دا چی ہەول و کۆششمان ہ یہ، بۆ نہ وہ یہ
بتوانین بلیتی پۆژی دواپی بۆ بہ ہشت بپرین... چی بکہین، ہر
چیہ ک بکہین، ناتوانین مردن بمرینین. بۆیہ ناچار ہر دہ بی ملی پئی
پۆژی دواپی بگرینہ بہر. کہ وا بوو ہق وایہ «جوان ژیان، جوان

مردن، و زیندوووبونووه به جوانییه نه به دیه کانه وه» ئامانجی نه گۆرمان بیت...

پیکه وه چون به ره و نه و ئامانجه... بینینی گشت مرۆفایه تی به کامه رانی له م دنیا و له و دنیا... به ئی، هر به پاستی سیفه ته کانی مرۆفیتی، نه مانه پیویست ده که ن.

نابیت نه و په یوه ندییی نیوان مرۆفه کان که پۆڤ به پۆڤ به ره و پتر په قی و بی به زه ییانه تر ده چن کار له ئیمه بکه ن. نابیت هه رگیزا و هه رگیز نه وه له بیر بکه ین که تاکه ئه رکی سه ر شانمان نه وه یه له تاریکاییه کاندایم دابگیرسیئین و تۆوی خۆشه ویستی بخه ینه دله په ق دا که پاره کانه وه.

سه رجه می نه و پۆحه مه زنا نه ی له ئامانجی به دیه ئیران لایان نه دا، هه ر خه ریکی هه ول و گۆشش بوون له م پینا وه دا. وه ک بلئی دلی گه وره یان له ت کرد و له گه نجینه ی خۆشه ویستیان، بی له به ر چاو گرتنی هه ر جیا کارییه ک به شی تیکرای مرۆڤ و ئاژه ل و پوه که کانیا ن دا و هیچیان لینه هیشته وه.

نه و خودا گه وره یه ی ئیمه ی به خۆشه ویستییه وه له خۆشه ویستی خۆی به دیه ئنا وه، فه رمانی به خۆشه ویستی دا وه و قین و خوین و دوژمنداریی قه ده غه کردوه. گشت دنیا ی بوونیش - به گیاندار و بیگیانه وه - وه ک جی ده ستیکێ نه و کردگاره به خۆشه ویستییه وه ده بن به ته واو که ری یه کدی و پالپشتی له یه کدی ده که ن.

بەم شىۋەيە، لە گەردووندا پىكەو سەزەن و تەبائى و
پىكەپىكەيە سەيىر ھاتىۋەتە ئاراۋە.

ئەم مەۋقائەي دەستىيان لە خۆشەيىستىي بەرداۋە، بىي وچان
خەريكى تىكەدانى ئەم پىكەپىكەيەن. خەريكە لە پىنناۋى
خۆپەرىستىدا، وا لە دونيا بەگەن، جىي ژيان نەبىت.

بىي ئەۋەي پەندە لەو خاكە بەخشەندەيەي بەردەوام خەريكى
بەخشىنە و ئەم خۆرى بەردەوام بەخۆشەيىۋە پەرىشكى دەداتەۋە و
ئەم ئاۋە خاۋىنەي گيان دەكات بە بەرگيانمان، كەسانىك خەريكى
بلاۋكەندەۋەي سەلبىيات و قەچچىكى و بەرژەۋەندى پەرىستىن...

دەبىي بىيىن بە دەنگىكەتەننىت بە گەشت ئەم ناپىكەيەنە بلىت:
«بەستە!» دەبىي ۋەكە موگەناتىسەك برا مەۋقەكانمان بەرەۋ چاكە و
پەستى و جوانى كەش بەگەن.

«ياداشتنامەي مامۇستايەك» گەركەيەتەي بەمە ھەلبەسى. دەيەۋى
بە بەدەمەۋە ھاتنى ئىۋەش بىيى بە داۋەتنامەيەك كەريگەرىي زىاتەر
بىيى.

داۋەتنامەكەمان بۇ بوۋن بە مەۋقى كامەل و پەرەپىدان و جوان
كەردنى پەيۋەندىيە مەۋقىەكانمان و... كەرتىيەكەي كامەرانىيە.
چەنكە مەۋقايەتەي بەتىكەرا شاينى ئەۋەيە كامەران بىيى.

ھەق ۋايە ھەر ھەموۋمان پۇلمان ھەبىت لە كامەرانىيە ھەموۋ
كەسىكەدا.

له بهر نه وهی له بهرانبهر داوه تنامه که ماندا وتوتانه: «به لی»، پریز
و خوشه ویستی پیشکه شی یه که به یه که تان ده که م.

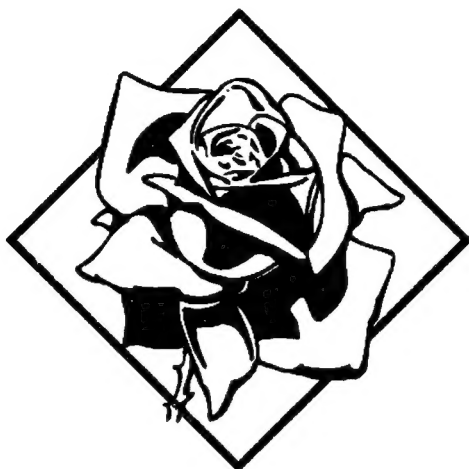
وه مبی وه ققاس تزلو

۱۹۹۶/۱/۱

باخچه لی نیقله ر

ئەو مىندالەي گۈلەباخى ھېنا

گۈلنىڭ كە سىمبولى پېغەمبەرە..

داوام لە ھەمووان كوردبوو ئەو پۆژە ھەر يەكە و گۈلنىڭ بىنن. لەو بەيانىيە خۆشەي ئىستەنبوولدا، كە خەرىك بوو بە ھار جىيى بۆ ھاوین چۆل دەكرد، پۆلەكەمان بووبوو بە باخچە يەككى پەنگىن. چونكە نۆر لە قوتابىيەكان، لەو گۈلانەي ھەليان بىزاردبوو، دانە يەك نا، بەلكو چەپكىتكيان ھاوردبوو. بېريار بوو لەو پۆژە خۆشەدا، لە بەينى ئەو جوانىيە شاھانانەدا ھەلبىزاردننىڭ بىكەين و جوانترىنيان ديارى بىكەين.

په حله کانی پېښی پېشه وه مان چۆل کرد و چه پکه گولّه کانمان
به پالّ په که وه پیز کرد و ژماره مان بۆ دانان. ده بوو هر قوتا بیه ک
باسی تاییه تمه ندی و جوانیه کانی نه و گولّه بکات که هیناویه تی و
هولّ بدات به په که م ده رچوونی مسوگر بکات...

به رنامه که مان ده سستی پیکرد. له قهره نفیل و لیلاق و
هه لاله برمه وه تا ده گاته گولّه باخ، که نزیکه ی سی جوړه گولّ
ده بوون، به کورتی ناسیتران. ئینجا هاتینه سر ده نگدان. گولّه باخه
قه دیفه ییه سوړه پش باوه که، که بۆنیکې دلّ پښتی هه بوو، به
جیاوازیه کی زوره وه له سر ته ختی په که می دانیش. خه دیجه - که
نه و گولّه باخانه ی هینا بوو - له نیو خوشی و کامه رانییه کدا که شایانی
بوو، سوپاسی هاوړیکانی کرد. پرسپاری نه وه ی له من کرد - که
بیلایه مابوومه وه و ده نگم نه دابوو - داخو نه نجامه که م پیّ چونه.
وتم:

- منیش ده نگم بدایه، هر گولّه باخم هه لده بژارد...

هه لبت ده موده ست هۆکه یان لیپرسیم. پیم وتن:

- گولّه باخ له نه ده بیاتماندا به سیمبول پیغه مبه رمان (دروودی
خودای لی بیت) دانراوه و به «گولی موچه مبه دی» ناوې راوه. جگه
له وه، باس له وهش ده کری که ئاره قه ی پیغه مبه ر (دروودی خودای
لی بیت) بۆنی وه ک بۆنی گولّه باخ بووه. په نگه هر له بهر نه وه بیت،
که ناوی گولّه باخ له هه موو گولانی تر زیاتر له مړوځ نراوه. بویه

هه لږ څارنه که تانم به دل بوو. وهلی نه مه نه وه ناگه یه نیت که گولہ کانی تر ناشیرین و درټون. هه ربه که یان جوانی و تاییه تمه ندی تاییه به خوی هه یه. ئینجا خو گولہ باخیش دپکی هه یه. هه بویه باب و باپیرانمان وتوویانه: "نه وهی گولہ باخی خوش بوئ، ده بی بهرگی دپکه که شی بگری". نه مه ش نه وه دهرده خات، که له کاملترین جوانییه کانی دونیا شدا که موکوپي هه یه. جوانی ته واو کامل و بی که موکوپي، ته نها له به هشتدا هه یه. دنیا وه جامخانه یه کی نمایشی به هشت، هه ندیک نمونه نمایش ده کات و وهک بلایی پیمان ده لیت:

— نه وانه ی دنیا نه وهنده جوان بن، ده بی جوانییه کانی پوړی دواپی چند جوان بن؟! بقو خوتان به راوردی بکه و هه ول بدن نه و جوانییه راسته قینه یه ده ست خوتان بخه ن.

دپکه کانی گولہ باخیش وانه یه کمان فیر ده که ن. نه ویش وانه ی گه شبینییه... نابی که له گولہ باخ ده پوانین گله یی نه وه بکه ین به دپکاوی به دیه پناوه. به پیچه وانه وه، ده بی شوکرانه ی خدا بکه ین له به رانبر نه وهی له نیو نه و دپکه دا جوانییه کی وای به دیه پناوه. زیان هه رده م نه وهنده ی گولہ باخ جوان نییه. هه ندیک جار و بگره زوریک جار وهک دپک پهق و به نازاره. ده بی وهک نه وهی هه یه قبولی بکه ین و له به رانبر دپکه کاندایا بین و پوښوینی پتویست بگرینه بهر.

ئەو ەش لە بىر نەكەين ئەركى ئىتمە ئەو ەيە سەيرى گولەكان بکەين و
 گەشبین بىن، نەك سەيرى دەرکەكان بکەين و پەشبین بىن.
 لەم نۆڤەندەدا، پەجەب کە بەردەوام داواى دەکرد مۆلەتى
 قسەکردنى پى بدەم، سەرنجى پاكىشام.

پىم وت:

- بلى بزانم.

- مامۇستا! دەل ئىم ئەگەر خەلاتىكى تايبەتەش بىەخشىن... ئەو
 نىيە ەندى جار لە پىشپەركىكاندا خەلاتى تايبەتى لىزنى
 ەلەسەنگاندن پىشكەش دەكرىت، ئا وەك ئەو...

- جا خەلاتىكى تر بۇ بدەين؟

- ئەو گولەى عەدنانى ەورپىمان

ەيناوئەتى، لە چلەكەى لىنەكراوئەو.

ئەو نەچووە وەك ەورپىيانى تر لىيان

بكاتەو، بەلكو بە گولدانەكەو

ەيناوئەتى. من ئەم ەلەسوكەوتەيم نۆر

چووەتە دلەو. ەلەسوكەوتىكى نۆر

ناسك و ەست بزۆنە. ئەمە سەريارى ئەو ەى گولەكانىشى نۆر

جوانن.

پىشنىازەكەى پەجەبم خستە دەنگدانەو. بە نۆزىنەى دەنگ

پەسەند كرا. عەدنەن سوپاسى گشت ەورپىكانى و بەتايبەت پەجەبى

کرد. منیش له به رانبهر ئه وه ئسوک و ته جوانه یاندا، ده ستخو شیم له هردووکیان کرد. بۆ هه ریه که له خه دیجه و عه دنان، سه رو کتیپکی خۆم به ئیمزای خۆمه وه بۆ کردنه دیاری. خه دیجه ش گوله باخه کانی پیشکesh کردم. گوله کانی تریشمان خسته نیو گول دانی پۆله که مانه وه. عه دنانیش ویستی گوله کانی خۆی پیشکeshی من بکات. به لام قبو لّم نه کرد و داوام لی کرد وه که یادگارییه کی ئه م پۆزه بیباته وه مالی خۆیان. خه دیجه که گوله باخه جوانه کانی پیشکesh کردم، وتی:

"ئه م گوله باخه جوانانه ی که لای هه مومان خۆشه ویستن، ده که م به دیاری بۆ گوله باخی پۆله که مان - که مامۆستا که مانه".

نۆر هه ستم بزوا، سوپاسم کرد و وتم:

- پاستیه که ی ئه وه ئیوه ن گوله باخانی منن. ئه و گوله باخه بی نمونانه ی که هیشتا خنچه ن، ئیوه ن. گشت گول و گوله باخ و شتیک به ئیوه وه جوان و مانا داره... ئی خۆ خودای گه وره ش که ئه مانه و گشت جوانیه کانی دیکه ی به دیهینان، بۆ ئیوه واته بۆ گرو ی مرقایه تی به دیهینان، چونکه تاکه گیانه وه ریک که له جوانیه کان ده گات و ده توانی به دیهینه ره که ی بناسیت، مرقه. هه موو جوانیه کانی سه رپووی زه وی جی ده ست و به خششی ئه و جوانی جوانانه ن. ئه و سه رچاوه ی جوانیه کانه. گشت جوانیه که هه والده ری جوانی بی کوتای ئه وه. به سه یرکردنی ئه و جوانیانه که

جی دهستی ئهون، له زانست و توانای بێ سنوور و خه للاقیی
 بێ کۆتای ئه و خالق دهگهین. هه ر له م گوشه نیگایه وه یه باب و
 باپیرانمان وتویانه: "له جوان پوانین خێره". جوانیی جێدهستهکانی
 به ره و جوانیی خۆیمان دهبات. ده بێ بپوانین و پابمی نین.
 پیغه مبه رمان (دروودی خودای لی بیّت) باسی له وه کردوه که
 بیر کردنه وه یه کی و، له کردنی چه ندین سالّ په رستشی نافیه
 (سوننه ت)، خیری زیاتره. نه وسا و امان لیدی جوانیه کانمان - له بهر
 نه وه ی جیدهستی ئهون - خوش بویت. به م جوړه نه و جوانییانه ی به
 لی پوانینیان که یف خوش ده بین، ده بنه هوی نه وه ی خیری
 په رستش به ده ست بینین.

هه ر شتیک که له م دونیا یه دا ده بینین، پیت و وشه و پسته ی
 نامه یه که که نه و بوی نووسیوین. نه گه ر بزانی نه و نووسی نه
 بخویننه وه، نه وه له ده رخستنی خوی زیاتر، کردگاریی خۆیمان
 پێ نیشان ده دات. وه ک چۆن هه ر پیت و وشه و پسته یه ک بۆ نه وانه ی
 ده زانن بیخویننه وه گوزارشت له مانایه ک ده کات، ئاواش سه ره له بهری
 جوانیه کانێ سروشت، هه ر له ده ریا و تاویر و پوهه ک و درهخت و
 ئاژه ل و مڕۆڤ و چی له ئاسمان و زه ویدا هیه، هه ر خه ریکی
 پیشاندانی جی دهستی خودای گه وهره ن. ناوه جوان و سیفه ته
 مه زنه کانێ نه ومان پیده خویننه وه. هه ر بۆیه نه وانه ی به چاو یکی
 باوه پدارانه وه له م دونیا یه ده پوانن، بوونه وه ره کان ته نها وه ک نه خش

و نیگار و جوانییهك نا، به لكو هاوده م وهك دتپر و لاپه په گه لیکي
پرمانا ده بینن و ده یخویننه وه و لئی تیده گن...

با نیستا من دهمه ته قییهك له گه ل ئه م گوله باخه بكم كه خه دیجه
كردویه تی به دیاری بوم. با برانین چیم پیده لئین؟ یان با هه ول بده م
بیانخوینمه وه. تو بلایی نه و مانایانه ی هه لیان گرتووه، به ته واوی
بیاندوزمه وه.

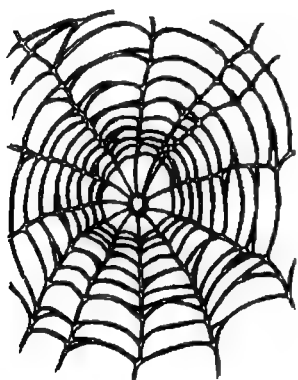
"ئه ی گوله باخ! نه و جوانییه نه فسووناوییه ت چۆن به دده ست
هیناوه؟ ئایا نه و قه ده باریكه لانه و په گه كه ی نیو گلت، نه م
جوانییه یان بۆ ده سته بهر كردوویت؟". نه ها گوئ پادیرن، چۆن
ده لئ: "نه خیر. نه ی مروقی ژیر! نه م په گ و قه دانم كه هه ر
ده توانی به نیوه زیندوو دابنرین، له كوئ ده زانن گول دروست
بكه ن؟! ... نه م په نگه جوانانه كه ی له توانای نه واندایه؟! نه و
لیكه اتنه ی هه ردوو په نگی سه وز و سوور، نه و بۆنه خوشه ی شادی
ده به خشیته لووتان، چۆن له نیو خاكیكي بی گیان پییان دروست
ده كریت؟! نه و گه لایانه م كه ئاوا چوون به یه كدا، نه و دركانه م كه
چه كي ده ستمن له به رانبه ر ده سته شه پانگیزه كان، هیچ یه كیك
له مانه، من بیرم لینه كردونه ته وه. نه و گله ی به ختویشم ده كات،
سه ری له گول دروست كردن ده رناچی. نه و مروقه ی خویشی ده كات
به خاوه نم، له زانست و توانستی گول دروست كردن مه حروومه. هه ر
بۆیه، گه ر به وئ نه و كه سه بدوژینه وه كه هیناومیه ته بوون،

ناچاریت به‌دوای کردگار یکدا بگه‌پیت که زځر له‌سهرور مړوځ و
 گه‌ردوونه‌وه‌یه و بالا‌تره...".

***

که زه‌نگ لیږدا، زځر یک له قوتا بییه‌کان که وتبوونه قسه‌کردن له‌گه‌ل
 گوله‌کان و پرس‌یار کردن و وه‌لام وه‌رگرتنه‌وه لیږان... منیش چوومه
 ناویانه‌وه و درېژم به قسه و باسه‌که‌مان دا.

- گوله‌کانم!... نه‌گه‌ر به و چاوه، واته به چاوی نه‌قله‌وه به‌وان و

ه‌ولئ تیگه‌یشتن بده‌ن، ئیوه‌ش
 ده‌توان وه‌ک نه‌وه‌ی شاعیر ده‌لئت،
 بلین: "جال‌الوکه‌یه‌ک به‌ره‌و خودای
 گه‌ورده‌م ده‌بات". چونکه سه‌یری ه‌ر
 جیده‌ستیکی بکه‌ن له بچووک‌ترین‌وه
 تا گه‌ورده‌ترین ه‌ر ه‌موویان به‌ره‌و
 نه‌و - نه‌و زاته‌ی که هی‌زو توانا و
 به‌دیینه‌ری بی‌کوتا‌یه - واته خودای

مه‌زنتان ده‌به‌ن. له‌م سۆنگه‌یه‌وه‌یه و تراوه: "نه‌و پتیانه‌ی مړوځ به‌ره‌و
 خودای گه‌وره ده‌به‌ن، به‌قه‌د ژماره‌ی ه‌ناسه‌ی مه‌خلوقات زځر و
 زه‌به‌ندن".

***

هفته يه ك دواى ئەم وانەيه مان بوو. قوتاييه كم كه له هه مان پۆل
 بوو و تا بلایى هێمن و بێدهنگ بوو، هاته لام. سه تلایكى گه و ده ی پر
 له و گوله باخانه ی له ده ست بوو كه زۆرم هه ز لیبوون. له به رانه ر ئەو
 جوانیه سه راسیمه یه ی چێژیان ده به خشییه چاو و لووت، سوپاسم
 كرد. هۆشداریه ی ئەوه شم داى جارێكى دیکه نه چێته ژێر بارى ئەو
 زه حمه تیه كه زۆر گرانبه ها راده وه ستا. به لام ئەو چه پكه جوانه
 له وه نه ده چو له گولفرۆش كرا بێت. لیم پرسى داخۆ له كوێ
 كپوه. كه مێك سلی كرده وه، هه لوه سته ی كرد، كه وته پامان، تا
 ئەوه ی وتی: "له دراوسێكه مان..."

وتم:

- ده ستخۆشى له و دراوسێیه تان ده كه م كه گولێ ئاوا جوان
 به خێو ده كات. سه لامى منى پێگه یه نه و ئەوه شى پێبلی كه
 ده ستخۆشیه ی لیده كه م. پێشى بلای ئەگه ر قایل بێت، هه ز ده كه م
 له گه ل ئەو مروه جوانه ی خوى داوه ته ئەو كاره جوانه ته عاروف
 بكه م...

به لام ئەوه چى بوو؟! كه من ئەو قسانه م كرد، پوخسارى
 (ئۆكتای) شێوا و هه ستم كرد كه مێك حالى تێكچوو....

گوله كانم خسته گولدانه كه ی پۆله وه.

- هه ز ده كه م هه م ته عاروفێك له گه ل ئەو كه سه به زه وه بكه م كه
 ئەم گولانه ی به خێو كرده وه، هه مېش ئەگه ر بكریت هه ندێك تۆوى ئەم

جۆره گۆلهی لیوه ریگرم، دهمه ویت منیش له مانه برۆینم و به ختیوان
بکه م...

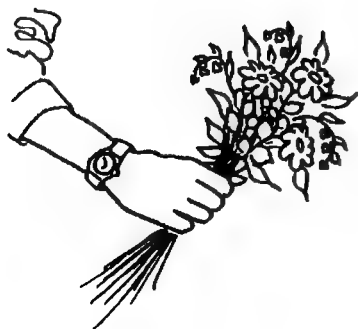
ئۆکتای یه کسه ر لیم دور که وتوه په لهی بوو بچیتوه
شوینته کهی خۆی و چه ندی ده کرد نهیده توانی له دلوه بلای:
"باشه" ... له دواي ته واو بوونی وانه که بانگم کرده لای خۆم. له بهر
هست ناسکییه کهی دووباره سوپاسیم کرده وه و لیم پرسى داخۆ
کهی ده توانی بمباته لای دراوسى گۆل به خێوکه ره که یان؟
ئهی ئای، نه وه چیه؟! نه سرینه کانی ئۆکتای که وتنه دابارین بۆ
سه ر گۆنا سوور هه لکه پاوه کانی.

ئوهی راستی بیت، که میك سه رم سوپما. وتم:
- ده بی پیم بلای بۆ به قسه کانه دلته نگ بویت. نه گه ر نا، نه من
و نه تۆش ناچینه ده ر سه وه ...

ئۆکتای دواي سه له مینه وه و نکو لیبیه کی زۆر، هه ولای دا
هه نسکه کانی پابگریت و وتی:

- مامۆستا! من نه و گۆلانه م
به بی ناگاداری هاو سیکه مان، له
باخچه که یان هیئا.

ئهم وه لاهه نه ریتنبیه، تووشی
سه رسوپمانیکی زۆری کردم. لیم
پرسی بۆ نه و هه له یه ی کردوه.

وتی:

- مامۆستا! من تۆم زۆر خۆش دەوێت. که زانیم زۆر حەزت لە
گۆلەباخە، ویستم موفاجەئەیکت بۆ دروست بکەم و دڵت خۆش
بکەم.

- ئۆکتای! ئەوەی که من حەزم لە گۆلەباخە پاستە. بەلام
گۆلەباخ بۆ من هێمایە بۆ حەزرەتی موخەممەد (درودی خودای
لێبێت)... کهچی تۆ هەلساویت ئەو گۆلەیی بوو بە هێمایەك بۆ ئەو
پێغەمبەرە نازدارە (درودی خودای لێبێت)، بێئاگاداری و مۆلەتی
خاوەنەکەیی لێت کردوونەتەو و هیناوتن، بەمەش پیشییلی
فەرمانیکی زۆر گرنگی حەزرەتی موخەممەد (درودی خودای
لێبێت)ت کردوو. واتە مافی بەندەیکەیی خودات خواردوو، ناھەقیت
کردوو. ئەم کارەیی کردووتە بەپێی ئاینەکەیی ئێمە حەرامە. دەزانی
حەرام یانی چی؟

- بەئێ، مامۆستا! ئەو شتانەیی خودای گەورە بە شیوەیکەیی بنێر
قەدەغەیی کردوون، پێیان دەوترێت حەرام. تۆ ناتەوێی بیلێیت، بەلام
ئەو کارەیی من کردوومە، بێ سۆ و دوو دزییە.

- مادام وایە، ئێستا چی دەکەین؟ چون ئەم بارە پاست
دەکەینەو؟

خەمە تەواو زیادبوو کە ئۆکتای منیشی خەمبار کرد. تەکلێفێکم
لێکرد:

- دەبىي پېيەك بىگىتە بەر كە ئەم كارە خاوين بىكەتەو و بىگرە لە
گونامەو و بىكەتە خىر و چاكە. واتە دەبىت بچىتە لای ئەو دراوسى
خاوەن باخچەيە تان و پىيى بلىت:

"مامە! مەن بەبى ئاگادارى تۆ، دوانزە گولە باخەم لە باخچەكەت
كردهو و برەمەن بۆ مامۆستاكەم. چونكە ئەو بە ناوى ئەوئى كە
گولە باخ سىمبولى پىغەمبەرمانە (دروودى خواى لەسەر بىت)،
گولە باخى زۆر خۆش دەوێت. ئامانجى مەن تەنھا ئەو بوو ئەو دلخۆش
بەكەم. بەلام پارەشم نەبوو لای گولفرۆشك بىانكەم. بۆيە ئىستا
هاتوم دەمەوى پارەى ئەو گولانەت بۆ بىزىرم و گەردنى خۆمەت پىي
ئازاد بەكەم".

بەلى، ئۆكتاى! تاكە پىگەى پزگار بوون لە دەرھاوئىشتەكانى ئەم
كارە نەشیاو، ئەوئەيە گەردنى خۆت بە ھاوسىكەتان ئازاد بەكەيت.
مەن پارەت دەدەمى و تۆش دەبىت ئەو بوئىريە پىشان بەدەيت و
چارەى ئەم كارە بەكەيت...

ئۆكتاى بەم قسانەم تا بلىي شىوا...

- بەلام مامۆستا! دراوسىكەمان گولەكانىي زۆر خۆش دەوێت...
جگە لەوئەش كەبىرەيەكى توورە و توندە. پارەكەشى بەدەمى، ھەر
باوەر ناكەم لىم خۆش بىي و گەردنم ئازاد بىكات. تەنانەت ھىچ
دووريش نىيە بەكەوئە لىدانم...

- ئۆكتاي بوپرىه. گويى مەدەرى، با لىدانىشى تىدا بىت، تۆ مەر
 بېقلاي ئەوازاتە. گەشېنىم بەۋەي لە پەشيمان بوۋنەۋەكەت دەگات
 و پىشوازىت لىدەكات. منىش دوعات بۆ دەكەم. ئىنجا ئەۋ سزا و
 سوۋكايە تىيانەي بۆي ھەيە لەسەر ئەم كارە پوۋبە پوۋيان بىيتەۋە،
 پىم وايە زۆر لە سزاكانى ئەم كارە لە پۆزى دوايى كەمتر و
 ساناتىن... ئىستا دەمەۋى بتخەمە ناۋ يەكەمىن تاقىكرىدەۋەي
 مەنەۋىي لە ژيانىدا. دەيى بزانم، دلىر و بوپرىه...

لەسەر ئەم قسانەي من، ئۆكتاي ھەندىك بە نابەدلىيەۋە قايل بوو
 و وتى:

- مامۇستا گيان! ھەۋل دەدەم ئەۋەي دەيانلىي جىيە جىيان
 بگەم.

***

ھەفتەيەكى بەسەردا تىپەرى. دىسانەۋە لە پۆلەكەي ئۆكتاي و
 ئەۋان بووم. ناۋى ئامادە بوۋانم ۋەرگرت. تەنھا ئۆكتاي نەھاتىبوو.
 خەرىك بووم لە ھاورپىكانىم دەپرسى بۆ نەھاتوۋە، ئەۋ لەپەر لە
 دەرگاۋە دەرگەۋت. بەلام چى بىيىنم، چەپكى گولە باخى زۆر جوان و
 سەرنج پاكىشتەر لەۋانەي ھەفتەي پابردوۋى، بەدەستەۋە بوو.

بەدەست خۆم نەبوو، پراچلەكىم و بە چاۋى پەر لە پرسىيارەۋە لە
 ئۆكتايم نواپى. بەلام ئەم جارەيان ھىچ ترس و سلا كرىدەۋەيەك لىيى
 دىارى نەدەدا. بەلگو بەپىچەۋانەۋە، چاۋەكانى بىزەيان دەھات.

- مامۆستا گيان! هه وڵم دا ئه وهى تۆ وتت، به ته وای جیبه جیى بکه م. پۆیشتم بۆ لای مامه گولفرۆشه که و داواى لیبوردنم لیکرد. ئه ویش پرسى بۆ ئه و داواى لیبوردنه ی لیده که م. منیش گفتوگۆکه ی نیاوان خۆم و خۆتم بۆ گێرايه وه. ئه وه م بۆ پوون کرده وه که ده مه وى له و گوناوه پزگارم ببیت. له سه ره ئه مه زویر بوونه که ی وه رچه رخابه سه ر دلخۆشیی و، ده ستخۆشیی لیکردم. وتی تا ئیستا زۆر که س له باخچه که مان گولێ درزیه، ئه وه تۆ به که م که سیت داواى لیبوردن و گهردن ئازادیم لیده که یت. ئافهرین بۆ تۆ. ئه و پارهیە ی هیناوته وه رى ده گرم و دووباره ده یده مه وه پیت. وه ک دیارییه کی من قبوولی بکه ... ئینجا ئه و مامۆستایه شت که ئه م باوه رپه جوانه ی فیهر کردوویت پیز و سلاومی پى بگه ی نه و جوانترین گولێ باخی باخچه که می بۆ به. له کانگای دلّه وه ده ستخۆشیی له ویش ده که م. هه ر کاتێک ویستت ده توانیت بیت و داواى گولم لیبکه یت. ئه گه ر قبوولیشی بکه یت له مپۆوه ببه به کوپى مه عنه وى من. تا ئیستا زۆرم ئاوات خواستوه بیه خاوه نی کوپێک، به لام تا ئیستا نسیم نه بووه. ئیستا به قه د کوپى خۆم خۆشم ده ویت. ئایا پازیت؟

منیش له ئاست ئه و ته کلیفه ی ئه و مامه پیره یه دا وتم: "به لى" ... مامۆستا گيان! له سایه ی جه نابندا بووم به خاوه ن دۆستێکی زۆر سه نگین. خودا لیتان پازى ببیت...

سوپاسی ئۆکتایم کرد و پیم وت:

- ئافەرىن، ئەرکەكەتت زۆر باش بەجى گە ياندوۋە. دەرگاىەك
 نىيە چاكى و راستى نەتوانن بىكەنەۋە. خدا ھەردەم يارمەتيدەرى
 راستىيەكانە. ئىستا منىش بەھوى تۆۋە بووم بە خاۋەنى دۆستىك كە
 مۆگىرى گولەباخە. بلى بزانم، كەى لەگەل باوكە مەنەۋىيەكەتدا
 تەعاروفم پىدەكەيت؟

چەند پۇژىك دواتر كە بۆ لاي مامەى گولفرۆش دەچوم، بىرم
 دەكردەۋە: ئايا ئەو خۆشىيەى تىيدان، لە ئەنجامى خۆشەويستىي
 پىغەمبەر (درودى خوداى لىبىت) و ئەو گولەۋە نىيە كە سىمبولى
 ئەو خۆشەويستىيە. بەلى بە خۆش ويستنى ئەو، ھەمىشە دۆستايەتى
 و تەبايى و مرقايەتتىي راستەقىنە پەرە دەسىننىت و گەشە دەكات.
 شاعىر چەند جوانى وتوۋە:

لە مەحبەبەت، موھەممەد بوو حاصل

بى موھەممەد، مەحبەبەت چۆن دەبىي حاصل؟

لە خۆشەويستىي بىكۆتاي خوداى گەرەۋە، موھەممەد (درودى
 خوداى لىبىت) پەيدا بوو. ئەو موھەممەدەى كە بە ژيانى خۇي
 پىشانى دابن، بوون بە مەخلۇقى بالا و نمونەى مرقايەتتىي چۆن
 چۆنى دەبىت. سەرچەم ئەو ئاكارە جوانانەى خودا داوايان دەكات
 ئەو لە ژيانى خۇيدا بەرجەستەى كردن و شكۆى بە دونيا بەخشى.
 خۆشەويستىيەك، خۆشەويستىي ھەزرەت (درودى خوداى لىبىت)ى

لە ناخدا ھەلنەگرتبێت، چیی لێ بەرھەم دێ؟! بەلێ، بۆ ئەوەی
 ببینین لە خۆشەویستیی بێ خۆشەویست (دروودی خودای لیبێت)
 چی پوو دەدات، دەبێ سەیری ھالی ناخ پەر لە ئازاری ئەو کەسانە
 بکەین کە لە باوەر بەدوورن... دەبێ سەیری ئەو کەسانە بکەین کە
 بە دەست چەرمەسەری و دەردەسەرییە ماددی و مەعنەویەکان و
 لە بن باری بێرەحمەتی ئارێشەکان نالەیانە و، پەندیان لێوەبگیرن.
 لە بەر ئەوەی لە ناو خۆشویستنەکانماندا خۆشەویستیی ئەو ھەیه،
 بۆیە ئەو کەسانە شایانی خۆشەویستین، بە جۆشەوێ خۆشمان
 دەوێن. ئەوانەش کە ھی ئەو نین خۆش بویسترین، ھەستی
 خۆمانیان پێ بە زایە نادەین. لە شتە زیان بەخش و حەرامەکان
 بەدوورین و خۆشمان ناوێن. وەك ھەموو شتەکانی دی، لە
 خۆشەویستییدا پێشەنگ و پێ پێشان دەرمان ھەر پێغەمبەری
 خۆشەویستمانە (دروودی خۆی لە سەر بێ). خۆشویستنەکانمان، بۆ
 ئەوەی راستەقینە و خاوەن ناوەڕۆک و بەھیز ببن، پێویستیان بەو ھەیه
 بە خۆشەویستیی ئەو بێنە مۆمیا کردن.

دەنگى نەۋەى نوئ..

گولئىكى خۆرھەلات كە لە خۆرئاۋاي دېمدا شكۆفەى كردووہ
سەرەتا ۋەك فەرەخەيەك لە ترسا ھەلدەلەرزى، دواتر بوو بە
بولبول ۋە گولزارە دورە دەستەكاندا كەوتە خويندن... گوئى
پادەگرت، پرسىيارى دەكرد، سۆراغى دەكرد.
مانگى نىسان بوو. ھاودەم لەگەل ئەو سىروشتەى بىدار دەبووہ،
نەمىش يەكسەر كەوتە چىپىنى ئاۋازئىكى ئىلاھى.
ويستىم گشت پىكەوہ بگەين بە تامى ئەم كۆتا سەراسىمەيە.
خەزم كرد مىكرۇبى بى ئومىدىي ئىو ناخمان قاۋبدەين. لە پئى
خەزمت كردن بە گەنجىتى، ھاوشىۋەى ھاۋەلان بىئىنە جۆش...

فەرموون ئىيە و گولنىك كە زىاوە تەو، ئىيە و دەروونىك كە
 گەيشتووە بە ئامانجى خەلق. ئەمەق پۆحم يالى گرتووە. ئەمەق
 جەژنە، زەماوەندە... گەورە ترين ئاواتم ئەو يە ھەر وا بە مەحەببەتى
 خودايى بمىنىتەو. ئىستا ئەگەر ئامادەن گوى پادىرن بۆ (گولجان)ى
 گوللى گيانم و گيانى گولم. چونكە ئەو، وەك يەككە لەو ھەزاران
 نمونە يەى، دەنگى نەو يە نوێيە. تەكايە گوى بۆ بگرن.

۱۹ى نىسانى ۱۹۸۹/بەرلین

(كەمەك كورد كراوە تەو - وەرگىن)

مامۇستاي ئازىزم!

بەر لە ھەر شتىك لە خوداي گەورە دەپارپمەو زىانىكى پەر لە
 ئاسوودەيى و كامەرانىت پىببەخشىت. پىشى ھەموو شتىك دوعاي
 ئەو ت لە خودا بۆ دەكەم، بە ھەشت ھەوار و جىگەت بىت. (خۆ
 ئەگەر منىش دوعا نەكەم، ئىشە لا تۆ ھەر بە ھەشتىت)!...

مامۇستا گيان!

لە بەرانبەر (ياداشتنامەي مامۇستايەك) دا زۆر سوپاست دەكەم.
 پىشكەش كردنەكەي سەر كتيبەكەم، دواي ئەو بىنى كە نامەم بۆ تۆ
 نووسى. خۆي بپيار بوو ھەفتەي پابردوو نامەت بۆ بنووسم، بەلام

له بهر دهرسه کاتم هلم بۆ نه پره خسا. له دواکه وتنی سوپاسنامه کهم،
توخودا بمبه خشه.

خۆت ده زانی وا ئیدی نوێژه کاتم ده کهم. خۆی پیشتریش چه ند
جاریک ده ستم به نوێژ کردن کردبوو. واته ئه وانه ی ئیستاکی
ده یانزانم، پیشتریش گه لیکیانم ده زانی. به لام داخه کهم ئه و
زانیا رییه نه م قفل درابوون. جه نابت ئه و قفلته شکانه و منت گه یانده
حزوری خودا. من تۆم گه لیک خۆش ده ویت، مامۆستا! تا ئیستا
نه متوانیبوو خۆم به ده ستی خۆم ئه و قفلته ی ناخم بشکینم. دوا جار
تۆ توانیت ئه مه بکهیت. چۆن توانیت بیشکینیی، مامۆستا گیان؟!
په نگه ئه مه ته نها دانه یه ک بیته له و پوودا وانه ی زوو زوو له ناویاندا
ده ژێ. بۆ من ئه م پوودا وه گه لیک مانا له خۆ ده گریت، مه حاله
له بیریا ن بکه م.

مامۆستا! خۆ خۆت ده زانیت، من حه زم ده کرد بېم به
قوتابییه کت که هه رگیزا وه رگیز له بیرم نه کهیت. ئی مه به ستم
ئه وه یه بېم به کچته... مۆف «کچ»ی خۆی له بیر ناکات، به لام کاتیک
ئه و هه موو کچه ی هه بی مه حاله بتوانی که سیان له بیر نه کات، وا
نییه ؟ به لام ئه گه ر من بتوانم بکه م به و به خته وه رییه چ دلخۆشییه که
بۆ من! ئیستا ناتوانم وه ک پتویست ئه وه ی وا له میشکدا گرد و
پوختی بکه مه وه. بۆیه باشته رایه چه ند به شیک له ده فته ری
بیره وه رییه که مت بۆ بنووسم:

"ئەم بەيانىيە بۆ يەكەم جار
 گەيشتم بە بەختەوهرىي كردنى
 نوپۇزى بەيانى. خوايە گيان!
 شوكر بۆ تۆ... لەپەر وامزانى
 بەپمالەكەم خەرىكە دەفپى. وا
 لە ئاسمانەكانم، لە دوور دوورم.
 چوونە حەزورى خودا چەند

خۆشە! خەرىكە ھەنسكى گریان لە ناخم دەردى... دەمەوئەت لە
 خۆشیدا بگريم. دەمەوئەت ھاوار بکەم ئەم دونيايە: من پى پى پاستم
 دۆزىيەو، گەيشتم بە خوا گيانم. دە ئۆو ش وەرن... خوايە گيان!
 مامۇستا وەھبىم چ مەزىكى ھەيە بۆي حاسل بکەيت. لە گەيشتم بە
 تۆدا من قەرزدارى ئەوم. ئەي خوايە! ژيان بى نوپۇز، چەند وشك و
 برىنگە. وشەيەكم دەست ناکەوئ پى گوزارشت لە خۆشىي و
 كامەرانيي و جۆش و خۆشى ناخم بکەم. ئىدى ھىچ ھىزىك نىيە
 بتوانىت ئەو قفلەي مامۇستا وەھبى شكاندى، قفل بەداتەو. ئىدى بە
 چوار دەست باوہشم کردووە بە نوپۇز و ئيماندا..."

مامۇستا گيان! ئا بەم جۆرە خىزىكى ترخان خستە سەر
 تويشوى خىرەكانتان. چ دلخۆشەيەكە بۆ ئۆو! برىا ھەموو كەسەك
 بىتوانىيا وەك ئۆوە واييت. ئاي مامۇستا! مەزىكى چەندە باشيت،

زۆر دىلخۆشم بەۋەى تۆ مامۇستاي منيت. بەۋەش كە بوومە كچى تۆ،
ئا ئەۋەندەى تر دىلخۆشم.

بە ھەر حال، زۆرم لە كات گرتى. لە كۆتاييدا بە حورمەتەۋە
دەستەكانت پادە مووسم.

كچى خۆت: گولجان

تېيىنى:

نووسىنەكانى ئەسەنگول نىيە، سەردەمانىك (كە ئەۋەندە
لەمپىزىش نىيە)، منىش لە ھەمان بارودۇخدا بووم. كە نامەكەى ئەوم
خويندەۋە، خەرىك بوو ۋا بزانم ئەۋەى ئەۋ ھاۋار ۋ ئالەيەتى، منم.
چونكە پىك ۋەك ئەۋ بووم. بەلام شوكر، پزگارم بوو. ئىششەللا
جاريكى دى شتى ۋا نە بەسەر من ۋ نە بەسەر كەسى ديدا نايەت،
ئامىن.

بۆچی خودا گشت ئەوانەمان ناداتی

کە داواى دەکەین؟

"دوعاتان نەبى، نرختان چىيە؟"

پۇڭىكى خوشى بە ھار ئاساى زستان بوو. ھەم بە ھۆى ئەو پۇڭە
خۆرە تاوھى پىشبینىيمان نەدە کرد، ھەمیش ئەو شەوى بەراتەى ئەو
ئىوارەىە چاوە پى بووین، جۆشیکیان خستبووہ دلمانەوہ لە باس
کردن نایەت. کە چوومە پۆلەوہ بۆ ئەوہى ئەوہ نەدەى دى
سەرئەکانیان پى چر بکە مەوہ ئەم پرسىارە کەم کرد:

"- قوتابىيە خوشەو یستەکانم! ھەلپىنن بزانم، من ئەم پۇ بۆ وا
کە یف خوشم؟"

بە راستى وە لامەکانیان بۆ من بوون بە ماىەى کە یف خوشى...
چونکە زۆرینەى پۆل وتیان: "مامۆستا! ئەم شەو یادى شەو یكى
پىرۆزە!..."

وهلی ئهوانه‌ی ده‌یانزانی یادی چ شه‌ویکی پیروژه، نه‌ختی که‌متر
بوو. له‌وانه‌ی که‌ وتیان: "یادی شه‌وی به‌راته" به‌سهره‌ پرسیم:
"- مانا و گرنگی شه‌وی به‌رات چیه؟ ده‌بی له‌م شه‌وه‌دا چی
بکریت؟"

ده‌مدی ژماره‌ی ئه‌و ده‌ستانه‌ی به‌رز ده‌بوونه‌وه‌ ورده‌ ورده‌ له‌
که‌می ده‌دا. دوا جار، واتا و گرنگی ئه‌م شه‌وه‌مان له‌ دوو خالدا کو
کرده‌وه‌:

۱- له‌م شه‌وه‌دا لیپرسینه‌وه‌ی سالی پابردومان له‌گه‌لدا ده‌کریت.
واته‌ چاکه‌ و گوناوه‌کانی سالی پابردو -له‌ شه‌وی به‌راتی سالی
پابردووه‌ تا ئه‌م شه‌و- حیساب ده‌کریت. به‌م جوړه‌ ده‌رده‌که‌ویت
قازانج و زهره‌ری مه‌عه‌ویی سالی پابردومان چه‌نیک بووه‌. ئه‌وه
نییه‌ ده‌زگا باززگانییه‌کان سالی جاریک جه‌ردی زهره‌ر و قازانجی ئه‌و
ساله‌ ده‌که‌ن... ئا وه‌ک ئه‌وه‌ ئیمه‌ش له‌ شه‌وی به‌راتدا جه‌ردیکی خیر
و گوناوه‌ی سالی‌کمان ده‌که‌ین. به‌لام ده‌توانین به‌ په‌رستش و پارانه‌وه
له‌م شه‌وه‌دا، له‌ دوا ساتدا بارودق‌خه‌که‌ بق به‌رژه‌وه‌ندی خۆمان
بشکیتینه‌وه‌. ده‌کری ئه‌م حاله‌ته‌ به‌و گولانه‌ بجوینریت که‌ له‌ دوا
خوله‌کی یاریی دووگولیدا ده‌کرین. ئه‌و قورشان خویندن و نویژ و
پارانه‌وه‌ و لالانه‌وانه‌ی به‌دل له‌ شه‌وی به‌راتدا ده‌یانکه‌ین، بۆی مه‌یه
تای خیر و چاکه‌کانمان قورس بکه‌ن. به‌م جوړه‌ ئه‌و ساله‌ی که‌

خەرىكە دەيدۆپىتىن، لە دوا ساقدا دەيىبەينەو. شەوى بەرات ھەلىكى
وا بۆ موسولمانان دەپەخسىنىت.

۲- خودای گەرە لەم شەویدا پۆزى سالى داھاتووی بەندەکانىشى
ديارى دەکات. واتە پرسيارگەلى كى چەنىك دەخوات و دەخواتەو،
كى نسيبي لە دنیا نامىنىت و ... ھەموو پرسيارەکانى ھاوشیو
ئەمانە لەم شەویدا وەلامیان دەدریتهو. لە شەویكى وادا كە بپ
ماوہى پۆزیمان دیتە ديارى كردن، گرنگى پى نەدان و خو لى گیل
كردن، بیگومان ھەلەیه. ھەق وایە ئەم شەو بە پیمانندان بە
وازیندان لە خووە خراپەکانمان و پووکردنە ئەجامدانى چاکەى زیاتر،
بەپى بکەین. دەبى داواى پۆزى زیاتر و بەرەكەتتر لە خودا
بکەین...

***

كە گفتوگۆكەمان بەم جۆرە درىژەى دەكىشا، عەدنان دەستی
ھەلپى. پرسيارەكەى سەرنجى پاکیشام. وتم ئەگەر حەز دەكەن با
ئەو بابەتەتان بۆ باس بكەم. بینیم باسەكە جیى سەرنج و گرنگى
پیدانیاى بوو. پرسيارەكەى عەدنان ئەمە بوو:

- مامۆستا! من ئەو دوو سالە لەو شەویدا دوعا دەكەم و داواى
چەند شتىك دەكەم، بەلام ئەو ھەموو كاتە تىپەپروە كەچى ھىشتا
ھیچ بەكێكیان نەھاتوونەتە دى. ئەمە لە كاتىكدايە كە تۆ دەلێى ھیچ
دوعايەك بەفیرۆ ناچیت و ھەر وەلامى دەدریتهو. ئینجا كتیپىكى

دوعاشم کړې، دوعاګانی ناو نه وه شم تاقي کرده وه، به لام دیسانه وه
هیچ نه نجامېکم دهست نه که وت. پیم نالیتیت نه وه بق دوعای من
قبول نایت؟ بق خدا نه وهی من داوای ده که م نامداتی؟"

- نافه رین عه دنان! پرسپاریکی زور جوانه. پرسپاریکیشه هر
ده بی لی تی بکه یین. نیستا ده بی خوتان وه لامی نه م پرسپاره
بده نه وه. بیر لی بکه نه وه و وه لامه کی بدوزنه وه. نه و کات
ده رده که ویت نیوه ش وه لامی پرسپاره که ی عه دنان ده زانن...

به لی، نیستا من پرسپاریک ده که م باسه که بکاته وه:

- نه ری خودای که وره قهت دوعاګانمان قبول ناکات؟ واته نایا
هیچ شتیګ نییه نیته ه زمان لی بیت و که یفمان پی بیته وه نه و
دابیتی پیمان؟ نه که له ناست نه م پرسپاره دا بیژن: "به لی"، نه وه
ده رده که ویت که هر به پاستی هیچ داخواییه کمان نه هاتوه ته
جی... وه لی نه که ر وه لامه که تان "نه خیر" بیت، نه و کات پیویسته
سه رله نوی بیر بکه یینه وه...

پرسپاره که م دوپاره ده که مه وه: "نایا خودای که وره هیچ شتیکی
نه داوینی ه زمان لی بیت و که یفمان پییدا بیته وه؟"

ژماره ی نه وانه ی ده یانویست قسه بکه ن خه لی زور بوو. به سه ره
وه لامه کانیا م وه رګرت:

- خودای که وره زور شتی پی بکه خشیوین. زور له و شتانه شی پی
به خشیوین، ه زمان لی یانه.

- خودا، بوون به مرقفی به نسیب کردوین. به بی گیان یا پوهه
یا ناژه ل نا، به لکو به بالاترین گیانه وهر که مرقفه، دروستی کردوین.
- خودا دایک و باوکی خوشه ویستمانی پیداوین.
- تهن دروستی پیبه خشیوین.
- نه قلی داوینی.

نیستا له گشت نه م وه لآمانه وه، چ نه نجامیک هه لئه هینجین؟ نایا
خودای گه وره نه و شتانه ی حه زمان لییانه و لآمان خوشه ویستن، پی
به خشیوین یان نا؟

مۆله تی قسه کردم دایه چاودی ری پۆل:

- مامۆستا! خودا نه وه نده شتی پیبه خشیوین که له ژماردن
نایه ن، ئینجا له و شتانه ش که حه زمان لییانه و بی نه وه ش که خۆمان
داوامان کردبن و ته نانه ت له کاتی کیشدا که نه مانزانیه داوایان
بکهین. خۆ ئیمه نه و ده مانه هه ر نه مانتوانیه به نه قلی و زانیی
خۆمان بیر له وه موو جوانیه بکهینه وه و داوایان بکهین... نه و
خوایه نه و جوانییانه ی پیبه خشیوین له کاتی کدا که ئیمه بیرمان
لینه کردونه ته وه و بگره هه ر به خه یالماندا نه هاتوون، به ر له وه ی
ئیمه داوایان بکهین و ته نانه ت فیرووین داوا بکهین.

- ئەي ئافەرىن، چاودىر! ... تۆ چاودىرىڭكى پاستەقىنەيت.
پەنجەت لەسەر خالىڭكى زۆر جوان دانا.

سەيرم كرد محەمدى فەيلەسوف وەك بلىنى ئىترەيى بەو پىدا
هەلگوتنە دەبرد. لەبەر ئەوئەي ھەستم بەوئە كرد، سەيرى محەمد
كردو وتم:

- تۆ لە بەرانبەر قسەكانى كاكى چاودىردا چى دەلئيت؟

- بەلى، مامۆستا! چاودىر ھەر بەپاستى پەنجەي خستە سەر
خالىڭكى زۆر سەرنج پاكىش... ئەوئەي پاستى بىت ئەوئەي
پەرورەدگارمان پىي بەخشيوين، تەنانەت بى ئەوئەش خۆمان داوايان
بەكەين، گەلەك گەلەك زۆن... ھاورپىكانم ھەوليان دا بيانژمىن...
بەلام گرىنگرىن شتىك كە خوداى گەرە پىي داوين، كەس باسى
نەكرد.

له سەر ئەم قسە یە ی محەمەد، پۆل دەنگی لێ بەرزبوهوه:

- مێشك

- باوه پ

- قورئان

- چاو

- قسەکردن

بەلام محەمەد هیچ یەكێك لەم وهلامانە ی بەدل نەبوو و داوی دەکرد ئەو شتە بدۆزنەوه كه خودای پێی داوین و له گشت ئەمانه به نرختره. دوا جار پۆل شهكەت بوو و پێیان وت: "دە مادام خۆت بیلێ..." محەمەدی فەیلەسووف وهك گشت جاره كانی تر، چووه وه سەر چه توونییه خوش ئاوه زه که ی و حاله سەرنج پاکێشه که ی... ئاوا له بهرزیه که وه سه یزیکێ ده و روبه ره که ی کرد و هیدی هیدی هاته گۆ:

- یه كێك له جوانترین و به نرخترین و گرنگترین ئه و شتانه ی خودای گه و ره به ئێمه ی داوه، ئه و یه كه فێری داواکردنی کردوین. مادام داواکردنی داوه، که واته ده شیه ویت بدات.

زمانی حالی محەمەد که چاوی ده گێرا به نێو ئه و بیده نگیه ی له پۆلدا هاته ئاراوه، وهك بلێی ده یوت: "چۆن بوو؟".

- ئه مه باسیکی فره گرنگ و هه ست بزویته ... به لام پێم وایه تو ئێستا ئه مه ت بۆ نه هات.

- پاسته، مامۆستا! ئەم وتەیه هی پیاویکی مەزنە بە ناوی

ئیمامی پەیبانی...

- ئافەزینیکی زۆر بۆ محەمەد... بە پاستی تیشکی خستە سەر

مەسەلەیهکی زۆر گرنگ و جوان. ئەگەر بمانەوێت ئەوەی تا ئێستاکە
وتوو مانە کورت و پوخت بکەینەوه، دەبێ چ بڵێین؟..

۱- مانای وایە خودای گەورە خۆی چەندین شتی پێداوین، بە هۆی
دەست کراوێی و بەخشندەیی و خوشەویستی بۆ سنووری بۆ ئێمە

شتانێکی جوانی بێشوماری بۆ ئەوەی

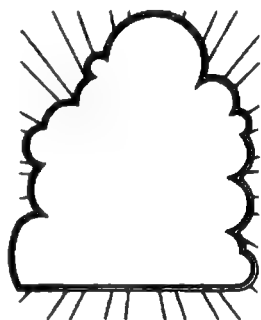
خۆمان داوایان بکەین- پێداوین. زێدەباری

ئەوێش بۆ ئەوەی زیاترمان پێ بدات،

فیڕی داواکردنی کردوین. بەڵێ هەر

بە پاستی "ئەگەر نەبویستایە بدات،

ویستنی نەدەدا".

۲- "بۆچی خودا ئەوەی داوای دەکەین نامانداتی؟"، پرسیارێکی

هەلەیه. چونکە ئێمە هەر لە بوونماندا قەرزدارێ ئەوین. واتە: ئەو

ئێمە هێناوەتە بوونەوه و لە دنیاى نەبووندا نەبەتالۆینەتەوه.

ئێمە هێ وەك بێ گیان یا پووێك یا ئازەل نا، بەلكو وەك بالاترین

زیندەوێر كە مەرۆفە، خولقاندووینى. سەرچەم ئەندامە ناوێكى و

دەرەكییه جوان و گونجاوێكان و مەرۆیەتى و هەست و بیرى پێداوین.

گشت ئەو هەلومەرجانەى بۆ درێژەدان بە ژيان وەك مەرۆف پێویستن،

به خۆپایی پێی داوین. بۆ نموونه: با بیرێك له ههوا بکهینهوه که بۆ درێژه‌دان به ژيان گه‌لێك پێویستمان پێیه‌تی. ئه‌وه‌وایه‌ی که بۆ ژيان پێویستمان به‌هه‌م وه‌رگرتن و هه‌میش دانه‌وه‌یه‌تی، مه‌گه‌ر بێبه‌رانه‌ر نییه‌؟! ئه‌گه‌ر وه‌ك به‌نزینی ئۆتۆمبیل، ئێمه‌ش پێویست بوایه‌ له‌ وێستگه‌ی هه‌وادا به‌ پاره‌ به‌مانکڕیبايه‌، ژيان چه‌ند زه‌حمه‌ت ده‌بوو، ئه‌ی وا نییه‌!؟

۳- په‌روه‌ردگارمان پێویستیه‌ به‌په‌تیه‌کانی ژيانمان بێبه‌رانه‌ر بۆ ده‌کات به‌ دیاریی. له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا ئێمه‌ی مرقۆ بۆ ئه‌وه‌ی به‌خشایشه‌کان فره‌تر بن له‌به‌ری ده‌پارێینه‌وه‌. هه‌ر وه‌ك ئه‌وه‌که‌سه‌ی که پێویستیه‌ به‌په‌تیه‌کانی خۆی دابین کردووه‌، ئێتر ده‌که‌وێته‌ شوێن زیاتریان و باشتریان... مرقۆ به‌رده‌وام به‌شوێن چاکتر و جوانتر و به‌هادارتره‌وه‌یه‌. بۆیه‌ به‌رده‌وام پێویستی به‌ دوعا و پارانه‌وه‌یه‌... که‌واته‌ بۆ به‌رده‌وامی دابین بوونی پێویستیه‌کانمان، به‌رده‌وامی دوعا‌کانمان پێویسته‌. ئه‌وه‌ی هیچ پێویستیه‌کی نه‌بێ، پێویستی به‌وه‌ نابێ له‌ خودا بپارێته‌وه‌. بۆیه‌ هه‌موو که‌سێك هه‌موو ده‌مێك پێویستیه‌که‌ی هه‌یه‌ بیه‌وێ پێیان بگات. ئێتر ئه‌م پێویستیانه‌ ناچارمان ده‌که‌ن هه‌میشه‌ ده‌ستمان له‌ ده‌رگانه‌ی ئه‌و کراوه‌ بێت و لێی بپارێینه‌وه‌.

— ئه‌ری به‌ته‌واوێ له‌مه‌ تێگه‌یشتن؟

ئۆره‌هان وتی: "به‌لێ، مامۆستا!" و به‌داویدا وتی:

- "نه گەر خۇداي گەرە ھەر چىيە كمان بويستايە دەمودەست

پىيى بدينايە، ئىمە ومانان دوعامان فەرامۆش دەکرد..."

- باشە، دەشى ئەوئى دوعاكانمان بەتەوايى يان وەك ئەوئى

ئىمە دەمانەوئى نايەنە جى، چ ھۆيەكى دىيى ھەبى؟ دەيى با لەبەر

پۆشنایى ئەوانەيى تا ئىستا باسماں كىردوون بىرەكەينەو... پىنچ

خولەك مۆلەت بۆ ئىو..."

بەلام پىش ئەوئى پىنچ خولەكەكە تەواو بىي، كەسانىك ھەبوون

دەيانويست بئاخف. پىم دان بدوین. لە وەلامەكاندا بۆچوونى زۆر

جوان ھەبوون. ئىستا با بەسەرە چاوبەو وەلامە جوانانەدا بخشىن:

۱- ئەگەر ھەمووشتىك لە پىيى دوعاوە - واتە تەنھا بە داواكردن لە

خودا بەاتنايەتە دى، تەمەلى و تەوئەزەلى پووى لە مۆفایەتە دەکرد.

كەس كارى نەدەکرد، ھەر چىيەكى بويستايە دەستى بۆ خودا بەرز

دەکردەو. ئەمە لە كاتىكدا خۇداي گەرە داوامان لىدەكات ھەردەم

لە كار و جوولەدا بىن و، بۆ گەيشتن بە

ئامانجەكانمان چىمان لەدەست بىي

بىكەين. دواي ئەوئى چىمان لەدەست

بىي دەيكەين، بۆ گەيشتن بەو

ئامانجەيى ھەمانە لە خودا

دەپارپىنەو. لە ئاينەكەماندا بەمە

دەوترى: «تەوەككول - پشت بەستن

بە خودا».

ئەوئى كە كشتىبار ەرزەكەى بەجوانى دەكىلى و بەجوانى تۆوى دەكات و پەين و ئاودان و ھەر چىيەكى تر پىۋىست بىت دەيكات، دواى گشت ئەوانە و بۇ ئەوئى بەرھەمىكى باشى ھەبى لە خودا دەپايتتەو، نەونەيەكى تەوەككولى پاستىيە. ئى خۇ ھەموو ئەو كارانەى دەكرىن بۇ ئەوئى بەروبومى باش بەدەست بەيئىرى، خۇى لە خۇيدا جۆرىكە لە دوعا، دوعايەك كە لە شىۋەى كار و بزوتتندا دەكرى...

۲- دۇنيا مەيداننىكى تاقىكردنەوئە. كىلگەيەكە بەرھەكەى لەو دۇنيا دەچنرىتتەو. بۇيە ھەر كەسىك لەم دۇنيايەدا ھەولئىك بىدا، خودا دەيگەيەنئىت بە سەر كەوتن. خوداى گەورە لەم دۇنيايەدا ھەموو شتىكى بە ھۆكار و پىساوہ بەستوۋەتەو. ھەر چىيەك بىكەين، وا پىۋىست دەكات بە شىۋەيەكى لەبار بۇى بىكەوينە كار. كردنى كارى باش و بەسود لە ھەمان كاتدا بە پەرسىتىك بۇ خودا دىتە ئەژمار كە خىر و پاداشتى زۆرە. بۇ نەونە: قوتابىيەك كە كۆشش دەكات بۇ ئەوئى پۇلىك بىپەرىنى، ئەگەر باۋەردار بى و پەرسىتتە بىنەرتىيەكانى خۇيشى بەجى بگەيەنى ئەوئە سەعى كردنەكانىشى دەبن بە پەرسىتش و چاكە و خىرى دەست دەخەن.

كەواتە ھەول دان بۇ گەيشتن بەو ئەنجامەى دەمانەوى، مەرجىكى گرنكى ئەم تاقىكردنەوئەى دۇنيايەمانە. كەس ناتوانى تەنھا بە دوعاى

زاره کی بگات به سهرکه وتن. چونکه خودای گه وه ئه وه ی پراگه یاندوه
 که چ موسولمان، چ شوینکه وته ی ئاینه کانی دی، کی ده بی با بی،
 کی له م دونیا به دا کوشش بگات، نه و سهرکه وتن به ده ست ده هیئت.
 نه گه ر نا، نه گه ر به اتایه و نه و موسولمانانه ی له خودا ده پارانیه و
 سهرکه وتن به شیان بویه و بیباوه پانیش و پرای هه ول دانیان
 سهرکه وتنو نه بونایه، تاقیکردنه وه ی دونیا تیکده چوو.

۳- مـرؤـفـ داوای زۆر

شتی جیا جیا له خودا

ده کات... ئاوات و

ئـارهـزـوو

داخوازییـهـکان

ئه وه نده زۆر، ده گاته ئاستیک بکری پێیان بوتری بیکووتا. ئینجا نه و
 مرقفانه ی که داوا ده که ن، ناتوانن بزانی ئه وه ی داوای ده که ن
 به پاستی بۆیان باش و به سووده یان نا. مـرؤـفـ به پێی ئه قل و
 تیگه یشتن و لیکدانه وه ی سنوورداری خۆی داوا ده کات. به لام ئه وه ی
 داوای ده کات بۆی باشه یان نا، ناتوانی ئه مه به ته واوی بزانی.
 ته نانه ت هه ندی جار بۆی هه یه شتانی که بۆی زۆر زیان به خشن، به
 سوود به خشیان بزانی و له بهر ئه وه داوایان بگات. له م پوانگه یه وه
 نابێ له ئاست دوعایه کی گیرا نه بوومان دلته نگ ببین. به لکو هه ق وایه
 بلێن: "دیاره ئه وه ی داوای ده که م بۆ من باش نییه."

۴- هر كه سيك داواي هه رچييه كي بكردايه خواي گه وره پي بدايه، هاوسهنگي ئه م دونيايه تيكد هچوو و ژيان ده بوو به شتيك قابيلي ژيان نه بيت. با تاويك بير بكهينه وه: بۆ نمونه، كي حه زى ده كرد مه ژار بيت، يان كريكارتيك بيت به ئاره قه ي ناوچاواني بژي؟ ... بيگومان زۆرينه ي په هاي مرقه كان حه زيان ده كرد دهوله مهند و خاوه ن خان و كارخانه بن. باشه ئه ي كيتمان ده ست ده كه وت له و شوپتانه كار بكات؟ ده مانتواني قه ناعه ت به كي بينين له كارخانه دا كريكاري بكات؟ له شوپتيكدا هه مووان دهوله مهند بن، كردني هه نديك پيشه ي زۆر گرنگ مه حاله. بۆ نمونه، سه رده مانتيك پاكه ره وه كان له ئيسته نبوول بۆ ماوه يه ك مانيان گرتووه، ئه و شاره وا پيس و پۆخل بووه نه تواني گوزه ري پيدا بكري و خهريك بووه له وه بكه وي جي ژيان بي...

كه واته ناكري نزا ي دهوله مهند بووني هه موو كه سيك بيته جي، وه لي ده كري نزا ي كامه ران بوونيان بيته جي. چونكه دهوله مهندي به كيك نيبه له مه رجه كانى كامه رانيي. ده شي زۆريك له و كريكارانه ي له كارگه يه كدا كار ده كن، له خاوه ن كارگه كه كامه رانتر بن و ژيانيان پتر پر له خو شي بيت.

۵- دوعا خوي بۆ خوي به كيكه له و جووله خو شانهي مرقه دلخوش ده كن... ئه و كه سه ي دوعا ده كات هه ست به وه ده كات كه سيك هه يه ئاكا ي له دهنگي و ئه و ههسته هه يه كه به دليدا ده گوزه ري. ئه ويش

هەر کاتیڤ دەستی بەرز دەکاتەو، ئەو دەبیستی. بە سۆزێکی واو
 ئەوی خۆش دەوی که لەگەڵ خۆشەویستی دایکیشیدا بەراورد ناکرێ.
 سەرباری ئەو، زانست و توانست و بەدیهتەریی بیکۆتایە. ئەو
 ئاسوودەییە دەست کردنەو بۆ خۆدایەکی وا و پارانەو و لالانەو
 لەبەری دەبەخشیتە دڵ و دەروونی مرۆف تەواو جیا. ئەو تامە
 پەیوەست بوون بەو خۆدایە هەر کاتیڤ لەبەری بپارێتەو
 دەبیستی و گیرای دەکات دەیدات بە پۆحمان، تەنها لە پێی دوعاو
 دەتوانی پە ی پێبێ.

٦- نابی لە بەرانبەر ئەو دوعایانە نایە جی، وا بیربکەینەو و
 بڵێن وەلامان نەدرایەو یان گیرا نەبوو، چونکە هەندێ جار
 نزاکانمان وە ئەو ئیمە داوی دەکەین نایە جی، بە لکۆ لە
 شیوەیەکی باشتر و گونجاوتردا دینە قبوڵ کردن، بەلام لەبەر ئەو
 ئەم حالەتە بە پێی ئارەزووی ئەو کاتمان نەبوو، زویر دەبین و بگرە
 هەندێ جار پێمان قبوڵیش ناکرێ. بەلام داوی ماوەیە دەبینین
 ئەو داوامان کردووە بۆمان باش نەبوو... هەندێ جارێش شتێک
 کە ئیمە بۆ ئەم دنیا فانییە داوی دەکەین، بۆ جیهانی پەسلانی
 جاویدانی و نەمری، گیرا دەکرێت. ئیمەش دێین وای لێک
 دەدەینەو کە دوعاکەمان وەلام نەدراوەتەو... ئەو شتە
 کاتییەکانی لە دەست چوو، بەلام نەبراوەکانی چنگ کەوتوو

قازانجی کردووہ نہک زەرەر. دوعایهکی واکه گیرا نهبووه، بهلکو به شیوهیهکی ژۆر باشتەر گیرا بووه.

۷- دوعا به ندایه تییه، بۆیه په رستشیکه پاداشتی ژۆری به دواوهیه. ئامانجی سه ره کیش له په رستشه کان بردنه وهی پۆژی دوایه. واته پیویست ناکات ئه نجامی هه موو پارانه وهیه که ته نها له دونیادا ببینین. هه ندی له که له پیاوه پیگه یشتوو ه کان، ته نانه ت داوی ئه وه شیان نه کردوو ه بخرینه به ه شته وه، به لکو وتوو یانه: "به س خودا لیتمان په زای بیت، به سه". بیگومان ئه مه پایه یه کی ئه وه نده به رزه، هه موو که سیك نایگاتی.

۸- ئه ری ئیمه دوعا کانمان به پیتی پێسا و به ماکانی دوعا ده که یین؟ وه که هه موو شتیك، دوعاش هه ندیک به نما و پێسای تایبه ت به خوی هه یه. ئایا پابه ندی له فه رمانه کانئ ئه و خودایه ده که یین که لیتی ده پاریینه وه؟ یان چی ئه و قه ده غه ی کردوو ه ده یکه یین، دوا ی ئه وه ش دێین ده ست ده که ینه وه و ده که وینه پارانه وه و داوا کردن لیتی؟ ئه وه تا پیغه مبه رمان (دروودی خودای لیبیت) ئامازه به وه ده دات که نزای که سیك گیرا نابیت لوقمه ی حه رام بیت.

ئه مه جگه له وه ی له نیو په رستشه کانئ وه که نوێژ و پۆژوودا گیرا ترین دوعا کان هه ن. ئه و دوعایانه ی له هه ندیک شه و و پۆژی پیروژ و له هه ندیک شوینی پیروژی وه که عبه دا ده کرین، له دوعا گیرا کانن.

پښه مېرمان (دروېدی خودای لیبیت) له فرموده په کیدا
فرموده تی: "به زاری بی گوناوه دوعا بکن". لیان پرسیوه:
- نایا پئی تیده چی که سیک هیچ گوناویکی نه بیت؟
فرموده تی:

- "نه که دوعا بۆ په کتری بکن، نه وا به زاری بی گوناوه
دوعاتان کردوه. چونکه تو ناتوانی به ناوی که سیک تره وه گونا
بکه یت..."

به م جوړه پښه مېر (دروېدی خودای لیبیت) وه چو له گشت
کاریکی خیردا داوی کردوه یارمه تی په کدی بده ین، له مه سه له ی
دوعاشدا ه مان ناموژگاری کردوین.

***

- به لی، که سی تره به له بابه تی دوعادا پرسیاریکی ه بیت؟
که نه م پرسیاره م ناراسته کردن، زه نگیش لی دا.
پرسیاره کانغان بۆ کاتیکی تره لگرت. به لام عه دنان - نه وه ی که
پرسیاره که ی کرد - هر زور به که یف بوو، وتی:
- ماموستا! دوعا زور له وه فراوانتر بوو که من بیرم
لیکرد بووه... نه و پرسیارانه ی له می شکمدا بوون، به ته واوی
وه لامدرانه وه...

نزای سهگ

هه میسه بیرم له وه کردووه ته وه تو
بلی نه گهر له زمانی ئاژه لان
تیبگه یشتینایه چی پووی ده دا؟... یان
نه گهر ئه وان بیانتوانیایه بیرک نه وه و

بیته گو، چیمان به ئیمه ده وت؟ نایا ئاژه لانیش هه زیان ده کرد
سهردانی «باخچه ی مرقان» بکن؟ سلیمان پیغه مبه (سهلامی خوای
له سه رب) زمانی ئاژه لانی زانیوه... شتیکی چهند سه رنج پاکیشه، وا
نییه؟! له پۆزگاری ئه مپوشماندا که سانیك هه ن له هه ولێ نه وه دان له
زمانی هه ندیک له ئاژه لان بگن. به تایبته نه ههنگ که ته نانه ت
دهستیان کردووه به قسه کردنیش له گه لیدا... چونکه نه ههنگ
ئاژه لیکه زۆر له ئاده مزاده وه نزیکه.

هه ندیک له پیاوه مه زنه کان، مانای زۆر گه وریان له دهنگی
ئاژه لان ده رهیناوه. بۆ نمونه به دیعوززه مان ئاماژه به وه ده دات که
مه مپی پشيله به مانای "یا رب، یا رحیم!" دیت.

به پۆز خاتوو (حیکمهت ئوغوت) که به دایکی مه عنهویی خۆم
داناوه، به ئیلهام وه رگرتن له ئه بوو هورهیره، گه نجینه ی
خۆشه ویستییه که ی نیو دلی بۆ ئاژه لانیش ده کرده وه. نه ک هه ر
پشيله کانی خۆی به لکو چی مه خلوقاتی خودا هه یه، له بهر خالقیان

خۆشى دەويستن. ھەز دەكەم نووسراوێكى بە ناوى: «دوعاى سەگ»
كە لە دانىشتنێكماندا پێى دام، پێشكەشى ئێوهى بكەم. پێم وایە
ئێوهش بەقەد من بەدلتان دەبێت:

"ئەى ئەو خودایەم كە فرمانپەرەى گشت مەخلوقاتى!

بەقەد ئەو پاستگۆییەى من لە بەرانبەرىدا ھەمە، خاوەنكەم كە
مرووفە و لێكە بەردەوام بێت لەسەر پاستگۆیى بەرانبەر
ھاوپەگەزەكانى...

وەك چۆن من پەيوەست بوومە بەوێه، و لەوێش بكە بە
مەحەببەتوێه پەيوەست بێت بە مائیات و دۆستەكانیئێه...

وەك چۆن من پارێزگارى لە موڵك و سامانى ئەوان دەكەم، و
لەوانیش بكە بێن بە پارێزەریكى بەئابرووى ئەو بەخشایشانەى پێت
داون...

خودایە وەك چۆن كلكى من ئامادەى بۆ بادان، و لەوانیش بكە
ھەمیشە ئامادە بێ بۆ بزەى لێوان...

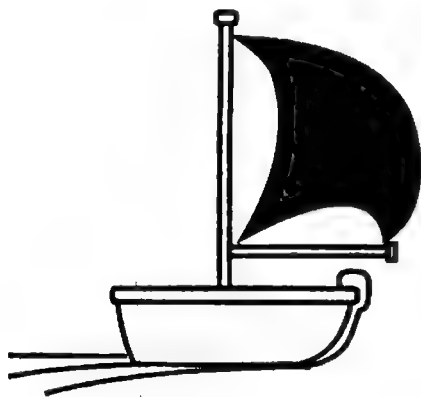
وەك چۆن من ئامادەم بۆ لێسینەوێه دەستى ئەوان، و لەوانیش
بكە پەى بە قەرزدارى شوكرانەیان بێن...

وەك ئەو تەحەممولەى من ھەمە بۆ چاوەپێ كردنى گەپانەوێان
بێ ئەوێ ھیچ گەلییەك بكەم، و لەوانیش بكە ئارامگیرێن. ئەو بوێرى
و دلسۆزییەى من لە بەخت كردنى ئاسوودەى و پەرحەتى و تەنانەت
ژيانى خۆم لە پێناویان پیشانى دەدەم، بەنسێبى ئەوانیشى بكە.

ئەى ئەو خودايەم كە فەرمانرەواى گشت مەخلووقاتى!
 ۋەك چۆن مەمىشە بە سەگى دەمىنمەۋە، ۋا لەوانىش بىكە
 ھەمىشە بە مەۋىيى بىمىننەۋە..."

دوعاى مامۇستايەك بۇ قوتابىيە رېبوارەكەى

ئىششەللە ئەو پىيانەى تۆ بۇيان دەجى، ئەوان بۆت دىن.
 خوازىارم با ھەمىشە لە دواتەۋە ھەلبىكات. دەخۋازم ھەر جارىك كە

ھەلدەكات، چارۆكەى
 بەلەمەكەت پىرىكات و
 ئاسانكارىت بۇ بىكات.

خۆرىش ھەمىشە
 دەموچاۋت گەرم و پىشت
 پۆشن بىكاتەۋە. پووناكىى
 ناخت كوزانەۋەى ئەبى ۋا لە

گشت شوپىنىك پى پىشاندەرت بى. بارانىش بەنەرمى دابارىتە سەرت
 ۋ ھىچ شتىك نازارت پىنەگەينەى.

تا ئەو كاتەى پىك دەگەينەۋە، پەرۋەرگار بىپارىزى! ئامىن...

ناشتی خووی باوه‌رداره

به‌نده‌گانی خودا ببن به برا !

پیشان سولحیان پیده‌وت، ئیستا پیی ده‌لین ناشتی. ناوی چی ده‌بی با بیی، ئەم چه‌مکه که (سه‌لامه‌ت و ئەمنیه‌ت) ی ده‌گه‌یه‌نیت، به‌ته‌واوی لامان بووه به شتیکی نامۆ. خودا سته‌م له به‌نده‌گانی ناکات. که‌واته له به‌رئه‌وه‌ی به‌نده‌گانی نه‌یان‌توانیوه شایانی ئەو جوانییه بن، بۆیه پۆژ به پۆژ زیاتر له ده‌ستی ده‌ده‌ن.

ناشتی خوویکه. سازانی ئەم خووه له‌گه‌ل بونیادمان له پرسی ئایه‌تی ﴿وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ هوه پوون کراوه‌ته‌وه. ئەگه‌ر سولج خیر بیت، ئەوا شه‌پیش شه‌په. مرۆفایه‌تی ئه‌م‌پرومان له سایه‌ی ئەم شه‌په‌دا حالی په‌شیوه.

له دونیایه‌کدا که ولات له‌گه‌ل ولات، پۆل له‌گه‌ل پۆل، تیره له‌گه‌ل تیره، خیزان له‌گه‌ل خیزان، تاک له‌گه‌ل تاک و ته‌نانه‌ت تاک له‌گه‌ل

خودی خۆیدا له شه‌پ و ناخۆشیدا بێت، ئایا گه‌پان به‌دوای به‌ره‌که‌تی
ناشتی، خولانه‌وه‌ نییه‌ له‌ بازنه‌ی بۆشدا؟

شه‌پیش هه‌ر خویێکه‌ . ئه‌و مرقۆفانه‌ی خوویان به‌ شه‌په‌وه‌ گرتوه‌وه‌
و خاوه‌ن که‌ سایه‌تییه‌کی پقاوین، ئه‌و مه‌یدانه‌ خالی له‌ ئاسوده‌یی و
متمانه‌ و نه‌رم و نییانه‌ی ده‌یخه‌نه‌وه‌، پهیستری که‌ شه‌وه‌ وایه‌ که‌ که‌
هه‌په‌شه‌ له‌ مرقۆفایه‌تی ده‌کات. پهیسی ئه‌و که‌ شه‌وه‌ و مه‌عنه‌ویییه‌ که‌
پێی به‌ هه‌ناسه‌دان نادات، شه‌پ و خوی و قین و دووبه‌ره‌کی بۆ هه‌موو
شوێنێک ده‌گوازیته‌وه‌. هه‌ر له‌ به‌ر ئه‌م هۆیه‌شه‌ که‌ مرقۆفه‌کان هه‌میشه‌
بۆ شه‌پ ده‌ست له‌ سه‌ر سنگن. ئه‌مه‌ له‌ کاتی‌کدا که‌ ناشتی، ئارامیی و
لیبوره‌یی کاری ئه‌ون. مرقۆفه‌ بێ ئارامه‌ ته‌نگه‌زاره‌کانیش، ئه‌و
مه‌مله‌که‌تی ناشتی و ئارامییی نه‌یانتوانیوه‌ له‌ ناخی خۆیاندا
دروستی بکه‌ن، چۆن ده‌توانن بۆ ده‌ره‌وه‌ی خۆیان بیکوازنه‌وه‌؟!

ناشتی پێکه‌وه‌ هه‌لگرده‌

ئایینی ئیسلام که‌ گشت پێیه‌کانی مامه‌له‌کردن له‌گه‌ڵ بارودۆخه‌
ئه‌رینی و نه‌رێنییه‌کانی بۆ دیاری کردوین، عادیلانه‌ترین پێی پێکه‌وه‌
هه‌لکردن و سازانه‌.

له‌م پوانگه‌یه‌وه‌، ئه‌وانه‌ی به‌پاستی ده‌یانوه‌ی مرقۆفه‌ له‌گه‌ڵ خودی
خۆی و جفاکه‌که‌یدا بسازیڤن، پێویستیان به‌ ئیسلامه‌. ئه‌وه‌ تا

با پیرانمان به جوانترین شیوه نه‌م پاستییه‌یان به‌رجه‌سته کردووه و سه‌ل‌ماندووه. بۆ نموونه: توانیویانه بۆ چه‌ندین سه‌ده له قودسدا مزگه‌وت و کلیسا و که‌نیشه (په‌رستگای جوان) به‌پال یه‌که‌وه جی بکه‌نه‌وه. که‌چی ئیستا له‌سه‌ر نه‌و خاکه، قین و خوین و جه‌نگ به‌هه‌موو شیوازیکی ئاشکرا و شاراوو درێژه‌یان هه‌یه. وای لیهاتووه جه‌نگی نیوان موسولمان-موسولمانیش ده‌ستی پیکردووه. هیچ گومانیکی تیدا نییه نه‌و ئیسلامی که‌ ناشتی و ئارامی بۆ بیروباوه‌په‌کانی تریش هاوردووه، به‌ته‌واوی له‌م قریزی و کیماسییه بیبه‌ریه. چونکه نه‌و خه‌به‌ره ئیلاهییه‌ی جاپی نه‌وه‌ی داوه که: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ واته: (گشت باوه‌پداران بران)، به‌په‌سندانوه یادی نه‌و پشت یه‌ک گرتنه‌ی موهاجیره مه‌که‌یی و نه‌نساره مه‌دینه‌ییه‌کان ده‌کاته‌وه.

هه‌مدیس قورئانی پیرۆز که‌لامی خودایه، پوونی ده‌کاته‌وه:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ الحجرات: ۱۲

واته: «خه‌لکینه! ئیمه ئیوه‌مان له‌ پیاو و ژنیک (که‌ ئاده‌م و حه‌وان) به‌دییه‌ناوه. کردووشمان به‌ چه‌ند گه‌ل و خێلێک تا یه‌کدی بناسن. گومانی تیدا نییه که‌ به‌قه‌در و حورمه‌ت‌رتان لای خودا، نه‌وه‌تانه که‌ له‌ هه‌مووتان به‌ته‌قواتره».

سەر دەر دەر ی پێغه مبه رانیش (دروودی خودای لیبیت) به و دهنگی که تا دی تازە تر و پێویست تر ده بی، بهر له ۱۴ سه ده ده فەر مویت: «یا عباد الله! کونوا عباد الله إخوانا»، واته: "ئه ی بهنده گه لی خودا! هه مویتان ببن به برای په کتر".

شهر له پیناوی ئاشتیدا

ئیسلام ئایینیکی هیند ئاشتی ویسته، که شه ره کانی شی دوا چاره ن و بۆ فه راهه م هینانی ئاشتین. بۆیه بۆ شه ره کانی شی، ئینسانییەت و دان به خۆ داگری و لیبورده یی و ویزدانی هیناوه. ئیسلام که شه ر ته نها وه ک هۆکارێک بۆ لا بردنی کۆسپه کان و دا کوکی له خۆ کردن ده بینێ، له

به ره ی بهر گرییه نه ک سنوور به زاندن. بهرده وام به که م هه لمه ت له دوژمنه وه چاوه پێ ده کری، موسو لمان تا به که م هه لمه ت یان به لگه ی بیرۆکه و پلان و پێکاری هه لمه ت بۆ هاتن نه بینێ، ده ست بۆ شه ر نابات...

پیتفەمبەرمان (دروودی خودای لیبیت) فرمانی داوه ژن و مندال و به سالآچوو و پایوی ئاینیی دوزمن - که چهکیان هه‌لنه‌گرتوو - له ده‌روهی بازنی شه‌ر بهیترینه‌وه، نه‌وه‌شی وتوو که دار و ناژه‌لیشیان نه‌بهرینه‌وه.

"ئه‌و زاته به‌و سوپایه‌یه‌وه که ۱۰ سال و شتی‌ک فرمانده‌یی کرد، ملیۆن و نیۆیک چوار گۆشه‌ نه‌رزی فەتح کرد. ژماره‌ی ئه‌و دوزمنانه‌ی که هاتونه‌ته‌ کوشتن، له ده‌وری ۱۵۰ که‌سی‌کدایه‌."

هه‌ق وایه‌ ئه‌م پاستییبه‌ ئه‌و که‌سانه‌ خه‌ج‌اله‌ت‌بار بکات که ئیسلام به‌ ئاینی شمشیر ده‌بینن. چونکه‌ نابیی ئه‌وانه‌ی که ناتوان ته‌نانه‌ت له‌ ناشتیشدا نیزامیکی برایانه‌ بینه‌ ئاروه‌، تیگه‌یشتنی‌ک که‌ جه‌نگیش جوان ده‌کات و له‌ درنده‌یی ده‌ریدنی‌ت، به‌ توندوتیژ دابنیت.

پینچ پایه‌که‌ی ئیسلام

مرۆف ده‌گه‌یه‌ننه‌ هه‌ریمی ناشتی

ئیسلام له‌ پێی پینچ پایه‌که‌یه‌وه‌، له‌نیۆ دونه‌ی ناوه‌وه‌ی مرۆفدا، هه‌ریمیکی خوشی ناشتی بنیات ناوه‌.

له‌ پێی شایه‌ت‌مانه‌وه‌ مرۆفی کردوو‌ته‌ به‌نده‌ی خودای تاقانه‌ و به‌م جۆره‌ش له‌ به‌ندایه‌تی گشت بوونه‌وه‌رانی دی‌ پزگاری کردوو‌ه. مرۆف به‌و هه‌سته‌وه‌ ده‌جوولیت‌ه‌وه‌ که‌ ئه‌وه‌ی ئه‌وی خولقاندوو‌ه،

گشت بوونه وهره کانی دیکه شی خولقاندووه، بۆیه له گه‌ل جیهانی
گشت بوونه گیاندار و بیگیانه‌کان نزیکی و په‌یوه‌ستیی دامه‌زاندووه.
یوونس (ئهمره‌ی شاعیر) وت‌نی: "له به‌ران‌به‌ر مه‌خلووقات لی‌بوورده
به، له به‌ر خاتری خالق..."

ئا ئه‌م ناوه‌ندی لی‌بوورده‌یه، بنچینه‌ی خووی ناشتییه. ئه‌وانه‌ی
هه‌ست به‌وه ده‌که‌ن که گشت به‌نده‌ی خودان و، چی جوړه بالایی و
نیمتیا‌زیکی ده‌ستکرد له‌نیوانیاندا هه‌یه وه‌لایان ده‌نین، ئا ئه‌وانه‌ن که
یه‌که‌م هه‌نگاو ده‌نیته‌ نیو دنیای ناشتییه‌وه، چونکه ئه‌وه‌ی ناشتی
ده‌شیوینی، دووبه‌ره‌کی و جیاوازییه. له‌بن لیک تینه‌گه‌یشتنه‌کانیش
ناهه‌قی و خۆبه‌گه‌وره و بالاتر زانین هه‌یه.

نوێژ که‌شیکی ئه‌م هه‌ریمی ناشتییه‌یه. پۆژی به‌لایه‌نی که‌م پینچ
جار و له‌ موسلمان ده‌کات هۆگری هیشتنه‌وه‌ی ناشتی و داد‌په‌روه‌ری
بی‌ت. به‌تایبه‌ت ئه‌گه‌ر له‌ مزگه‌وتدا بکری، ئه‌وه‌ فه‌رماندار و
فه‌رمان‌به‌ر، پروفیسۆر و پیشه‌وه‌ر، هه‌ژار و نه‌دار به‌پال یه‌که‌وه و
شان به‌شانی یه‌که‌ پاده‌گری‌ت و ئه‌وه‌سته‌یان لا دروست ده‌کات که
ئه‌وان به‌نده‌گه‌لیکن هیچ جیاوازییه‌ک له‌ نیوانیاندا نییه. به‌وه‌ی له
هه‌مان سه‌ف و له‌ هه‌مان په‌رستشدا ده‌وه‌ستن، یه‌کسان ده‌بن. به‌م
جوړه ناشتی وه‌ک بونیادیکی بنچینه‌یی ده‌چیته‌ ناخ و مؤخی
مروّفه‌وه.

پۆتو لوتی بەرزى ئو نەفسانەى بوون بە فیرعەون دەدات بە
زەویدا، کلۆلى و بیهیزی خویانیان بیر دینیتەو و تەلقینی ئەویدان
دەدات کە ئەوان بەندەن. بەم جۆرە مرقۇ ئو مەستی خو بەگەرە
زانینەى مەریمی ناشتی دەشیوینی، دەخاتە ژیر پی.

مەرچی زەکاتیشە، ئەو بەگەرەترین پردی نیوان دەولەمەند و
مەژارە. یاخی بوون و شەپ و داگیرکاری لەبەین دەبات.

ئەگەر بێنە سەر حەجیش، ئەو مەزنتەین نمونەى ئەو بە
تەواوی ئو مرقۇانەى پەنگ و پەگەز و زمانیان جیا، لە دەوری
کەبە وەک یەک جەستە و یەک دلایان لێدەکات. ئو مرقۇانە کە دەبن
بە خاوەنەى یەک دەروون و لەنیو مەمان جلوبەرگدان و مەمان دوعا
دەلێنەو و بەم جۆرە دەبن بە یەک، ئەى مەگەر ناکات شەقیان لە
جیاوازییەکان مەلداو و بەو هۆیەشەو خۆشتەین ناشتی ژیاون؟

ئا بەم جۆرە، بەهۆی دووبارە کردنەو بەردەوامی ئەم پینچ
پایەیهى ئیسلام، ئەم ناشتیە بۆ موسولمان دەبێت بە خو و مۆپال
و دەچیتە ناو کەسایەتیەو. کە واش بوو، ئایا پرسی تێدەچى
باوەردار شەپانی و تەفرەقەچى بێت؟ ئەوێک کە لەگەل ئەو
پەرەردگاری جیهانیانەى خولقینەرى مەموو شتیکیە لە ناشتیدایە و
شەپیشی تەنى لەگەل ئەو شەیتان و کەسە بوو بە شەیتانانەدایە کە
مرقۇ بەرەو قین و خوین مەلەدنن - واتە لەگەل ئەوانەى کە ناشتی

و نارامی له بهین دهبه ن و، له پیناوی نه وه شدا که کۆسپه کانی پړی
ناشتی هه لښگری.

شتیک فانی بی،

هی نه وه نییه شه ری له سهر بگری

ناشتی خوی باوه پداره. چونکه حه زی نییه له خۆپه رستی و
ناهه قی و ههستی بالایی و سته م - که ناشتی ده شیوینن و دهبه ن به
مایه ی شه پ. له بنجدا بۆ موسولمانیکی کامل هیچ بوونیکی دنیایی
نابیته هوی شه پ، چونکه نه وه ی فانی بی، هی نه وه نییه شه ری
له سهر بگری.

به لام نه وه ش هه یه که بۆ پزگار بوون له شه پانییه کان و
دامه زانندن هه ریمیکی سه قامگیری ناشتی، پیویست به به هیزی
ده کات. شاعیر چه ند جوان وتوویه تی:

نه گه ر به وێ ناشتی و ته بایی

نه بی هازد بی بۆ جهنگ و جیایی

نه وه گرنگه، نه وه ی که له سهر هه قه و به توانا تریشه، داوی
ناشتی بکات. گه وره یی نه وه یه له کاتی سه رکه و تندا داوی ناشتی
به کیت و له کاتی که شدا خه ریک بی بیه زیت، شه پ نه که یت. نه ری هیچ

شتېك هه يه له وه زياتر خزمهت به ناشتي بكات كه له كاتى
 سه ركه و تندا لېبوروده بيت؟ له م پوانگه يه وه به رزى ئو
 پېغه مبه رمان (درودى خوداى لېبېت) كه له دواى فەحى مەككه، له
 سه رسه ختترين دوزمنه كانى خوش بوو، بى نمونه و بى هاوتايه. بويه
 موسولمانېك شوېنكه و تهى ئو بى ئو بى بۆ خوى كردبېت به نمونه،
 ده بى هه ميشه "گيانبازى خوشه ويستى بى و بۆ دوزمنايه تى كاتى
 ده ست نه كه وى..."

موسولمان دوزمنايه تى هه ستى دزايه تى ده كات، خوشه ويستى بۆ
 خوشه ويستى ده نوينى و دوستايه تى دوستايه تى ده كات.
 با له گەل (يونوس نه مره) دا بېژين:

نامان مسكېنه ئېمه

دوزمنمان قينه، ئېمه

ئېمه پق له كەس ناگرين

هه مووان يه كن لای ئېمه

وهك (مالىكى كوپى دىنار) يش ده لى: ئو به رهنكارى و شه پ و
 شوپرهى دلان پهق ده كەن و قين به ئاگا دېنن، لای موسولمان
 شتانيكى پهگ داکوتا و نين. موسولمان نه وه يه كه: "نه وانهى دین بۆ
 كوشتنى، لای ئه م ده ژييتنه وه..." ئه و شنه باى ناشتيه ي له دونياى

پېر له خوښه ويستې نه ودا ه لده کات، چي دوزمنايه تېي هيه
 پايده ماليت. چونکه موسولمان خاوه ن تېروانينکي وايه که دم به
 خنده بوون خيړ و سه ده قيه. با به فرموده يه کي پيړوز که
 هرېمي ناشتي له ناخماندا داده مه زرينيت، کوټا به م باسه مان بينين:
 «ناچنه به هه شته وه تا باوه پ نه هينن. باوه پي ته واوېش ناهينن تا
 يه کترتان خوښ نه وېت. نه رې شتيکتان فير بگم که نه گه ر بيگه ن
 يه کترتان خوښ بوېت؟ له نيړ خوټاندا سه لام به خشنه وه.»
 نه گه ر نه وه له بهر چاو بگيرې که يه کيک له ماناکاني سه لام
 ناشتېيه، نه و کات ده توانين بلين ناشتي خوي باوه پداره.

حه و ته م مانگی کزچی بوو، پیغه مبه ر
(دروودی خودای لی بیت) هیژکی
سه ریازی ۳۰۰ که سبی به فرمانداریتی
حه زه تی حه مزه ی مامی، بق گه پان و
پشکنین ده رچوواندبوو.

کاروانیکی بازرگانی مه ککه که
نه بوو جه هلیشیان له نیودا بوو، له که نار
ده ریایه یک به ناوی (سه یفولبه حر)
که و تنه به رانبر سوپاکه ی حه زه تی

حه مزه، نیت دۆخیکی وا هاتبووه ناروه، که خۆ لادان له به یه کدادان
وه ک مه حالّ وا بوو.

سه یفولبه حر که وتبووه نیو زه ویی خیلّی (به نوو جونه ی ن). (مه جدی
کوپی عام) که سه رۆکی نه و خیلّه بوو، دۆستی هم پیغه مبه ر
(دروودی خودای لی بیت) و هه میش مه ککه یه کان بوو.

مه جدی هر که خه به ره که ی پیگه یشت، خۆی گه یاندی. چاوی به
هر دوولا که وت و له شه پ پاشگه زی کردنه وه. به م جۆره کاروانه که -
که نه بوو جه هل سه رگه وره ی بوو - به ره و مه ککه و یه که
سه ریازییه که ی حه زه تی حه مزه ش به ره و مه دینه گه رایه وه.

که نه و هه ولّ و کۆششانه ی مه جدی له پیناوی ناشتیدا دای بق
پیغه مبه ر (دروودی خودای لی بیت) گتیرایه وه، زۆری که یف پیهات و
فرمووی:

- کاریکی نه وه نده باشی کردوه، هه ر هی ده ستخۆشی لی کردنه.
پیغه مبه رمان (دروودی خودای لی بیت) له پپی نه م فرموده یه وه
گوزارشت له به های ناشتی و ته بایی ده کات، هه ر وه که نه و
ده ر سه شمان فیر ده کات که کاری باش نه گه ر له لایه ن که سی
ناموسولمانیشه وه بکری، هه ر هی نه وه یه به پزوه پيشوازی لی بکری.

خودا تاك و ته‌نهایه

یه‌کتابه‌رستی بنچینه‌ی باومرمانه

بنچینه‌ی باومرمان، یه‌کتابه‌رستییه. واته باومه‌پوونیک‌ی ته‌واو به یه‌کیه‌تی خودا. هر بۆیه ده‌روازه‌ی چوونه نیو ئاینه‌که‌مانه‌وه، وشه‌ی یه‌کتابه‌رستییه، واته وتنی پسته‌ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - جگه له نه‌للا، خودایه‌کی تر نییه) به یه‌قینیکی ته‌واوه‌وه. سه‌ره‌کترین بنه‌مای کتییبه‌ پیرۆزه‌که‌شمان که قورئانی پیرۆزه، هر یه‌کتابه‌رستییه. قورئانی پیرۆز چیی باس کردییّت، له هه‌نگه‌وه بۆ جالجالۆکه، له دره‌خته‌وه بۆ خۆر، کردوونی به به‌لگه بۆ بوون و یه‌کتایی خودای گه‌وره.

کورتترین پئی زاتینی هه بوون و یه کتایی خودا، قورئانه. وه لی ئه و
 کلله ی ئه م پاستیه پوون ده کاته وه، گشت بوونه وه ره گیاندار و
 بیگیانه کانه. گشت بوونه وه ریک، وه ک هیماکانی هاتوچۆ له قه راغ
 پیکه کان داچه قینراون. وه ک چۆن هیماکانی هاتوچۆ بۆ دهسته بهر
 کردنی گه یشتنی پئیوارانن بۆ شوینی مه به ستیان، ئاوا ئه م جیهانی
 بوونه ش، بۆ ئه وه یه مرۆف بگه یه ننه خودای گه و ره.

پئیواریکی ژیر له وه هیما یانه عاسی نابیت. به لکو له ماناکه ی
 ده گات و پوو ده کاته ئه و ئاراسته یه ی ده یه وی بۆی بجیت. چی
 بوونه وه ر و بوویه ری سروشتی هه یه، مرۆف وه ک هیما یه ک ئاراسته
 ده که ن بۆ ئه و خودایه ی له و دیو و له سه رووی هه موو شتیکه وه یه ...
 ئی خۆ هه ر چیه ک ئیمه ده یبینن، بۆ ئه وه له لایه ن خودا وه
 خولقینراون تا بوون و یه کتایی ئه و مان بۆ ده ریکه ویت. به لام ئه وانه ی
 بوونه وه ران وه ک نه خش و نیگاریکی خالی له مانا ده بینن، ناتوانن
 له م پاستیه بگه ن.

نابی به دیار جوانی بیهاوتای به دیهینراوه کان دۆش دابمینن،
 به لکو ده بی بتوانن ئه وان وه ک نامه یه ک که خودا بۆ ئیمه ومانانی
 نووسیوه بخویننه وه. به م شیوه یه جیهانی بوون له وه ده رده چی
 ته نی نه خش و نیگاریک بی به لکو وه رده چه رخی بۆ نووسینیک که
 مانای قوول له خۆ بگری و به های هونه ری به رز بیت. ئه و پاستیه
 بنچینه ییه ی ئه م نووسینه پیشانی ده دات، بوون و یه کیه تی خودایه.

مروڻاڻيه ٽيبي لہ بابہ تي باوہ ڀڏا دہ ورائڻيڪي فرہ سہ رہ ٽايي و ساويلڪانہ ڙياوہ. لہ پڙوہ رہ ٺہ ڦلڻي و مہ نتيقييہ کان دہر چوہ و واي بڙ چوہ خودا دوان يان زياترہ. لہ پڙڙگاري ٺہ مڙڙشماندا کہ سانڻيڪ ٺہر ماون دريڙہ بہ م ٺہ لہ يہ دہ دہن. ٺہ مہ لہ کاتيڪدا کہ ٺيسلامہ تي ٺہوہ ٺہ زار و چوار سہ سالہ ٺہولڻ دہدا مروڻاڻيه ٽيبي لہ ٺہ لہ ي باوہ ڀ بہ چہند خودايي پڙگار بکات. ٺي ڦو ٻووني دوو خودا يان زياتر، لہ پوانگہ ي ٺہ ڦلڻ و زانستيشوہ نامومڪينہ. لہ بہر نامومڪينيشي ناتوانري ٻيٽہ سہ لماندن. ويڙاي ٺہوہ ي ٺہوہ ٺہ زاران سالہ بانگہ شہ ي بڙ دہ کريٽ، بہ لام تا ٺيسٽا بہ لگہ يہ کي جدي نبيہ بتواني وا لہ مروڻ بکات باوہ ڀ بہ زياد لہ خودايہ ک بہيني. لہ بہرانبہ ريشدا، ٺہ زاران بہ لگہ ٺہن دہيسہ لمينن خودا تاڪ و تہ نہايہ.

ٺيہ ليڙہ دا، سہ رہ تا ٺہ و پاسٽيہ دہ سہ لمينن کہ ناکري دوو بہ ديهينہر ٺہ بي، چونکہ ٺہ گہر پڙي تيئنہ چي بہ ديهينہر دوان بي ٺہوہ پڙي ٺہر تيئنہ چي سي و پينج و دہ و بيست و زياتر بي.

۱- باوہ ڀ ٻوون بہ دوو خودا، لہ لايہ ني مہ نتيقييہ وہ شتيڪي بي مانايہ، چونکہ ٺہ گہر سيفہ تہ کاني ٺہو دوو خودايہ چوونيہ ک بن، واتہ سيفہ تہ کاني وہ ک هيڙ، توانا، خولقيئنہ ري، زانست، لہ ٺہر دوو کياندا وہ ک يہ ک بي، ٺہوہ ٺہ وکات يہ کيہ تيبيہ کي تہ واو لہ نيوانياندا ٺہ يہ. ٺہر بڙيہ بيرکردنہوہ لہ ٻووني دوانڻيڪ ک يہ ک جڙوہ سيفہ تي وہ ک يہ کيان ٺہ يہ و يہ کسانن، ٺہ لہ يہ. بڙ چوونيڪي ٺاوا دہ ريارہ ي

دوانهیی، له ته‌واو تینه‌گه‌یشتن یان نه‌توانینی تینگه‌یشتنه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرځی. چونکه نه‌گه‌ر دوو خودا هه‌بووایه که خودان هه‌مان توانا و زانست و به‌دیهینه‌ریی بوونایه، گشت نه‌و هاوسه‌نگی و نیزامه‌ی له گه‌ردووندا ده‌بیینین، تیک ده‌چوون.

بوونی دوو به‌دیهینه‌ر،
وه‌رچه‌رخانی پیکوپیک بۆ
په‌پووتی، سازان بۆ نه‌سازان
ده‌گه‌یه‌نیت. به‌لای گه‌وره‌ترین
به‌لگه بۆ په‌کیه‌تیی خودای
گه‌وره، خولقینرانی گه‌ردوونه به
پیکوپیک و ئیداره‌یه‌کی نقد
سه‌رسووپه‌ینه‌ره‌وه. ئهم

پیکه‌خسته‌ن کامل و پیکوپیکه که نه‌قل لای ناگات، له هه‌زاران سال
له‌مه‌به‌ره‌وه درێژه‌ی هه‌یه. نه‌وه‌ش بپاوه‌ته‌وه که تا پوژی
قیامه‌تیش درێژه‌ی ده‌بیت. ئهم نیزامه بی‌نمونه‌یه‌ی که هه‌چ شیوان
و گۆرانیک پووی تیناکات، بوونی خودایه‌کی تاقانه‌ن پیشان ده‌دات که
به‌وردترین حیسابات خولقاندوویه‌تی. نه‌گه‌ر جگه له نه‌للا،
خودایه‌کی دیکه هه‌بووایه، ئهم پیکیه سه‌راسیمه‌یه ده‌شیوا و
تیکوپیک ده‌چوو. چونکه هه‌ر خودایه و به‌گویره‌ی بۆچوون و
ئیه‌ختیاری خۆی، نیزامه‌گه‌لی تری ده‌هینایه ئاراوه. به‌م جۆره‌ش زه‌وی

و ئاسمان دەچوون بەیەكدا و پێكی شەو و پۆژگار و وەرەكانی سال
سەرەوخوار دەبوو و جوولە و فەرمانەكانی هەیف و هەتاو و
ئەستیرەكان ژێروژوور دەبوون. لەنیۆ ئەو گەرەلاوژەیی بەهۆی ئەم
تێكچوونانە دەكەوتەوێ ژیان پادەوێستا. پەرەردگاری مەزنان لە
ئایەتی ۲۲ی سوورەتی (ئەنبیا) دا ئەم پاستییەمان بەم جۆرە بۆ پوون
دەكاتهوێ: ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾

واتە: «ئەگەر (لە زەوی و ئاسمانەكاندا) خودایەکی تر جگە لە
ئەللا هەبوایە، ئەو (نیزامی زەوی و ئاسمانەكان) دەشیوا».

بەپاستی ئەگەر دوو خودا هەبوایە، بۆی هەبوو لە هەمان کاتدا
یەكێکیان شتیکی ویستبا و ئەوی دی نەویستبا، بۆ نمونە: دوو
نەبوو یەكێکیان بیویستایە سێدە خۆر کاژێر هەشت هەلێ و ئەوی
دیكە نەویستایە. لەم حالەشدا مەحال بوو ویستی هەردووکیان لە
هەمان کاتدا بیتە جێ. ئاواش بوایە، پشیوی و بێ سەروەری جێ
بە پێكکاری چۆل دەکرد. خۆ ئەگەر بشوترێ یەكێك لەم دوانە داوای
شتیکی نەدەکرد لەگەڵ هی ئەوی تردا دژ بوەستیتەوێ، ئەو دەبیتە
هۆی ئەوێ نوqsانی هێزی ئیرادە و كەمی توانای بەدیھێنەری
دەربكەوێ، چونكە ئەوێ خودا بێ، دەبێ ئیرادە و دەسەلات و
بەدیھێنەری سنووردار نەبێ، بەلكو بێ كۆتا بێ. كەواتە بەپێی ئەو
پێكخستە بێكەموكوپییە بەردەوامی گەردوون كە ئیمە ی تووشی

سه‌سوپمان کردووه، نه‌وا دوو خودا نبيه كه ئيراده و ويستيان دژ به‌يه‌ك بوه‌ستيتته‌وه.

۲- نه‌گه‌ر واش دابنريّ كه يه‌كيّك له‌و دوو خودايه بالا‌تره، نه‌وه ديسان باب‌ه‌ته‌كه يه‌كيه‌تبييه نه‌ك دوانه‌يي. چونكه نه‌وه‌يان كه لاوازتره ئاتاجي به به‌هيژتره‌كه ده‌بيّت و ژيژر ده‌كه‌ويّ. نه‌وه‌ش كه موحتاج ده‌بيّ، ده‌كريّ به‌ديه‌تته‌ر نه‌بيّ به‌لكو به‌ديه‌تته‌راو بيّ. ئه‌م پاستيبه له ئايه‌تي ۹۱ى سووره‌ي (ئه‌لموئمينون) دا به‌م جوژره گوزارشتي ليّكراوه: ﴿مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾

واته: «خودا مندالي بۆ خۆي پانه‌گرتووه و هيچ خودايه‌كي تريشي له‌گه‌لدا نه‌بووه و نابيّ. (نه‌گه‌ر هه‌بوايه، نه‌وه) هه‌ر خودايه و نه‌وه‌ي خۆي به‌ديه‌تته‌راوه گه‌را ده‌کرد (و ده‌پاراست) و به‌دلنپاييشه‌وه يه‌كيّكيان به‌سه‌ر نه‌وي ديدا زال ده‌بوو».

۳- نه‌گه‌ر واش دابنريّ كه نه‌و دوو خودايه‌ي بانگه‌شه‌ي بوونيان ده‌كريّ، هه‌ر يه‌كه‌يان خاوه‌ن سيفه‌تگه‌ليّكي جيايه له‌وي دي، نه‌وه له‌م باره‌شدا، نه‌نجامه‌كه هه‌ر يه‌كيه‌تي ده‌بوو. چونكه نه‌و سيفه‌تانه‌ي كه هه‌ر يه‌كه‌يان جيا له‌وي دي هه‌يبوو، ليّكي جودا ده‌کردنه‌وه و يه‌كساني و يه‌كيه‌تبييه‌كه‌ي نئويان ده‌شيوا. كه يه‌كسانپيش له نئواندا نه‌ما، به‌گژ يه‌كداجوونه‌وه و ململانيّ له‌نئوان هه‌ردوو لا ديتته

ئاراۋە. بەم جۆرەش، بالادەستەكە ئەۋى دىكەى لەناۋ دەبرد و بەتەنى دەمايەۋە.

۴- ئەللا بوۋنىكى موتلەقە. كە موتلەقىش بى، ئەۋا بى كەموكۇپى و نوقسانىيە. لە گشت سيفەتلىكىدا تەۋاۋە و خاۋەن كەماللىكى قەتئىيە. ئەگەر ۋا نەبى، ناتۋانى بى بە بەدەيئەنەر. ئىستا با بىر كەينەۋە، ئايا دوو بوۋنى موتلەق دەشى بى؟

- نەخىر، نابى.

- بۇ نابى؟

- چونكە بوۋنى موتلەق لە ھەر كامىكىاندا بى، ئەۋى دىكە بوۋنى نامىنى. واتە ئەۋەى كە كاملىرىنە، پىگەى ئەۋەى تر نادات خودايەتتى لىبۈەشىتەۋە. چونكە ئەۋەى بەدەيئەنەرى پاستىنە بى، لە سەلتەنەت و ھكۈمرانىيدا ھاۋەش قبول ناكە. چى لە دەرەۋەى خۇى ھەيە دەخاتە ژىر پكىفى بالادەستى و فەرمانپەرۋايى قەتئى خۇيەۋە. بۇيە ئەۋ بەدەيئەنەرە قەتئى و موتلەقە، ھەر چىيەك ھەيە دەخاتە ژىر پكىفى خۇى. لەمەشەۋە تىدەگەين ھاۋەش و پەقىب و ھاۋشۈۋە و ھاۋتاي نىيە و نابى. ئەۋەى بەدەيئەنەر بى ناچىتە ژىر ھكۈمرانىى غەبرى خۇيەۋە، واتە بەدەيئەنەر نىيە. ھەر بۇيە، خودا ھەر دەبى يەك بى، مومكىن نىيە دوو، سى، پىنج ۋە يان زىاتر بى. خودا، ئەۋ تاكە بەدەيئەنەرەيە، كە تەۋاۋىك دوۋرە لە ھەموو سيفەتلىكى ناشىرىن و كەموكۇپىيەك.

۵- «یه کیه تی» ته نها له وه وه یه که یه که. واته نهو یه کیه تی بهی له نیوان په گه زه کانی نه م گه ردوونه دا ده بیبنین، له لایه ن یه کیکه وه فراهه م هتیراوه. بۆ نمونه: یه کیه تی پوه که کان له نیوان خویاندا... نه وه ی که دار نه سپیندار له هه موو شوینیکی نه م دونیا یه دا هه ر وه ک یه کن... گوله باخ و گژوگیاکان... نه وه ی که نه و سه دان هه زار پوه که له هه موو شوینیکدا هه ر هه مان شکل و شیوه ن و له بونیادیاندا یه کیه تی بهی هه یه، نه وه ده رده خات که نه وان ته نها و ته نها به ره م و ده ستردی تاقانه یه کن. له جیهانی ناژه لانیشتا یه کیه تی بهی هه یه که ناتوانی نکوولی لیبری. که واته نه وانیش هه ر له تاقانه یه که وهن. مرقایه تیش به نه دامه ناوه کی و ده رده کیه کانییه وه یه کیه تی بهی ده نوین. هه ر بۆیه نه وانیش به ره م و به دیه تیراوی تاقانه یه کن. کورتیه که ی، یه کیه تی بوونه وه ران، نه وه پیشان ده دات که له لایه ن یه کیکه وه حاصل بوون. نه وه ی که ناشی جیده سستی دوو خودا یان زیاتر بن، که سه رچاوه ی لیک تینه گه یشتن و پشیوین، تا بلتی پوون و ناشکرایه.

ویپرای نه وه ش، وه ک چۆن له نیو گشت په گه زی بوونه وه ریکدا یه کیه تی بهی هه یه، ناواش له نیوان په گه زه جیا جیاکاندا ته بایی و پیکه وه گونجان و نیزام هه یه. شه ر و دووبه ره کی و لیک تینه گه یشتن له نیوانیاندا نییه. به لکو پیک به پیچه وانه وه، جیهانی بوون له نیو لیک تیگه یشتن و پیکه وه سازان و هه ماهه نکیه کی ته واودایه. نه مه ش

ئەو پىشان دەدات كە ئۇوان ئەو نىزامەيان لە تاكە خودايەك نەك
فرەيەك خوداوە بۆ دىت... بۆ نموونە: ئەوێ كە باران بۆ هاناي
پووەك، پووەك بۆ سوودی ئاژەل، ئاژەلش بۆ كەلكى مرقاھەتیی
ھەلپەھەتیی، ئەو پىشان دەدات كە ھەر ھەموویان لە يەك شویتەو
فەرمان وەردەگرن.

گەردوون ھاوسەنگیەكى سەراسیمەى واى ھەيە بەندە بە
حیساباتی زۆر وەردەو. وا دانانی ئەوێ كە ئەم ھاوسەنگیە
سەراسیمەيە لە ھۆكارە بێگيان و بێقام و بێھەست و نابىست و
نابىناكانەو، يان لە پێككەوتەو يانىش لە سەروشتەو، گەلێك لە
ئەقلەو دورە.

كەسانێكى دى بانگەشەيەكى
زۆر گەمزانەتر دەكەن و دەلێن:
"ھەر شتە و خۆى خۆى
بەدیدینى". ئەگەر ئەو و ابى،
ئەو مرقا ناچار دەبێ باوەر بە

خوداگەلێكى ئەوئەندە زۆر بێنى كە لە ژماردن نەيەن. ئەو بى
ئەقلىيە پیمان وا بى لە گەرد و گەردیلە و خانەكاندا، لە ئەلیكترۆن و
نيوترۆنەكاندا بەدیهێنەری ھەيە. پاكردنە لە دەست ئاسانی
باوەرھێنان بە تاكە بەدیهێنەریك و خۆ دانە دەست نامومكینی
ھەبوونی خوداگەلێكى بێشومارەو.

له نۆوان پووهك و ئاژەل و مرۆفەكاندا پەيوەندى و سازانىكى
 مەزن ھەيە. سازان و پىك چوونى دونىاي پووهكان لە لايەك... ئەوھى
 لە بەرزترین ئاستدايە لەنۆ پووهكەكاندا، پەيوەندى ھەيە لەگەل
 ئەوھى لەنۆ دونىاي ئاژەلەندا خاوەن كەمترین توانايە. پيشكەوتن و
 پىگەيشتن و توانا و شىوازەكانى ھەلسوكەوتى ئاژەلان، زۆرىك لە ھى
 مرۆفەكان دەچىت. ئەم يەكەيتى و بەيەك چوونانەش ھىما بۆ ئەو
 خودايە دەكەن كە گەر چى ئەوانى لەسەر پەگەز و شىوھى جيا جيا
 بەدەيھناو، بەلام يەكەيتى و سازانىشى لەنۆوانيان ھەراھەم ھىناو.
 بەلى بىگومان ھەر دەبى يەكەك ھەبى، لەم گەردوونەدا ھەموو
 شتىكى لە يەك شت و يەك شتىشى لە ھەموو شتىك بەدەيھناي.

"به مندالەكهەتت وتووە قورئان بخوینیت؟"

له چەند شوینیکی جیادا وتووە، لای
نیعە پەخەنە گرتن لە دین، وەك بڵێی ئەركی
سەر شانمانە! لە زۆر بواردا ئەم پێیە
دەگیرنەبەر. براکەم، خوشکەکەم! ئەگەر
لەسەر تەلەفزیۆن و لە زنجیرە درامای «مالە
بچووکە» دا پیاوێکە لە گەڵ مال و
مندالەکیدە و لەسەر خواردن، ئەگەر لە
بەرانبەر نیعمەتی ئەو خواردنە ئی خدا پێی بەخشیون، دەست بەرز
بکەنەو و شوکری خودا بکەن، دواکە وتووێی؟ ئەمە دواکە وتووێی
نییە. با چەند نمونە بە کتان بۆ بێنمەو:

بەم دواییانە (کار تەری سەرۆکی پیشووی ئەمەریکا - وەرگێڕ)
داوەتی کردم. لە پێشوەسمیکی ئیقتیصادا بەشداریمان کرد.
ئێوارەکە ئی خوانیکی ٣ هەزار کەسی پێشکەش کرا. بۆ بە یانییەکی
١٥٠ کەسیک هەلبژێردرا بۆ قاوەلێتی. منیش لە ئێو ئێوارەیدا بووم.
هەشت - هەشت، دە - دە لەسەر میز دایان نیشاندین. ئەو کەسە
ناودارانە ئی لە چەندین شوێنی ئوکیاوە هاتبوون، تە عارفیان لە گەڵ
یە کدا کرد. هەمووی لە لایە کەووە خەریکی قەسە و لە لایە کیشەووە
چاوە پوانیدا بوون. کەس دەستی بۆ خواردن نە دەبرد. پاشای مارە یە ک
قەشە یە ک هات. هەمووان هەلسانە سەر پێ و دوگمە ئی چاکە تە کانیا
داخست. قەشە نژای شوکرانە ئی کرد، ئێنجا دەست کرا بە خواردن.
جاریکی تریش هەر لە ئەمەریکا بووم و بریار بوو لە ویلا یە تی تە کساس
نە شتەرگەرییەکی دێم بۆ بکۆت. بریاری نە شتەرگەرییە کەم بۆ درابوو.
قەشە یە ک بە ژوور کەوت، وتی: "لە پەرۆندە کە تدا بەرچاوم کەوت کە
موسلمانیت. ئەگەر هەستیار ییە کت ئەم، من پیاوێکی ئاینیم. خودا
هەر یە کە. دەمەوێ بەر لەو ئی بچیتە ژوور نە شتەرگەریی، دوعات بۆ

بكه م. قبولته؟"

وت "ئەي بۆ نا؟!". لە بەرانبەر ئەم پووداوەدا زۆر دلخۆش بووم،
دیده کانم ئەسرىنيان تێزا. لە کاتێکدا نەشتەرگەرییەکی وا گەورەم بۆ
بکری، قەشەیه ک لەوئ بێت و لێم پیرسی داخو دەمەوئ یارمەتیم
بدا؟... پێم وت منیش هاوڕام لەگەڵت و سوپاسم کرد.

پووداویکی تری هاوشتیوهی ئەمانەم لە شوێنێکی دیکەشدا
گێڕاومەتەوه. کچەکم برده قوتابخانەى نمونەیی هارفارد که لە نزیک
شاری لەنده نە. ئەو کات بۆم کەوتنە تارێف کردن: ئەوئ خواردنگەیه،
شوێنی نوستن ئێرەیه، شوێنی سەعی کردن ئەمەیه، کتێبخانەش
ئەوه تا... یە کە بە یە کە ی بەشەکانی قوتابخانەکیان پێنیشاندام.
پاشان کلێساکیان پیشاندام و وتیان ئەمەش شوێنی پەرستشە.
پاشانیش پێیان گوتم: "کێژى تۆ موسولمانە. لە پۆژانی عیبادهتدا با
قورئانیك بێئ و هەر پۆژێك دەیهوئ با بیخوئى". لێیان پرسیم: "تۆ
بێت وتوو لە ژوورەکەى خۆیدا بمتێتەوه و قورئان بخوئى؟". خوا
هەیه و دەمانبێئ، ئەوهی راستی بێت لەگەڵ کچەکەمدا قورئانی
پیرۆزم نەهاوردبوو، پێشم نەوتبوو بیخوئى. شەرم دایگرتم و زۆر
بەسەر خۆمدا شکامەوه. لەو دەرسەى ئەو کابرایەى ئێمە گاوری
پێدەلێن فێری کردم، زۆر هەستم بە خەجالەتباری کرد. وەك زللەیه ک
بوو درابێت لە دەموچاوم. هەر کە گەرامەوه تورکیا، دەمودەست
نوسخەیه ک قورئانم بۆی ئارد کە پافەشی لەگەڵدا بوو.
ئەمانەم بە چاوی خۆم بینيوه.

ساکیپ سەبانجی

(گەرە ملیاردیتری بە ڕەگەز تورکی جیهان-وەرگێژ)

ئايا توانيومانە كاتەكانمان باش بنرخيئين؟

خۇرئاوايىپەكان لە موسلمانانەوۈ فيرى

باش بەكارهينانى كات بوون...

لە خولئىكى فيرىبوونى زمانى ئەلمانيدا بووم. مامۇستاكامان
كەسىكى زۆر جەدى بوو. بەتايىبەت لە مەسەلەى كاتدا، هېچ
لېبوردەيى نەبوو. ھەموو ھەفتەىك، ھەر كەسەو چەندىك لە
وانەكاندا دوا بكەوتايە، ھەمووى بۇ كۆ دەكردەوۈ و ئەوئەندە لە پۇلدا
دەيھىشتەوۈ. بېگومان ئەم بارودۇخە، بەدلى ئەو خاوەن كارانە نەبوو
كە بە چ حالئىك ئەوئەندە كاتەيان بۇ ئەو خولە تەرخان دەكرد. پۇزئىك
ھاوپىيەكمان كە سزاي ئەو ھەفتەيەى گەيشتبووۈ ۱۸ خولەك، تووپە
بوو و وتى:

- بەس ماوہ چرگەکانیش حسیب بکەیت! قەی ناکا، جارێکی تر
۲۰ خولەکیش لە پۆلدا دەمێنمەو، بەلام ئیستا کارێکی زۆر گرنگم
هەیە...

ئەلمانییە بەتەمەنکە، بەچاوترووکانەو، ماوہیەک لەم هەفائە پاما
وتی:

- نەخێر، نابێ، چونکە ئەگەر ئێو ئەوەندە گرنگیتان بە کارە
گرنگەکانتان بدایە، ئیستا تۆ ئەم سزا ۱۸ خولەکییەت لە من
وەرنەدەگرت. خۆ دەرسیش بۆ ئێو کارێکی گرنگی بە دەم و
وەختە. هەر بۆیە، هەر ئیستا لە پۆلدا دەمێنیتەو و منیش وانەیەکی
۱۸ خولەکیتان پێدەلیمەو.

بیگومان مامۆستا کەش توورە بوویو. منیش بەمەرافەو لە پۆلدا
مامەو.

دوای ئەوەی چەند خولێکی بەنێو پەحڵەکاندا خوارد، مامۆستا
وتی:

- هەفائینە! کاتەکانتان باش نانرخینن. بگرە لە ئاست ئەو
هەستیارییە من لەو بارەییەو هەمە توورەش دەبن، بەلام من پێم
وایە لەسەر هەقم. پەنگە لەنێو خۆشتاندا بلێن ئەمە چیبە مێشک
گاورد؟!

چوو، وە سەر مێژەکە. خستە یەکی چاپکراوی دەرھێنا، وتی:

- تکایە سەیرێکی ئەمە بکەن.

خشتهی کاتی شه‌م‌نده‌فر بوو. هاوړېکه‌مان خه‌ړېک بوو هر به لاچاوېک لیږی بېروانی و بوی بگړېته‌وه، به‌لام نه‌و‌وتی: "نا، من ده‌م‌وی باشتر لیږی ورد ببیته‌وه." کاتی که‌وته پي وگ‌یشته جیي شه‌م‌نده‌فره‌کانی پیخوینده‌وه. ه‌موویان ژماره‌ی جیا جیا و ئالوز بوون. بۆ نمونه کاته‌کانی که‌وته پي ۶:۱۸ و ۹:۳۵ خوله‌کی ئیواره بوون. کاته‌کانی گ‌یشتنیش هر‌وا بوون، وه‌ک ۱۲:۴۶ و ۹:۲۷ خوله‌ک...

ئو‌هه‌ثاله‌مان که سزا ه‌ژده خوله‌کییه‌کی وه‌رگرتبوو، که نه‌و ژمارانه‌ی بیڼی، به‌ما‌م‌وستا‌کی وت:

- سه‌یر بکه، ناما‌ق‌و‌ولی می‌ش‌کی نه‌و‌روپی نا له‌م‌دا به‌رونی ده‌رده‌که‌و‌یت. چ مانای ه‌یه نه‌م نه‌ونده و ۱۲ خوله‌ک، ۳۶ خوله‌ک... له‌باتی نه‌وه بتانوتایه سی و نیو، چوار و نیو نه‌ده‌بوو؟ هر ه‌یچ نه‌بی بتانوتایه نه‌ونده و چاره‌ک، تا ژماره و کاژیرېک بی، له‌بیری خه‌ل‌کی بم‌ین‌ته‌وه...

ئه‌لمانیه به‌سال‌داچوه‌که، خه‌نده‌ی به‌لی‌ودا هات. به‌روانینه‌کانیدا دیار بوو، نه‌وه‌ی ده‌یو‌ست بیل‌ی پیی گ‌یشته‌بوو.

- بېروانه، سووکایه‌تی به‌خوتان مه‌که، چونکه نه‌وه‌ی بووه‌ته ه‌وی دانانی نه‌م خشته‌ی کاته، «ناما‌ق‌و‌ولی می‌ش‌کی نه‌و‌روپی» نییه، به‌ل‌کو «ما‌ق‌و‌ولی می‌ش‌کی موسولمانان»ه. چونکه ئیمه له

موسولمانانه وه فیڤی به کارهینان و نرخاندنی کات بووینه. ئا ئه م
خشته ی شه مه نده فهره ش نمونده یه کی جوانی ئه م تیگه یشتنه یه.
له و کاته دا که ئیمه به سه رسوپمانه وه لییمان ده پروانی،
ماموستا که وتی:

- له په رسته شه کانی ئیوه ی
موسلماندا، شوین گرنه گ نییه.
له هر شوینیکی ئه م دونیا یه دا
ده کری په رسته ش بکری، به لام
کات زور گرنه گ. چونکه گشت
په رسته شه کان کاتیکی تاییه ت
به خویان هه یه. بگره ئه و کاته،
له مه رجه کانی ئه و په رسته شه یه.

به و واتایه ی په رسته شیک له کاتی خویدا نه کری به کرا و دانانری. کاتی
نویژه کانیش وه کاتی شه مه نده فهره کانی ئیمه هر وان: ئه وه نده و
١٨، ١٧، ١٣، ١٠، ٩ خوله کن. ئه مه وێرایی ئه وه ی ئه و کاتانه،
به رده وامیش له گۆراندان. ئه مپۆ تا ٧:٢١ ده قه ده توانی نویژی
به یانی بکهیت، به لام سبهینی تا ٧:٢٢ ده قه ش ده توانی بیکهیت،
به لام له ٢٣ ده قه دا ناتوانی بیکهیت. ئه وه ی وایه ته نها نویژ نییه،
کاته کانی ده ست پیکردن و گۆتاهینان به پۆژووش هر وان. ئه و

كاتانه‌ی ئاوا وابەستەن بە حیساباتی وردەو، پۆژانەش گۆپانیان
بەسەردا دیت.

بەم جۆرە موسولمانان لە بەرانبەر ئەو کاتە‌ی هەموو پۆژیک
گۆپانی بەسەردا دی، چاوەکراوە و وریایە و نرخ‌ی دەزانیت و
بەردەوام لە ئامادەباشیدایە بۆ باش نرخاندنی. موسولمانیک
پەرستشەکانی بەجی بیتی، ناچارە ئاگای لەو کاتانە بیتی کە پۆژانە
لە گۆپاندان و دەقە بە دەقە‌ی بنرخینیت. سەرچاوە‌ی ئیلھامی ئیمە
لە تێپوانینمان بۆ کات، موسولمانان.

کە مامۆستا ئەلمانییە بەسەرداچوو کە وتی: "ئێستا دەتوانم
بپۆم."، هەموومان هەستمان بە شەرمەزارییەکی وا دەکرد کە لە باس
کردن نایەت.

***

پێکخستنی پەرستشەکان لە ئیسلامدا،

سەرنجی مەرۆف لەسەر کات کۆ دەکاتەو

هەر بەپاستی شیوە‌ی پێکخستنی پەرستش کە ئیسلام
هێناویەتی، بانگهێشتی مەرۆف دەکات بۆ بەهەند وەرگرتنی کات.
ئەو‌ی کە کاتی‌ک هاوێلان لە یەکدی جودا دەبوونەو سۆرە‌ی
«عەسر»یان دەخویند، گەلی‌ک مانا لەخۆ دەگرت. ئەم سۆرە‌یە بەو
دەست پێدەکات کە خۆدای گەرە سویند بە کات و سەدە و

چاخه کان دهخوات. به م شتویه، به های پیروزی کات له پئی قورنانی
پیروژه وه تۆمار کراوه.

هر په رستشه و به نده به کاتیکه وه. نویژ که کاتی سوورپانی
کاته کانی پۆژ دیاری دهکات، ناکرئ له وهختی خۆیدا نه بی، بکری.
گشت پۆژده کان به بانگی ئیلاهی پینچ ده می پیروژ ده بن... پۆژووش
ناچارمان دهکات سهرنجی په مه زان بده بن، که ئه ویش هر له پئی
مانگه وه دیاری ده کری. زه کاتیش له و قازانجه ده دری که سالی
به سهردا تیپه پیبی. کاتی حه جیش، وه ک گشت په رستشه کانی تر،
هر به وهرز دیت و ده چیت.

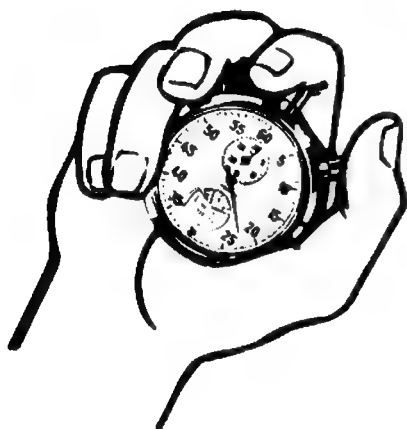
به لام ئه ودهش هیه، شاعیر وته نی: "ئه وه ی نویژی نه بی، بۆ
مه موو کاتیک بیانووئیکی نه بی".

***

ئایا ده بی به تیپه پیرینی کات دلخۆش ببین؟

کات که سه رمایه یه کی پیروژه، زۆر جار به شتویه یه کی
نابهرپرسانه خه رج ده کری، له هیچدا به فیرۆ ده دری. هه ق وایه
ئه وانه ی وا ده که ن، تاوتوئی مروییان بکری. گوته زایه کی جوان هیه
ده لی: "کهسانی ساویلکه بیر له وه ده که نه وه چون کاته کانیا
به سهر بیهن، به لام گه ورده کان له وه ی چون به کاریان یینن...".

ئەوانەى پىر لەو دەكەنەو دەتوانىڭ لەناو كاتدا چى بگرى،
 بىگومان نايانەوئ كات تىپەر بىي. ئىنجا ئەوئ لە خوشى تىپەر پىنى
 كات دلخوش دەبى و ھەلەبەزىتەو، ئەو ھەر ھىچ. كەوا بوو ئىتر
 ئەو ئاھەنگ و پابوردانەى سەرى سال چ مانايەكيان ھەيە؟

دەبى لە ئاست تىپەر پىنى
 كات و جارېكى دى
 نەھاتنەوئ، دلخوش بىن يان
 دلەنگ؟ ئەوئ پاستى بىت
 ئىمە كات تىنپەر پىنىن، بەلكو
 ئەو كاتە ئىمە تىدەپەر پىنى.
 ئايا مومكىنە ھەست بەو
 نەكەين كات وەك شارېكى
 بىدەنگ لە كاردايە؟

***

ئەوئ پۇژ بە پۇژ پىر دەبى و سات لە دوائى سات كەمىكى تر لە
 ھەرگ نرىك دەبىتەو، ئىمەين نەك كات... خۆزگە بتوانرايە بە كات
 بوئرى: "بەستە"... برىا بمانتوانايە لە تونىلى ژيان بگەرپىنەو
 دواو و مومكىن بوايە جارېكى تر بگەرپاينايەو ژيان...

تواناى ئەمەمان نىيە، بەلام تواناى ئەو ھەمان پىدراو و بتوانىن ئەو
 كەنجىتپىيەى لەم دونايەدا بەدەستمانەوئ، وەرى بچەر خىننىنە سەر

گه نجیټی نه به دیی له پږی دوايیدا. نه مه پر قازانجترین بازرگانییه
که خدای گوره پیی په وایینیوین، چونکه چانسی نه وه مان هیه
به گه نجیټییه کی فانی و کاتی، گه نجیټییه کی نه به دیی و پر له
کامه رانیی و ژیا نټیکي نه پراوه به ده ست بینین.

پیغه مبه ری خودا (دروودی خودای لیټیت) ده فهرمویت: «نه وه ی
دو پږی وه که یه ک وای بیت، هه څه له تاوه». هه څه له تاوه کانیش، واته
نه وانه ی کاتیان به خراب به سهربردوه، له وانه نه که زوړترین گله بیان
هیه له بیوه ختی.

جهردی کات

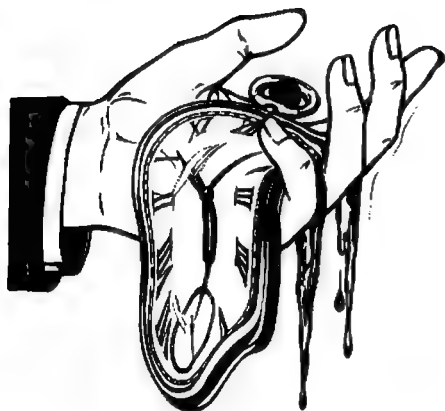
پیویسته مړوږ به بیرکی ساغ و گونجاوه وه جهردی کاته کانی
بکات... واته به شیک له کاته کانی بڼ بیرکړنه وه تهرخان بکات...
نه وه تا پیغه مبه ریش (دروودی خودای لیټیت) ده فهرمویت: "یه ک
کاژیر بیرکړنه وه، له شه ست سال پرستشی نافیله (سوننه ت)
خیرتره".

***

"... کام هه بوايه، کورتر ده منوسی..."

به لی، نه وانه ی بهر له ده ست دانه نووسین، کات بڼ بیرکړنه وه
تهرخان ده که نه، ده توان کورتر بنووسن... نه وانه ی بهر له کردنی

شتیک بیرده که نه وه، ده توانن باشتر کاره که نه نجام بدهن و باشتر بیپیکن... نه وانه ی به بیرگردنه وه وه ده ژین، ده توانن ژیانیکی پر خیرتر و به ره مدارتر بژین.

"ئیتنا نا، نه ی
که ی؟"، نه وه ی نه م
پرسیاره له خۆی ده کات
پاست ده کات، وا نییه؟
نه وه ش که ده لی: "سبه ی
ده یکم"، مه ق وایه نه وه ی
له بیر بیت که:

"نه مرق سبه یینی دوینیه. نه مرق چیت کردوه، سبه یینیش هر
نه وه ده که ییت؟"

"ئیتتر بق من زۆر دره نگ"، نه و قسه یه ی که ده بی به مانه بوتری
نه وه یه که: "بق هیچ شتیک دره نگ نییه".

نه و پیاوه ی ده لی: "به کار کردن ده سه سیمه وه، به سه سانه وه ش
کار ده کم"، که سیکه تیگه یشتوه له وه ی سه سانه وه به هیچ
نه کردن - واته ته مه لی - نایه ته جی. مه گه زانستیش هر وا نالی؟

به چ هه قیك كاتم دهخویت؟

پۆژانه چەند كارژیر كۆشش دەكەن؟ ئیوه نازانم، بەلام ئەوەی
دەربارەى ئەدیسۆن دەوترى ئەمەیه:

لە یەكێك لەو پۆژانەى بەدواى
دامێنانێكدا بووه و پۆژى بیست سەعات
كارى كردووه، خەو زۆرى بۆ هێناوه، بە
یاریدەدەرەكەى وتوووه كە دواى نیو
سەعات خەبەرى بكاتەوه و، هەر لەسەر
ئەو تەپڵەكەى كارى لەسەر كردووه
خەوتوووه. بەلام دواى ئەو نیو كارژیره،

یاریدەدەرەكەى دەبینى ئەدیسۆن لە خەویكى قوول و شیریندايه،
دلى نایەت هەلیسینى... نیو كارژیریكى تر چاوه پێ دەكات ئینجا لە
خەو هەلیدەسینى. ئەدیسۆن هەر كە چاوى دەكاتەوه، یەكەم كارى
ئەوه دەبێ لە كات بپرسى. كە دەزانى سەعات چەندە، زۆر بەتوندى
دادەبەزێتە سەر ئەو یاریدەدەرەى كە گەلیكیش خوشى ویستوووه، و
پێى دەلى:

— به چ هه قیك نيو كارژیر له كاتم دهخوى؟

بۆ چاپێكەوتن چوومه لای میژوونووسێكى بەناویانگى خۆمان.
پێنج خولەك بەر لە كاتى ژوانەكەمان، لە زەنگەكەیانم دا. دەرگا

نەكرايەو. جاريكى تر، جاريكى تر ليم دايەو. بى ئوميد بووم و خەريك بوو بگە پيمەو، ئەفەنديەكە لە بەلەكۆن بەدەرکەوت و وتى "كوپى خۆم! بەتەنى لە مالم، لەبەر ئەوەش كە لەم كاتەدا هيچ ژوانتيكم نيبە، بۆيە دەرگام نەكردەو. قسورم عەفو بکە، هەر ئیستا ديم..." بەم شىوہیە جاريكى دى بەناسكى و لەسەر خۆيى ئەوہى بۆ پەون كردهو. كە دىركەوتن و زوو بەدەرکەوتن، دوو پەوى دراويكن.

پينج دەقەكان، ئاخ پينج دەقەكان! چەنديان لە چيدا بەفیرۆ دەدەين! ..

زەمانى تازەو بوو، ئينسانى تازەو بوو

يونس ئەمرە دەلى: "هەموو پۆڤيک لەدايك دەبينەو..." ئەرى بەپاست هەموو پۆڤيک سەرلەنوئى لەدايك دەبينەو؟ ئيمە مەوڤگە ليکين، هەموو پۆڤيک چاومان بە پەوى پۆڤيکى نويدا دەكەينەو. وەك چۆن حالى مەعەويمان دەگۆپى، بونيادى مادديشمان گۆرپانى بەسەردا ديت. ئەوہى كە سالى جاريك تەواوى خانەكانى جەستەمان تازە دەبنەو، ئيتەر پاستيەكى زانستىيە.

ئەو كەسەى لەگەل تازەبوونەوہى كاتدا ئەويش تازە دەبيتەو، لەبەر ئەوہى هەميشە لە گۆرپاندايە، بۆ ئەوہى هەميشە لەسەر هەمان

ئارپاستە بېت، دەبىي لەگەل بەدبەھنە رەكەيدا لە پەيوەندىي بەردەوامدا بېت. مەزۇق بۇ ئەو دەبىي پىي و پىيازى خۇي ون نەكات، دەبىي باوەر لە ناخيدا وەك ئەستىرەي قوتب بدرەوشىننەتەو. بۇيە پىويستە باوەر بەردەوام تازە بىكرىتەو و يادى خۇ بىكرىتەو. مەگەر ھۇيەكى دووبارە كەرنەو دەبىي زىكر و پەرىستەشەكانىش ھەر ئەمە نىيە؟ ئايا ھەق وا نىيە لەگەل ئەو كاتەي ھەمىشە لە گۇرپاندایە، بەردەوام بىن لە جەخت كەرنەو لە پابەندىمان بە ئىمان و ئىسلامەو؟

كات لەگەل خۇتدا بگۇنچىنە

ئەوانەي دەلەين: "چى بکەين زەمانە خراپە"، ھەق وایە بەم وتەيە وەلام بدرىنەو:

"ئەي مەزۇق! زەمانە تۆيت. تۆ باش بېت، زەمانەش باش دەبېت. خراپىش بېت، خراپ دەبېت".

باشە مەزۇق چۇن چۇنى دەتوانىت بېيار لەسەر زەمانىك بەدات كە خۇي ھىشتا لەناويدايە؟ بۇ مەزۇق ئاسان نىيە بتوانى ھەلسەنگاندن بۇ زەمانىك بەكات كە خۇي لەناويدا بۇي. "كەسەك بىيەوئەت بەتەواوى سەردەمەكەي خۇي بىيىنەت، دەبىي لە دوورەو ەلەي بېوانى" ... بە گۇزارشتىكى تر، لەسەرىيەتى پىشى زەمانە بکەوئەت يانىش بەسەرى بەکەوئەت. بەم جۇرە ئەوانەي لەناو پۇژدا ئازىن، بەلگەر لەسەرى يان لە

پیشییه وه ده ژین، ده بن به و که سه مه زمانه ی زه مان له گه ل خۆیاندا ده گونجینن. خو هر به راستیش گشت شارستانیتی و گشت مهوله کانی پیشکه وتن، جێدهستی ئه م جۆره که سانه ن.

کات چۆن فراوان ده بێت؟

ئه و دهنگه ی (ماهر ئیز بێی)ی مامۆستام که ده یوت: "ده م ئه م ده مه یه، ده م ئه م ده مه یه، ده م ئه م ده مه یه... فرخه ی ئه م ده مه بزانه، به وریایه ی بێژینه وه" هیشتا له گوێچه که مدایه. به لێ ده م ئه م ده مه یه (کات ئه م کاته یه)، سات ئه م ساته یه. چونکه پابردوو پابوردوو و پۆیشتوو، ئاینده ش جارێک نه هاتوو. ئینجا دیاریش نییه دێ یان نا، بێتیش چۆن دێ. ئه وه ی که به ده ستمانه وه یه ته نها ئه م ساته یه که تیایدا ده ژین. واته ئیمه نه له پابردوو و نه له ئاینده دا ده ژین، به لکو له ئیستادا ده ژین. ته واوی په یوه ندیمان به ژیان و دونیا وه، به وه ی ئه م کاته وه یه که له ناویدا ده ژین.

زۆر جاریش له پابردوو ته نها "ناخ" و "ئۆف" هکان ماون و ئاینده ش به ترس و پاراپیه کان ته نراون. مرۆفیش نایه ویت له نێو ته نگه به ربی ئیستادا بمی نیته وه، به لکو له هه ولێ ئه وه دایه فراوانی بکات، به فراوان کردنی شی له ده رده سه ربیه کانی پزگاری بێت.

نډه د پاستې بېټ فراوان کړدنی کات و پزگار بوون له دهردي
 سهريه کان، تنهها له پړي باوه پوه مومکينه، چونکه چاره د
 فراوانکړدنی کات و په پاندنه دوی بق نه ویدیوی دونهیا و به بی کوتا
 کړدنی، له ناو باوه پ به خودا و پړځی دوايیدایه.

نه گهر سینه مایه ک هه بوايه بیتوانیايه حالې دوی په نجا سالی
 مروفه کانی نه م سرده مه ی پیشان بدایه، کی دهیزانی چوڼ شیوازی
 به کارهینانی کاتمان گزپانی به سردا دهات؟ نه م درده دلاییه ی نه و
 شاعیره عره به ی که نه مه ی به چاوی خو ی نه ک سینه ما بینیه،
 چوڼ خه میکی پر په ند به با ناکا؟

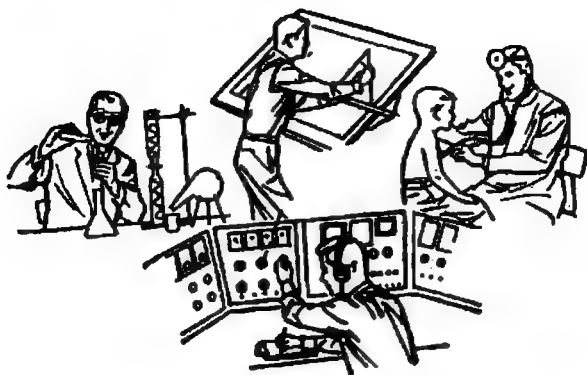
ليت الشباب يعود يوما فأخبره بما فعل المشيب

واته: "نه گهر پړځی ک
 سه رله نوی گه نجیټیم بگه پځته وه،
 گله یی نه وه ی لا ده که م که پیری
 چپی پیکردم."

هه مورو مه سه له گه نجیټییه ک
 نییه گله یی لیټکریټ، به لکو
 گه نجیټییه که بیټه مایه ی
 شوکرانه کړدن. چونکه تنهها

له پای گه نجیټییه کی وا، گه نجیټییه کی نه به دیی به ده ست ده خریټ.

داهاتوو چۆن پزگار دهكرى؟

مرۆف بوونه وهریکه بیر له ئاینده دهگاتهوه

زۆر له میژ بوو له گەڵ محەدی فەیلەسووف دەرڤەتمان بۆ
 نەدەرەخسا بەیەک بگەین. کە لە پۆژی دیدار و ئیمزادا لە پیشانگای
 کتیب گەشتینە یەک، ئەوەندە خرۆشام و دلخۆش بووم، تەسەور
 ناکرێ... دیار بوو، ئەویش گەلیک بیرى منى کردبوو، "باشە ئەگەر
 وایە، ئەى بۆ لە کەیهکەوه یە یەکدی نابینن؟".

محەمەد وەلامیکی زۆر کورتى ئەو پرسیارەى دامەوه:

— مامۆستا! بۆ خۆت دەزانى دەبێ ئاینده مان پزگار بگەین...

بەئێ، بەراستی محەمەد لەسەر هەق بوو. گەرەترین خەمى
 گەنجانی هاوتەمەنى، پزگارکردنى ئاینده، واتە دەستەبەرکردنى
 داهاتوویەکی باشە بۆ خۆیان.

وتم:

- پاست دهكەيت و هه قته. به لām ئايا به ته واوی له و وشه ی
داهاتوو و ئایندهیهی باسی دهكەین، تێدهگهین؟ واته ئايا پرزگار
کردنی داهاتوو ته نهها ته واکردنی کۆلیژ و بوون به خاوهنی پیشهیهك
که پاره ی باشمان به دهست بخت، دهگهیهنی؟

ئێستاکی من له تۆ دهپرسم، داهاتووی ئه و داهاتووه ی بیرى
لێدهكەیته وه چه نديکە؟ پێت وایه ئه و داهاتووه ی له پێشتدایه چه ند
دریژ ده بێته وه؟ ئه و به ره یێتانه ی دهیکهیت بۆ چه ند ساله؟

- مامۆستا! پێم وایه له مه به سته که ت دهگه م. خه مت نه بی، ئه و
داهاتووه ی بیرى لێدهكەمه وه ماوه یه کی کورت نییه... هه ر له
ئێستاوه وا له خه می دۆزینه وه ی ئیش و هاوسه رمدام. هه ر وه ک
بیریشم لای پلانه کانه، بۆ ئه وه ی له و مه سه لانه دا پێویستم به که س
نه بی و تیا یاندا سه رکه و توویم. مامۆستا! دلنیا به له وه ی محمه دی
فه یله سووف خه جاله تبارت ناکات. ته نها یه ک سالی دی، وه ک
ئه ندازیاریکی سه رکه و تووی وا که سه یرت پێی بێت، له ئۆفیسى
تایبه تی خۆمدا به یه ک دهگه ین. وا هه ر له ئێستاوه خۆم بۆ ئه مانه
ئاماده دهکهم... هه یج دوودل مه به له مه...

داھاتووی دور چییە؟

کە لە گەڵ محەمەد لێکدا بپارێن، بپارمان دا ئیتر زوو زوو یە کدی
ببینن، من تا بلیی پارا و ئۆقرە لێهەلگیرا و بووم، چونکە
تێگەشتنە کە ی ئەوم بۆ ئایندە، بە دل نەبوو. چۆن دەبی محەمەدی
فەیلەسووفی من، بیرى ئەوەندە تەنگ بێ؟ چۆن پزگارکردنی ئایندە
تەنها لە دۆزینەوهی ئیش و ئاش (چێشت) و هاوسەردا دەبینیتەوه؟
ئینجا چۆن دەکرێ ئەو ئایندە یە ی ئەو بیرى لێدەکاتەوه ئەوەندە
ماوە کورت بێت؟ ئایا مەژۆ لەسەریەتی تەنها بیر لە ئایندە ی نزیک
بکاتەوه؟ ئە ی مەگەر داھاتووی دوریش دانایی؟

باشە، داھاتووی دور چییە؟

ئەم بابەتەمان لە پۆلیشدا خستە بەر باس. بیر و بۆچوونی جیا
جیا ھاتنە ئاراوە. بۆ نموونە: ھەسەن، تێگەشتنە کە ی محەمەدی
فەیلەسووفی بۆ ئایندە بە دل نەبوو.

– مامۆستا! پتویستە گەنج بیر لە داھاتووی دورتریش بکاتەوه.
تەنها بیر لە ماوە ی پیشە ی نەکاتەوه، بە لکو بیر لە کاتی خانەنشین
بوونیشی بکاتەوه...

بە بۆچوونی ھەلیش، نە دەبوو تەنها بیر لە خۆ بکریتەوه، بە لکو
دەبوو بیر لە مال و مندالیش بکریتەوه.

سەرەب پەخنە ی لە بۆچوونە کە ی ھەلی گرت و وتی:

- مامۆستا! بیرکردنه وه له مال و منداڵانی خود به ته ئی،
خۆپه رستییه. ده بی مۆڤ بیر له داهاتووی نه ته وه و نیشتمانیشی
بکاته وه.

وتم:

- ئافه رین سه راب! قسه یه کی زۆر جوانت کرد. ئه وه ی
هاو پێکانیشت وتیان، بیگومان هه له نین... به لام له پوی پزگارکردنی
ئاینده وه، به قه د پێویستیش نین... پێویسته ئیمه بیر له پزگار
کردنی ئاینده ی دوورتریش بکهینه وه. ئیستا کی دوورترین ئاینده مان
پێده ئیت؟

زۆربه یان تیگه یشتبوون ده مه یی بلیم چی. به لام چاوه کانی
ئیه راهیم پڕ بوون له بریسکانه وه یه کی وا که مۆژده ی ئه وه یان ده دا
جوانترین وه لام ده داته وه و له هه موویان زیاتر ده یپیکێ.
مۆله تی دووانم دا به ئیه راهیم. وه لامه که ی هه ر به راستی جوان
بوو:

- مامۆستا! نابێ ئیمه هه ر بیر له داهاتوومان له م دونیا یه دا
بکهینه وه، به لکو ده بی بیر له داهاتوومان له و دونیا ش بکهینه وه و
هه ولی پزگارکردنی ئه ویش بدهین.

- هه ی ئافه رین، ئیه راهیم! دوورترین ئاینده مانت زۆر باش پوون
کرده وه، به لام پێویسته که مێک پوون کردنه وه له سه ر ئه مه بدهم.

پښی پزگارکردنی ههردوو ناینده پیکهوه

نایا پښی پزگارکردنی نایندهی ئەم دنیا و نایندهی ئەو دنیا لیک
جیان؟

دهتوانین له بهران بهر ئەم پرسیاره دا بێ ئەملاوئه ولا بلیین:
"نه خیر". چونکه گشت ئەو پښانهی دهبنه هوی ئەوهی له
دونیایه دا سهركهوتوو و خوشنودمان بکهن و له و پښه شهوه
ناینده مان پزگار بکهن، هه ره مان ئەو پښانه که داهاتومان له
پۆژی دوايشدا پزگار دهکن. هه ربۆیه، له ناینه کهی نیته دا
کاروباره کانی ژيانمان نه کراون به دوو به شهوه به ناوه کانی کاره کانی
دنیا و کاره کانی پۆژی دوايی. چی کاروباری ئەم دونیایه ههیه، گه
به پیکوپیک و ژیرانه بینه کردن، دهبن به وه به رهیتانیکي پر خیر و
قازانج بۆ پۆژی دوايی. بۆ ئەوهی سه ره بهری ژيانمان بکهینه
په رستشیک که خیری زۆری هه بێ، په روه ردگارمان له پښی کتیبه
په رۆزه کهیه وه که قورئانه، جوانترین شیوهی ئەنجامدانی هه موو کار
و کرده وهیه کی فیڕ کردووین. پیغه مبه ریشمان (دروودی خودای
لیبیت) له پښی ژيانی خۆیه وه، جوانترین نمونهی به رجه سته کردنی
قورئانی له ژياندا، پښنیشان داوین. به م شیوهیه مرقایه تی پزگاری
بووه له وهی له شوینی تر دا به دووی جوانترین شیوازی قسه و جووله
و هه لسوکه وت و کامه رانه ترین ژياندا بکه پښت. بۆ ئەوهی ژيانیکي

خۆش بېيىنە سەر، بەنمونه وه رگرتنى پېغه مېر (دروودى خوداى لىبىت) له گشت بواره گانې ژياندا به سه. ده كړئ له پى لاسايى كړدنه وهى نه وهى نه و كړدويه تى، كار ه دونيا يه كانمان بكه ين به كارگه لىكى قيامه تى كه خىرى زورمان به ده ست بخه ن. بۆ نمونه: خواردن و خوارنه وه و پىكه نين و ناخاوتن و گالته كردن و تهنانه ت نوشتن وه كه نه وهى نه و كړدوونى، ده بن به پرستشى پر پاداشت. هر هه نكاويك كه هه ليدنه نين، بىگومان به و مرجه ي پوه و به هه شت بىت، پرستشه. له م كلاو پوزنه يه وه يه پېغه مېرمان (دروودى خوداى لىبىت) ده ف رموويت: «دونيا كىلگه ي پوزى دواييه».

چون به بهرديك دوو چوله كه راو ده كړيت؟

ئىستا من له ئيوه ده پرسم:

- بۆ نه وهى له م دونيا يه دا

سه ركه وتوو ببين، پىويست ده كات

چون بژين؟

- ده بى بهر ده وام له هه و لدا بين.

- ده بى به پىكى و بى درؤ بژين.

- پىويسته به بهرنامه و پلان بژين.

— گەرەكە خۆمان لە ھۆگرییانە لا بدەین كە مەژۆ بەرەو ھەڵدێری
خراپە كاری دەبەن...

— بەڵێ، بۆچوونەكانی ھەر ھەمووتان جوان و بەجێن. دەتوانین
بۆ ژیاڤیكی سەرکەوتوو و پڕ لە كامەرانی، چەندین خاڵی دیکە ی ھەك
ئەمانە بژمێرین... ئا گشت ئەم مەرجانە ی كە ژماردەمان و ئەوانەش
كە پێمان نایەنە ئەژمار و ھاوشیوەكانیان، لە ھەمان كاتدا ئەو
پەرستشەنان كە فەرمانی خودایین... واتە پێی سەرکەوتوو و
خۆشنوود بوونی پۆژی دوايیشن. ناتوانین لێکیان جودا بكەینەو. بۆ
نمونە: كاتێك قوتابییەك وانەكانی باش دەخوینێ و لەگەڵ
خێزانەكە ی ھەڵدەكات و ھەمیشە خەریكی پێژ و خۆشەویستی
نواندەن، ئەوا كاری ھەم دنیا و ھەمیش پۆژی دوا ی دەكات. بە قالدێك
بێننە بەرچاوتان، ئەم بەقالە پێشەكە ی بەپوختی ئەنجام دەدات،
فیل لە تەرازوو ناكات، بە قازاجیكی كەم پازی دەبێت... ئایا ئەم
كەسە كاری دنیا یان قیامەت؟

— ھەم كاری دنیا و ھەمیش ھی قیامەت...

— دە باشە، با عایشە پێمان بێی بۆچی ئەم بەقالە كە بەدوا ی
پێیەكدا دەگەرێ لە دنیا دا قازانجی زیاتر بە دەست بێنی، لە ھەمان
كاتدا وا حسیبە كار بۆ قیامەتیش دەكات؟

— مامۆستا! بە قالدێك بە پێكی و بێ درۆ ئێشەكە ی ئەنجام بدات،
كەپارەكانی دەستبەرداری نابن. لە بەرئەوێش كە پێكوپێكی و

هەولەدان بۆ پۆزى حەلەل فەرمانىكى ئاينەكەمانە، لە ھەمان كاتدا خىر و پاداشتىش بەدەست دىنەت.

- ئافەرىن، عائىشە! ... ئىستا بەتەواى تىگەيشتىن، زۆرىك لەو شتانەى بەوناوۋە دەيكەين كە كارى دونيان، بەھۆى ئەوھى خىر و پاداشتىشمان بەدەست دەخەن، دەبن بە كارى قىامەتپىش. ئەمەش ئەو دەگەينەت كە موسولمانە باوۋەردارەكان، بە بەردىك دوو چۆلەكە دەپىكن.

پىدەچوو ەلى زۆر كەيفى بەم پاستىيە ھاتىپتەو، وا خۆى پىنەدەگىرا لەوھى بلى:

- مامۇستا! ئەم پىيە پى دان لە دوو چۆلەكە بە يەك بەرد و لە ھەمان كاتىشدا پى بەدەست ھىنانى خىر و چاكە يە بەئاسانى و بەلاش و ھەلاش.

- لەبەرچى بەدەست ھىنانى خىرە بەبەلاش؟

- لەبەرچى؟! تۆ سەيرەكە، بۆ خۇمان ئان دەخۆين، لە ھەمان كاتدا لەبەرئەوھى ەكو خۆشەويست (دروود خوداى لىيىت) خواردوومانە، خىر و چاكە بەدەست دىنەن. بۆ خۇمان ھەم دەخەوين، ھەمىش دەبين بەوھى كارىكى قىامەتيمان ئەنجام داو...

پيڻغه مبه رمان (دروودی خوی لی بی) چیی

گرد بیټ، ئی مەش دەبی ئه وه بکهین

به لئ، موسولمانیټی ئاوا خوښ و ئاسانه... به لام دەبی ههول
بدەین بزانی پيڻغه مبه رمان (دروودی خودای لی بیټ) ئه م کارانه ی چۆن
چۆنی ئه نجامداوه، تا بتوانین وهك ئه و بین و وهك ئه و بکهین. بۆ
نمونه: گەر هه ز دهكەن با چەند نمونه یه کتان بۆ بیڤنمه وه...
پيڻغه مبه رمان (دروودی خودای لی بیټ) هیچ کاتیك ئه وه نده ی
نه خواردوه به زۆر بیهستیته گه ده یه وه. ئامۆزگاریشی بۆ ئی مە ئه وه
بووه سییه کی گه ده مان به خوړاك و سییه کیشی به ئاو پپ بکهین و
سییه که کی دیکه شی به به تالی بهیڤینه وه. ئه گەر له گه ل یه که م
ههست کردن به تیڕ بوون له سه ر سفره و خوان هه لپسن، ئه وا
سییه کی گه ده تان پپ بووه له خوړاك. بۆ ئه وه ی بتوانن ئه وه نده
هه رس بکهن، ده بی به قه د سییه کی تریشی ئاو بنۆشن. به و یه ك
له سه ر سییه ییش که به به تالی هیشتووتانه ته وه، ئه وا پڤگه تان بۆی
خوښ کردوه ئه وه ی خواردووتانه به باشی لیکی بدات و هه رسی
بکات.

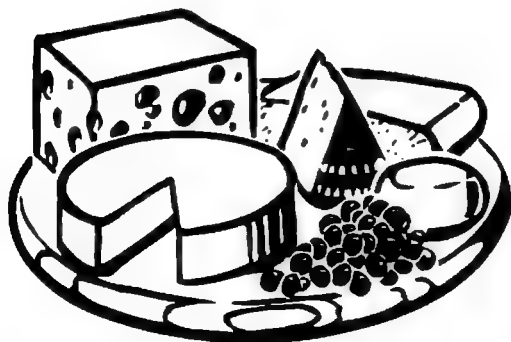
نۆزداریی سه رده میش، پشتیوانی له م ئامۆزگارییه ده کات. واته
زانستیش ده لئ: ئه گەر وهك ئه وه بکهن که هه زه ته ی موحه ممه د

(دروودی خودای لیبیت) ده یفه رموو، نه واته ندروستی خۆتانتان پاراستوو. که واته بپوانن، خۆراك خواردن وهك ئه مه، هم کاریکی دونیایه و هه میش قیامه تی، پاداشت بۆ نه وانه مسۆگه ر ده کات که به جیی دینن.

خه وتن... له م بابه ته شدا پیغه مبه رمان (دروودی خودای لیبیت) جوانترین ئامۆزگاریمان ده کات بۆ ته ندروستیمان: له سه ر لای پاستان بنوون، دهستی پاستیشتان بخه نه ژیر سه رتان، قاچه کانیشتان له لای چۆکتانه وه به که می بنوشتینه وه.

ئه م شیوازی نوسته نه، شیوازیکی ته ندروستیه و له هه مان کاتیشدا له بهرئه وهی وهك خۆشه ویست (دروودی خودای لیبیت) مان کردوو، خیر و چاکه به دهست دینن.

گشت کاروباره کانی ژینمان، به م شیوه یه ده توانی بکرین به په رستش و به ندایه تی کردن بۆ خودا.

ئەو سەرمايەى تەمەنەى وەك سەھۇل دەتۇيتەوۋە و نامىنى...

لەبەر گەرما و وشكىى بابەتەكە، كەشى
پۆلەكە تىكچوۋىو و بەشىك لە قوتابىيەكان
كەوتىوونە باۋىشكدان. مامۇستاكە، وەك
چۇن پىشترىش لە حالەتى ئاۋھادا وای
دەكرد، بىرارى دا كەمىك ماۋە بداتە باسەكە
و پشۋويەك بدات بە قوتابىيەكان. باسەكەى
گۇرپى و وتى:

— مەندالەكان! ئىستا دەفتەر و قەلەمەكانتان دابىتىن و پال بەدەنەوۋە.
چىرۆكە مەتەلىكتان بۇ دەگىپمەوۋە. ئىۋەش دۋاى ئەوۋەى كەمىك بىرى
لىدەكەنەوۋە، دەبى ھەلى بىتىن. كى ۋەلامى پاست بدۇزىتەوۋە، دە نمرە
ۋەردەگىرى.

پەنگە ئىۋە بەبىرتان نەيەت، پىشان بەفرگر (سەلاجە) لە ھەموو
مالىكدا نەبوو. بۇ سارد كردنى تۇشاۋەكان، بە كىلۇ سەھۇل دەكردا.
بەتايىبەت پەمەزانان، ھەموو كەسىك كە دەگەپايەوۋە مال، پارچەيەك
سەھۇلى لەگەل خۇيدا دەھىنايەوۋە.

لە پۇزىكى گەرم و لەو ەرەبستانەدا، زانايەك بە خۇى و
قوتابىيەكانىيەوۋە بە شاردا دەگەپا، لەو ئىۋانەدا بە لای سەھۇل
فرۇشىكدا تىپەپى. فرۇشىارەكە پىر بە گەروۋى ھاۋارى دەكرد:
"موسولمانىنە! پەحمىك پىكەن، خەرىكە گشت سەرمايەكەم
دەتۇيتەوۋە و ھىچى لىنامىنىتەوۋە!". زاناكە كە گۈى لەم قسانە بوو،
يەكسەر ھالى تىكچوۋ و بوۋرايەوۋە. قوتابىيەكان ھەلىانگرتەوۋە و بىردىانە
بەر سىبەرىك و كەوتنە ھەۋلدان بۇ بەھۇش خۇ ھىنانەوۋەى.

ئىستا من له ئىتوۋ دەپرسىم: دەبى ئو زانا يە بۇ بوورايىتەو؟ بەلى،
يەك بە يەك دەستتان ھەلپىن و بئاخفن، بەس سەرەتا باش بىرى
لېبىكەنەو...

ئۆرھان وتى:

- پەنگە لەبەر ئەوۋە بىت خۇرلىتى داوۋە.

- نەخىر. لەبەر ئەوۋە ئو لەو ئاۋچە گەرەسىرەدا گەرە بوۋە،
لە گەرما پراھاتوۋە. باشتى بىرى لېبىكەنەو.

ئەحمەد وتى:

- بۇي ھەيە فشارى خويىنى دابەزىيىت.

مامۇستا وتى:

- نا، پىشتىر ئامازەم بەوۋە دا لە پوۋى تەندروسىيەو ھىچ
غەبىپكى نىيە. محەمەد تۇ پىتمان بلى...

محەمەد چاۋەكانى دەبرىقانىوۋە، ھەلسايە سەرپى و بە متمانە
بەخۇ بوۋنەوۋە وتى:

- مامۇستا! بە پاي من ئەو زاتە، لەو سەھۇلە تۋاۋانەدا ژيانى خۇي
و پەنگە ھى ھەموو خەلكىشى بىنىيىت. دور نىيە بىرى لەوۋە
كردىيىتەو كە سەھۇل فرۇشيك بۇ ئەوۋە لە سەرمايەيەكى چەند
دىنارىيىدا زەرەر نەكات ئاۋا دەكپوزىتەوۋە، ئەي ئەو سەرمايەي
تەمەنەي ئەو خەلگە كە بە مليار و تىرلىۋىش ئاقەبلىنرى دەتۋىتەوۋە
بە ھەدەر دەپوا؟ پەنگە بىرى لەمە كردىيىتەوۋە لە بەرانبەر سامدارىي
ئەو راستىيە تالەدا، خۇي پىننەگىرايى و لەھۇش خۇي چۈۋىي.

قسەكانى محەمەد وا گوۋى بۇ شل كرابوۋ، فزەيەك نەدەھات.
مامۇستا كۆمە مەنگەكەي شلەقاند و وتى:

- زۆر راستە، محەمەد! ئەو نمرەيەي شايانىيىت، دەتدەمى.

د. يەشار چىل

ئىسلام خۆشەويستىيە

گوتارىكى پېشكەشكراو لە تەلەفزيۇنى بەرلەين

بىنەرانى بەرپېز و خۆشەويست !

ئەگەر پرسىيارىك بىكرىت (ئىسلام چىيە ؟) و بوترىت دەبى بەتەنھا
يەك پستە وەلام بىرپتەو، گومانى تىدا نىيە كە دەكرى ھەزاران
پستە بىتە وىتن. بەلام يەككە لەمانە خاوەن جوانىيەكى وەھايە كە لە
ھەمووان پتر گوزارشت لە پاستى دەكات و لە ھەمووان زياتر دل و
پۆحمان خۆشنوود دەكات و ھەستەكان لە ناخەو ھەستەكان دەكات.
بە پای نىمە، ئەو پستەى «ئىسلام خۆشەويستىيە» يە.

بهائی، بینهرانی خوشه‌ویست! هر به‌پاستی له پوانگهی گشت نهو مانایانه‌ی نه‌م وشه‌یه هه‌لیده‌گرئ، ئیسلام خوشه‌ویستییه.

به‌ر له هه‌ر شتیك، وشه‌ی شایه‌تومان كه بۆ بوون به موسولمان، ده‌بی بیلێن و باوه‌پمان پێی هه‌بی، گوزارشت له خوشه‌ویستی ده‌كات. چونكه كه ده‌لێن: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ - مَنْ شَاهِدَیْ دَه‌دَه‌م كه له ئه‌للا به‌ولاوه خودایه‌کی تر نییه»، نه‌وه نه‌و کات هه‌م باوه‌پی قه‌تعیی خۆمان به‌و خودایه‌ ده‌رده‌بێن، هه‌میش خوشه‌ویستیمان ته‌نها و ته‌نها بۆ نه‌و په‌روه‌ردگار هه‌سته‌قینه‌یه ته‌رخان کردوه. له‌وه‌وه موسولمان گه‌وره‌ترین به‌شی بی پایانی کانگای خوشه‌ویستی نیو دل و ده‌روونی بۆ خودا ته‌رخان ده‌کات و نه‌وی له هه‌موو شتیك پتر خۆش ده‌وێت. گشت خوشه‌ویستییه‌کانی تر له‌و خوشه‌ویستییه‌وه سه‌رچاوه ده‌گرن و له پێناوی نه‌ودان. له‌م گۆشه نیگایه‌وه، خوشه‌ویستی به‌ گشت سنوره‌کانییه‌وه، ته‌نها له ناو ناخی مرۆفی باوه‌پداردا په‌گ داده‌کوێ، چه‌که‌ره و گه‌شه ده‌کات و وه‌ك چل و پۆپی دار چناریکی قه‌به، فینکی و ئاسووده‌یی خۆی ده‌گه‌یه‌نێته گشت کایه‌ مادی و مه‌عنه‌ویییه‌کانی مرۆڤ. ئا به‌هۆی نه‌و فینکییه ئاسووده‌یی به‌خشه‌ی خوشه‌ویستییه‌، كه موسولمان هه‌موو شتیکی خۆش ده‌وێت. به‌ خوشه‌ویستییه‌کی بی کۆتا و بێهاوشان و پپر جۆشه‌وه هه‌موو شتیکی خۆش گه‌ره‌که، چونكه هه‌موو شتیك ده‌ستکرد و به‌ره‌می خودای گه‌وره‌ن. نه‌و خودایه‌ی كه

موسولمان ئەوى لە ھەموو شتێك زیاتر خۆش دەوێت. ئەو
موسولمانەى لە سایەى ئەو خۆشەویستییدا مانەندى (یوونس
ئەمرە) لە ژيان دەپوانیئت و دەلیئت:

لێبوردە بە لە ئاستى مەخلوق
ھەر تەنھا لەبەر خاترى خالق

ديسان ھەر یوونس ئەمرە وەك وەرگێڕێكى حالى موسولمانە
ھەقیقیەكان ئاوا دەلی:

من نەھاتووم بۆ بانگەواز
ئیشى من ئینە بى ئەنداز

شوێنى خودا دەروونەكانە
ھاتووم دەروونان بکەم بە لانە

خۆشەویستى کەرەستەى بیناسازى مەعنەویە. موسولمان لە
پێى کەرەستەى خۆشەویستىیەو پتەوترین و قایمترین خشتى
برایەتى و دۆستایەتى دەخاتە سەر یەك و ھەڵدەچنێ. ھەر بۆیە،
ئەوێ كە لە ھەمووان زیاتر خۆشمان دەوێ، دەبێ خودای گەورە و
پاشانىش دوا پەيامبەرى خودا بێت (درودى خودای لیبیئت).

ئىمە ۋەك موسولمان، خودامان لە ھەموو شتەك زياتر خۆش دەوێت. چونكە ئەم خۆشەويستىيە تايبەتە بەو زاتەى خولقينەرى ھەموو شتەكە. گەنجىنەى خۆشەويستىمان بەپێى ھەرمانى خالقمان دەبەخشىنەو... ئەوھى كە ۋەك ھەموو جوانىيەكانى دى، خۆشەويستىيى بېينى نىو دەروونىشى پېيەخشيويىن، ھەر خوداى گەورەيە. ھەر بۆيە خۆش ويستنى ئەو كەسەى ئەو ھەستە جوانەى ناوى خۆشەويستىيە پى بەخشيويىن، لە ھەموو شت و ھەموو كەسەك زياتر و بە شىوھەك كە ئەو ھەندە زۆر بىت نەپتورى، قەرزەكە لە ئەستقمان.

كاتەك بىر لە بابەتى خۆشەويستىيى دەكەينەو، ديسان ئەو ھەموو دەبىتەو كە دەبىت خالقمان لە ھەموو شتەك زياتر خۆش بوى. خوداى گەورە، لەبەرئەوھى دروستكەر و سەرچاوەى گشت جوانىيەكانە، خواھەنى كەمال و جوانىيەكى بى كۆتايە. ئەو خودايەى كە خواھەنى بالاترين و بى سنوورتين كەمال و بەرزى و جوانىيە، لە ئىحسان و بەخشندەيى خۆى، گشت دروستكاروھەكانى -لە گياندار و بى گيان- خستووەتە ژىر سۆز و بەزەيى خۆيەو. ھەر بۆيە ئەو ھەر ھەردگارە مەزنەى كە سيفاتى جەمال و كەمال و ئىحسانى، وێرەى ئەو ھەموو سىبەر و ھەردەيەى دەيانەوئى دايبپۆشن، لەم دونيايەدا ھەر گەندەداتەو. چەندەك خۆشمان بوى، ھەر كەم و نوقسانە و بارتەقاي ئەو نىيە كە پتويستە.

ژيان چييه؟

له باپيرم پرسى: "ژيان چييه؟".

وه لامي دامه وه: "نيوانى بانگ و نويزه".

- "ئه مه يانى چى؟! ژيان ئه وهنده كورته،
باپيره؟! "

به زه رده خه نه به كه وه:

- "ئهى بۆ تو وات ده زانى چه نديكه؟...
به ئى، ئه وهنده كورته!..."

ئينجا پرسى:

- "به لام ده زانى ئه و بانگ و نويزه چين؟"

نه مزانى، پرسيم:

- "چين؟"

- "نويزه كه نويزى بى بانگه و بانگه كهش بانگى بى نويزه".

كه وتم: "ئه وانه چين، بابه گه وره؟!"، ده ستيكى به سه رمدا هينا و
وتى:

"- ئهى ئه وه نه بوو دويى شو له بن گووى نه وزاده كهى مامه تالبيت
بانگمان دا... مه گه ر ئه وه بانگى بى نويزه نه بوو؟!"

پرسيم:

"- ئهى نويزى بى بانگ؟"

سه يرزكى پوخسارى كردم، ليم پاما و وتى:

"- ئه و پلزه ي باپيرت ده مرئ، فيرى ئه وه شيان ده بيت."

نور محمد دين پالا

ئەو ەش ەيە، كاتىك خۆشەيىستىيى خۇدا ئاۋا دەپتە ەستى
 بىنەپەتتى دىلانمان، خۆش ويىستىيى ئەو شتەنەش كە دروستى كىردون،
 ەك خۆش ويىستىيى زاتى ئەوى لىدىت. لەبەر ئەوى موسولمانى
 بە ەست، ەموو خۆشەيىستىيەكانى بە ناۋى خۇداۋە دەكات. لەبەر
 خۇدا، ەموو شتەككى خۆش دەۋىت... چۈنكە ەر چىيەك ەيە،
 جىدەست و ەنەرى ئەۋە. پىغەمبەرىشمان (درودى خۇداى لىپىت)
 لە ەرمۇدەيەكىدا ئەوى پوون كىردۈۋەتەۋە كە «خۆش ويىستىيى لە
 پىناۋى خۇدا، لە خۆشەيىستىيىن بەندايەتتەيەكانە بۇ خۇدا».

كە وا بوو، بىنەرانى خۆشەيىستى! با ئەو سەرمایەيى
 خۆشەيىستىيەيى نىۋ دىلان پاستەۋپاست پووى بىكەنە خۇدا. با
 بەدىيەنەرى خۇمان خۆش بویت، خۇشويىستىيىكى بىكۇتا. با بە پى
 دانى گشت يان بەشەك لەۋگەنجىنەيى خۆشەيىستىيە بە غەيرى ئەۋ،
 ناھەقى نەكەين. بەلام بۇ ئەۋەي بە ەلە لىك نەدرىتەۋە، با ەر
 ئىستاۋەلامى پرسىياری: "ئايا ئەۋكەسەيى تەنھا و تەنھا خۇدايى
 خۆش دەۋى، ئىدى نابى ەيچ بوۋنەۋەرىكى ئەم دۇنيایەيى خۆش
 بوى؟"، بدەينەۋە.

بىگومان خۆشى دەۋىن، چۈنكە ەموو ئەۋشتەيى مۇۋلەم
 دۇنيایەدا خۆشىيى لىدى و خۆشى دەۋى، خۇي لە خۇيدا دىارىيەكى
 پەروەردىگارە بۇ. مۇۋى باۋەپدار، شتە فانیيەكانى ئەم دۇنيایەشى

ھەر خۆش دەۋىت، چۈنكى ئەوان بونەۋەرلەرنىڭ نىن ھەر لەخۇۋە و
 بەرپىككەوت دروست بوۋىن و ھىچ ئامانچىك لەپشت بوۋىانەۋە نەبىت.
 رېك بەپىچەۋانەۋە، ئەۋانە ئەۋسەنەتە ئىلاھىيانەن، كە
 پەرۋەردىگارى مەزىن، بۇ ئىمەى مۇۋ - كە فرە خۇشمانى گەرەكە،
 سازى كىرۋون و كىرۋونى بە دىارى. كەۋاتە بۇ نمونە: دارسىۋىك،
 لەۋاۋ دلى مۇسلمانىكى باۋەرداردا خۇشەۋىستىيەكى فراۋانتر و پەگ
 داکوتاتر دادەمەزىنى، چۈنكى ئەۋە سەنەتتىكى ئىلاھىيە. ئەۋ
 خۇدايەى ھەموو شىتتىكى بەدەپىناۋە، ئەم درەختەشى ھەر بۇ سوۋدى
 مۇۋ بەدەپىناۋە. بۇيە ھەر ئەۋە نىيە درەختتىكى سادە بىت و تەۋاۋ،
 بەلكو دىارىيەكى گەلىك بەھادارى خۇدايە بۇ مۇۋ، چۈنكى دار سىۋ،

بۇ خۇي قوراپ دەخوات، كەچى ئەو سىۋە خاۋىن و تام خۆشە دەبەخشىتە ئىتمە.

ئىستا با بىرېكەينەۋە، كەسىك لەم گۆشەنىگايەۋە بېروانى، دايك و باوكى خۆش ناۋى؟ ئەو دوانەش دوو بەخشاشى بىھاۋتاي خودان كە بەخشىۋىنى بە مرقۇ. بەتايىەت لە كاتى پېرېوونياندا، چەندىك پىۋىستە بالى مېھرەبانيان بۇ پابخەين. ئەى جگەرگۆشەكانمان، ئەوان ديارى و ئەمانەتى كىن لاي ئىمە؟ ئەى ئەو كەسەى دايك يان باوكى مندالەكانمانە، مەگەر شايانى خۆشەۋىستىيەكى زياتر و پېرۆزتر نىيە؟ ئەى ۋەرزى بەھار، ئەو ۋەرزەى پەرۋەردگار سالى جارېك دەبىبەخشىتە زەۋيمان، تا بگەشىتەۋە و بېيىتە مايەى خىر و بەرەكەتى زۆر بۇ ئىمەۋمانان، مەگەر بەلگەيەكى پەھمەتى خودايى نىيە بۇ ئىمە؟

مرقۇ بەم چاۋەۋە بېروانىت، ۋاي بۇ دەچىت كە چى جوانىي ھەيە لەم دونيايەدا، جىدەستىكى جوانىي خودايە و، بەۋ ھۆيەشەۋە ھەموۋيانى زياتر و جددىتر خۆش دەۋىت. ئا لەبەر ئەمەيە دەلىين: "ئىسلام خۆشەۋىستىيە" ... ئەو خۆشەۋىستىيەى ئىسلام واجبى دەكات، پىۋىستىيەكى بىنەپەتىي پۇخ و دەرۋونىشمانە. چونكە ھەۋىرى بەدېپىنرانمان بە خۆشەۋىستىي شىلراۋە، نەك كىنە و دوژمنايەتىي. لە ئايەتى ۵۴ى سوورەى (ئەلمائىدە)دا تايىبەتمەندىيەكى موسولمانانى پاستەقىنە بەم جۆرە پوون

کراوه ته وه: ﴿يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ واته: «خودا ئه وان و ئه وانیش
خودایان خۆش ده ویت».

دوا پیغه مبه ری خدا، که پیغه مبه ری خۆشه ویستی و پرحمه ته
(دروودی خوی له سه ربی)، به م شیوه به نزاخوایی ده کرد:

«خوايه گيان! خۆشه ویستی خۆت و خۆشه ویستی خۆش
ویستنی تو و خۆشه ویستی ئه وه ی له خۆشه ویستیت نزیکم
ده کاته وه، به نسییم بکه ...»

ئهم پستانه ئه وه مان پیده لێن، ئه گه ر خۆش ویستنی خودای
گه وه له دلماندا په گ دابکوئی، ئه وه گشت خۆشه ویستییه کانی تر
ته نها به که لکی ئه وه دین ئه و زیاد و پته و و به جۆشتر بکه ن. وه لی
ئه گه ر خۆشه ویستی خودا له له سه ر ته ختی دل دانه نیشتی، ئه وه
خۆشه ویستییه کانی تریش ده بن به بی بنه ما و فانی. بیربکه نه وه ئایا
ئه وه ی وا بیرده کاته وه که سیو دیاریی خودایه، زیاتر خۆشی ده وئی و

پتر تامی لیوه رده گری یان ئه وه ی
ده لی هه ر له خۆوه و به پیکه وت
دروست بووه و هه ر میوه یه که و
هیچی تر؟

لیره دا ده بی پرسیارێک به
خه یالماندا بی: باشه، کورترین
پێگه ی خۆش ویستنی خودای گه وه

به شیوه‌یك لایق بی به و زاته و، خۆ خۆشه‌ویست کردنیش لای
کامه‌یه؟

خودای گه‌وره بۆ نه‌مه‌ش نمونه‌یه‌کی زیندووی بۆ ناردوین، که
نه‌ویش پیغه‌مبه‌ری ئازیزمانه (دروودی خودای لیبیت). که‌واته
کورتترین و سه‌لامه‌ترین ڕێگه‌ی خۆش ویستنی خودا وه‌ك نه‌وه‌ی
پپووسته و خۆ خۆشه‌ویست کردنیش لای، خۆش ویستنی په‌سولوللا
و هه‌ول دانه بۆ پابه‌ندی کردن له سوننه‌ته‌که‌ی (واته شیوانی زیانی).
نه‌مه له ئایه‌تی ۳۱ی سووره‌ی (ئالی عیمران) دا به‌م شیوه‌یه ئاماژه‌ی
پێدراوه:

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾
واته: «(موحه‌مه‌د!) پییان بلی: نه‌گه‌ر خوداتان خۆش ده‌وی،
شوینی من بکه‌ون. (نه‌و کات) خودا خۆشی ده‌وین و له
گونا‌هه‌کانیشتان خۆش ده‌بیت».

***

نیوه‌ی دووه‌می شایه‌تومانیش که یه‌که‌م پایه‌ی ئیسلامه، نه‌وه‌یه
بلیین «وَأَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ - شاهیدی نه‌وه‌ش ده‌ده‌م
که موحه‌مه‌د به‌نده و نێرده‌ی نه‌وه». به‌م جو‌ره له یه‌که‌م به‌شی
پسته‌ی چوونمان بۆ نێو ئیسلام، گوزارشت له‌وه ده‌که‌ین که باوه‌پمان
به خودا و له به‌شی دووه‌میش به دوا پیغه‌مبه‌ری هه‌یه (دروودی

خوای له سه ربی). به م جوړه خودای گوره له و پسته یه دا که مه رچی
چوونه ناو ئاینی ئیسلامه وه یه، ناوی خوئی و هی په یامبه ره که ی
خستووه ته پال یه که وه. بیکومان وهك چوئن له باوه پ پی بووندا وایه،
له خوښه ویستیشدا که پیو یستییه کی ئه و باوه پره یه، ده بی پیغه مبه ر
(دروودی خودای لیبت) یه کسه ر له دواي خودای گوره وه بیټ.

ئه گه ر پاستیشتان ده وی، ئیمه ئه و پیغه مبه ر ه مان ه ر چه نیك
خوښ بویت، ه ر به قه ده ر ئه وه نابیت که ئه و ئیمه ی خوښ ده ویت.
ئو پیغه مبه ری خوښه ویستییه، پیغه مبه ری خه شم و قین نییه...
ئو، ئه وه ی بؤ کوشتنی هاتووه، لای ئه و زیندوو بووه ته وه.
کاریگه ری مو عجیزانه ی ئه و، له و عومه ری کوپی خه تابه ی بؤ
کوشتنی هاتبوو، خه زه تی عومه ری سیمبولی دادگه ریی ده ره ینا و بؤ
ئیسلام کردی به دیاری...

***

موسولمانی پاسته قینه، به ئیلهام وه رگرتن له خودا و دوا یین و
گه وړه ترین پیغه مبه ره که ی (دروودی خودای له سه ربی)، هه موو
شتیکی خوښ ده ویت و له ئاست ئه و که سه به دکارانه ش که خراپه ی
له به رانه ردا ده کن، ته نها سکی پیډه سووتیښ. ته نانه ت بؤ
ده ره ینانیا ن له و خراپه کارییه ی تییدان، گیان بازانه تیډه کوشیت و
ئهمه ش به په رستشیکی زور گه وړه داده نیټ.

كەسك گەشتىبىت بە ھەستى باۋەرەكەى و تامى كىرىت، كىشە
و موسىبەتەكانى سەرىشى خۆش دەۋىت. دەزانىت كە ئەوانە بە
فەرمانگەلىكى مەغەۋىيەۋە پىى دراۋن. ھەموو دەردەسەرىيەك
فەرمانى مەزنى ھەيە لە پىگەياندى مۇرۇف و پەرەپىدانى مۇيى.

موسولمان بەو خۆشەۋىستىيە پىرۋزەى لە ئۇقپانۋوسى
مەحبەبەتى خودا و پىغەمبەر (درودى خوداى لىبىت) سەرچاۋەى
گرتۋە، ھەلى شىۋاندن و تىكدان و پەرت كىردن نادات، بەلكو
بەپىچەۋانەۋە دەكەۋىتە ھەلى پىكخستىن و چاككردنەۋە و
كۆكردنەۋە. با ناخى خۇمان شەنوكە و بگەين. ئەگەر بەپاستى
ھەۋەسى تەعمىر نەك تەخرىب، دل پاكىشان و يەكخستىن نەك دل
شكاندن و پەرت كىردن، خوازىارى تەبايى نەك دوۋىرەكى، لە
ناخماندا زال بىت، ئەۋا ئەۋكات ئىمە كەسانىكىن بەپاستى باۋەرەمان
ھىناۋە بە گوزارشتى ناينى بوۋىن بە موسولمانى كامل...

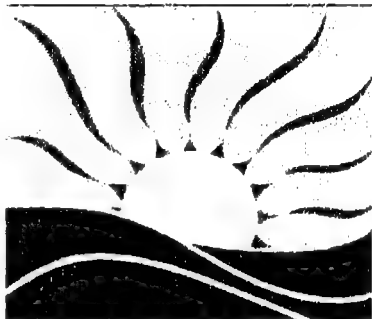
بەلى، خۆنەرانى بەپىز و خۆشەۋىست! كارى ئىمەى موسولمان
«خۆشۋىستنى خۆشۋىستىن» ھەر بۇيە، دەلىم: "بىزى
خۆشەۋىستى، بىرى كىنە و دوۋىرەكىى". ھىۋاى دەروۋنىكى پەر
خۆشەۋىستى بۇ ھەموۋتان دەخۋازم - خۆشەۋىستىيەك لە ەشقى
خودا و پىغەمبەرەكەيەۋە ئىلھام ۋەرىگىرت.

مرؤف

جوانی له ناخیدا هه‌بێ،

هه‌موو شتیك جوان ده‌بینی

له ژوورێكی نه‌خۆشخانه‌دا دوو
نه‌خۆش خه‌وینرابوون، یه‌كێکیان
له‌لای په‌نجهره‌كه‌وه و ئه‌وی
تریشیان له‌ دووری په‌نجهره‌كه‌ و
له‌ نزیک ده‌رگا‌كه‌ خه‌وینرابوون.
نه‌خۆشه‌كه‌ی لای په‌نجهره‌كه‌
پووی وه‌رده‌گیرایه‌ — لای

په‌نجهره‌كه‌وه و ئه‌وه‌ی پۆزانه‌ ده‌یدی، بۆ دڵخۆش کردنی
هاوژووره‌كه‌ی، زۆر به‌چێژه‌وه‌ ده‌كه‌وته‌ گیرانه‌وه‌یان...

ئه‌مڕۆ هه‌موو لایه‌ك سه‌وزه‌لانه، هه‌لوژه‌كان گۆلیان کردووه. ئه‌ی
ئهو شالووره‌ نازدارانه... له‌سه‌ر چلی دره‌ختی هه‌لوژه‌كان وه‌ستان و
ده‌خوینن... دڵۆپێك هه‌ور به‌ ئاسمانه‌وه‌ نییه. مندا له‌ بچکۆله‌كان له
قوتابخانه‌ ده‌گه‌ڕێنه‌وه، ئای له‌و بزێوانه!... ئای خوابه‌ گیان، چ
دیمه‌نگه‌لیکی جوان و دڵپیتن!

پۆزگار به‌م جۆره‌ ده‌گوزهران، نه‌خۆشه‌كه‌ی پال په‌نجهره‌كه‌ هه‌ر
پۆزه‌ و شتی نوێتر و دڵگه‌ره‌وه‌تری ده‌گیرایه‌وه.

... تا ئه‌وه‌ی شه‌ویك، ئه‌و نه‌خۆشه‌ هه‌ستی کرد خه‌ریکه
نه‌خۆشییه‌كه‌ی زۆری بۆ دینی، هه‌ولی دا ده‌ست بپا بۆ عیلاجه‌کانی.

به لّام قوتووی داووده رمانه که که وتبووه سهر زهوی. نهیده توانی
پاکشی و ههر ده بوو عیلاجه کانی وهریگری. زوری له خوی کرد تا
توانی دهنگی دهریچی و بانگ بکاته هاوریکه ی:

- براهه م! قوتووی عیلاجه کانم که وتووه ته سهر زهوی، ناتوانم
هه لیگرمه وه... ده توخوا، تق بۆمی هه لده وه... بۆمی هه لده وه...
ده زانم نوستووی... توخوا... توخوا...

نه خۆشه که ی لای دهرگا که خوی وا دهرده خست گوئی لیتییه.
بیویستایه، ده یترانی زور به ئاسانی هه لیگریته وه و بۆی هه لده وه.
به لّام واینه کرد. چاره پئی کرد... نه و نه خۆشه ی ناله نالی بوو، دوی
که مێک گیانی سپارد.

که پۆز بووه وه، پزیشکه کان هاتن. نوینی نه خۆشه مردووه که چۆل
کرا. نه خۆشه که ی تریش، که یشته لای نه و په نجه ره یه ی چه ند مانگ
بوو ئاواتی بۆ ده خواست. چاره کانی بزه یان ده هاتی. له شوینه
نویکه یدا خه وینرا.

که له ژوره که دا به ته نها مایه وه، به خۆشییه وه که وته پوانین له
په نجه ره که وه... پوانیی، وه لی هیچی نه بینیی، چونکه له و دیوی
په نجه ره که وه دیواریکی قه ترانی هه بوو که چه ند سال بوو
هه لچنرابوو!..

ئیتسا نه وه ی به راستی مردووه کامیانه؟ بیرى لیکه نه وه بزانه...

نه دیم گوربوز (ئه زاک)

(نامه بۆ دۆستان، لاپه ره ۱۰۸-۱۰۹)

ھەرەسى خۇرئاوا

رەنگ دانە و مەكانى لە بەرلەن

خۇرئاوايىيەكان ھەر خەرىكى خواردن و خواردنەو و پابواردنن. تەنەت ئەو خەلگەى (پۇما)ش كە بۇ ئەوئى بتوانن ديسان بخۆنەو و پايان دەكرده حەوزەكانى پشانەو و خۇيان دەپشانەو، ناگەن بە خۇرئاوايىيە نەوسنەكانى سەردەم. ھەر بۆيە گەورەترين خەمى مەرفى خۇرئاوايى ئەم سەردەمە لاواز بوونەوئە. سالانە مليۆنان يۇرۇ لە خۇ زەعيف و بارىك كەردنەو و دا خەرج دەكرىت و چەندىن نۆپىنگە كراونەتەو كە پۇژو لە ژىرناوى جيا جيا وەك چارەسەرييەك بۇ مەرفەكان بەكار دەھيئن.

خۆرئالوا خەرىكى خوارىنى ... ئىنجا چى باشىرىن بەرەمى ھەموو
 ولاتانە، ۋەك نمونەيەكى قىزەۋنى ئىسراف، بى تىر بون دەخوا و
 بەكار دەبا. لە پى ئو داگىركارىيەى كە ئىستاشى لەگەلدا بى لە
 ولاتە ئەفرىقاييەكان بە دى بى يا ئاشكرا دىزەى ھەيە، خەلگيان
 خستوۋەتە خزمەتى خۇيان، بە بەرانبەرىك كە لەگەل ھىچدا
 ئەۋەندەى فەرق نىيە. تەنانت لە ھەندىك شويىندا، خەلگى ناۋچەكە
 ئەۋ بەرەمە نايابانەى بۇ ئەفەندىيە خۆرئالوايىەكان بەرەمىيان
 دەھىنن، خۇيان پىيان ناكىرىت و ناتوانن بىخۇن. بەم جۇرە
 خۆرئالوايىەكان بەۋ بەرەمە خۇراكييانە دەژىن كە غەرىب حال و
 برسىيەكان چاويان لىيە... تۆ بلىتى لەبەر ئەۋە نەبى، ئەۋ جەستانەى
 ئەۋ خۇراكانە دەخۇن ھىچ ھەست بە خۇشى و كامەرانىي ناكەن؟!

ئاي خۆرئالوايىەكان بەس دەخۇن؟ نا، دەشخۇنەۋە... تەنانت
 ئەگەر بلىتى خوارنەكەشيان ھەر بۇ خوارىنەۋەيانە، پەنگە ھەلە نەبى.
 بەدەستى ئەۋانەى لە پى و مالەۋە و لە سەر كار و ناۋ شەمەندەفەر و
 شويىنى ۋەستان و پارك و كورتىيەكەى ھەموو شويىنىكدا بەلادا دىن،
 قوتوۋىيەك بىرە ھەيە. بۆيە بىرە كە (لاى ئەۋان) بە شەراب لەقەلەم
 نادى، دىن بە تىكەل كىردن لەگەل خوارىنەۋە كحولىيەكانى دى
 بەھىزى دەكەن. ئەى ماددە ھۆشبەرەكان؟! ... بەكارھىتانىان ھەر
 لە مىندالانى دوا قۇناغەكانى بنەپەتتىيەۋە دەست پىدەكات. خۆرئالوا
 خەرىكە ھۆشى لەخۇى نامىنى. بەۋ ھۆش لەخۇ ئەمانەش شىت و ھار

بوون. ده لئى ئه وهى ئه و دېره هۆزانى هۆزانى ئيمه يان بۆ خۆ
کردووه ته ده ستور:

هېچ بېرمه كه وه، به س ئاوات بخوازه
سه يركه مېرووه كانيش ئه وه كارپانه

به شىكى زۆرى جفاك، واى لېهاتووه شهرم له وشهى شهرمه
دهكات... به تايهت گه نجهكان، چه مكىكى وه ها يان هر به خه ياليشدا
نايات. وهك بلئى به لائى ئايدزىش ده رسى پېويستى دانه داون...
مروقى خۆرئاوايى كه به ههسته هه رسى و زايه ندييه كانيه وه
ده ژى، تا دئ بېسه روبه رتر ده بېت و ده بئى به پۆبۆت، بگره به و
پژده يهى له ههسته مه عنه وييه كان دوور ده كه ويته وه، به ره و
ئاژه لئيتيش ده چيئت. خه ريكه واى لئيدت ژيانيان له گه ل هى ئه و
سه گانهى كه زۆر هۆگريانن و وهك بلئى بئى ئه وان نايانكرئ،
جياوازييه كى وايان نه ميئيت. بيگومان سه رتاپاي جفاكى خۆرئاوا و
نييه، به لام به خيرايبى به ره و ئه وه ده چيئت وايلىبئيت.

سيسته مى په روهردهى هه رهس كردوو

له م مانگانهى دواييدا (دېر شپيگل) كه به كېكه له به ناوبانگه ترين و
باشترين گۆفاره كانى ئه لمانيا، سيستمى په روهرده و قوتاخانه كانى
ئه لمانياى كرده ته وه رى سه ره كيبى خۆى. خالى هاوبه شى بۆچوونى

په‌روه‌شياران كه يه‌ك له‌يه‌ك په‌ند‌ناميزتر
 بوون، له‌ پسته‌يه‌كي زور سه‌يردا كورت
 بووبووه‌وه:

"قوتابخانه‌كانمان بوون به‌ تيمارخانه".

به‌ ناوي پرهنسيبي پريزگرتن له‌ مرقو،
 نازاديه‌كي بيسنوريان داوه‌ته‌ گه‌نجان،
 به‌لام نيس‌تا واخه‌ريكه‌ له‌ ژيرئو
 گه‌ره‌لاوژيه‌ي له‌و نازاديه‌ي بي سنووه
 كه‌وتووه‌ته‌وه‌ ده‌نالتين. له‌ قوتابخانه‌كاندا
 پي به‌ جگه‌ره‌كي‌شان دراوه‌، لي‌دان
 قه‌ده‌غه‌كراوه‌، وانه‌كان كراون به‌ ته‌رفيه‌ي...
 بويه‌ به‌هوي ئه‌م سيسته‌مه‌وه‌ واي لي‌هاتووه
 ماموستا لي‌دان ده‌خوا، به‌ جوړيك وه‌ك
 خه‌موكترين چيني كو‌مه‌ل ديا‌ري كراوه‌.

ژماره‌ي ئه‌و دايكانه‌ي هيش‌تا له‌ ته‌مه‌ني
 مندالي‌دان، ريژه‌ي ترسناكي تو‌مار كردووه‌.
 هاندان‌يش له‌ پاگه‌ياندنه‌ نووسراو و بيس‌تراو و
 به‌تايبه‌ت‌يش بينراوه‌كاندا، گشت سنووريكي
 به‌زان‌دووه‌.

● حالي مرقو خورتاواي،
 له‌ مي ئه‌و كه‌سه‌ي نيو
 كاريكانتيره‌كه‌ ده‌چي. پتي
 وايه‌ پاك بووه‌ته‌وه‌، كه‌چي
 خوي به‌ته‌واوي له‌ پيسي
 وه‌رداوه‌.

سهگ شوپنی مندالی گرتووهتهوه...

بیگومان نهوهی له م نیتوانه دا پووه دات، به سهر خیزاندا دیت. په یوه نډی ژن و پیاو له گشت به ها بالا و پیروزه کان داده تاشری و داده به زینرته ناستی نهوهی که تنها هوکاریکی هوه سبازی بیت و له ساده ش ساده تر بکریته... بویه نیتروتنی خیزان به و پیکه وه بیهی له دووره وه وهک خیزان دیاره، تا دی زهحه تتر ده بیت. به هوئی نه و ههسته ماده گه را و خالی له خوشه ویستی و به و هویه شه وه داپراو له فیداکارییه، خه ریکه وایک بدریته وه که مندال باریکی گرانه بی نهوهی شتیکی پیویشیش بیت... له نه لمانیا وپرای نهوهی بقی هر مندالیک ۱۲۰۰ مارک بقی ماوهی دوو سال ددریته، به لام هر نه توانراوه و له خیزانه کان بکریته حه زیان له مندال خستنه وه بیت. پیژهی دانیشتوان سال به سال له داکشاندايه و هر چه نیکیش هه ولی نه وه ددری به ره و هه لکشان ببری، به لام هاوالاتییان هر به خپوکردنی سه گیان له مندال پی باشته. نه و پیساییهی سهگ که پوزانه تنها له شه قامه کانی بهرلیندا هه لده گیریتته وه، ۱۶ تنه! ... هر له نه لمانیا له سی هاوسه رگیریدا، یه کیکیان به جیا بونه وه کوتایی پی دیت.

ههسته بالا معنه ویی و پوچییه کان لای لوی نه لمانی به ره و بوون به سفر ده پوات. که نجی نهوئی وهک بلایی خه والووه و تاقه تی بیر

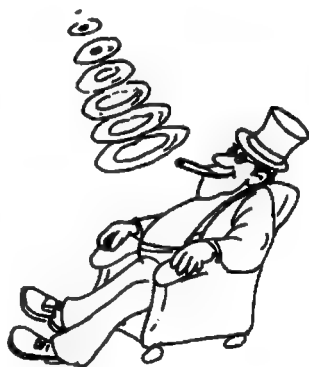
کردنه وهی نه ماوه، له ژيانيدا كه به هؤی هه نديك هه ستييه وه بووه به
 ژيانكي نازه لانه له شوينكه وتنى هه وه سه ماددى و زايه ندييه كان
 به ولاوه خه ميكي ترى نيه... ترسى ياسا و پؤليس نه بئى كه زؤر
 توندن، دور نيه هه له ئيستاوه جفاك له نيو لافاوئكي مه عنه وييدا
 بخنكيئيت.

ئايا خۆرئاوا خيڤرخوازه؟

ههسته بالاكانى وهك خۆشه ويستى داك و باوك، سؤزى منداڵ،
 ههستى خيڤرخوازي، تهبايى نيوان دراوسيكان، به ده مه وه چوونى
 خزمان، ته نها له چوارچيويه كى وشك كه به ياسا سه پيئراوه
 سه پريان ده كرئت. له بهر ئه وهى كه س بئى به رانبهر شت نادات به
 كه س و له بهر ئه وش كه په زاي خودايى فه راموش كراوه، ته نانه ت
 ده رۆزه كارانيش ته نها دواى ئه وهى شتت ده ده ن ئينجا داواى
 يارمه تى ده كه ن. ئيتر به كئيك گۆرانى ده چرپئ، به كئيكى تر له سه ر
 زه وي نيگار ده كئيشئ، به كئيك ئاميرئكي موزيك ده ژهنئ، به كئيكى
 ديكه ش جووله به كى سڤرك ئاسا ده كات و له پئيه وه هه وئى ده ست
 خستنى سئ چوار قرووشك ده دات.

چى؟! وتان يارمه تيدانى ئه فريقا؟ هه ز ده كه ن با (ماپكۆ
 فيرارى) ده رهينهرى به ناويانگى ئيتاليايى چيرۆكه كه يتان بؤ
 بگيرپته وه:

ئەو دەرھىنەرە بەناوبانگە كە لە چەندان پۇرژنامە و گۇفارددا
 پېپۇرتاژى لەمەپ فىلمەكەى خۆى كە بەناوى «ئەوھى سېى پېستەكان
 دەيكەن كاسبىيە» بۆلۈى كىرەووتەو، دەلەت: "ئەو يارمەتيدانەى
 ئەوروپايىيەكان دەستيان داووتى بۆ ئەفرىقا، تەلەپەكى شەيتانانەپە.
 ئەم يارمەتییە لە داگیركارى مەترسیدارتەرە". لەو فىلمەشیدا جەخت
 لەو دەكاتەو كە ئەفرىقایىيەكان چاوەپوانى پزگار بوون لەسەر
 دەستى ئىسلام نەك ئەوروپا، ھەر وەك باسى ئەو دەكات كە پەش
 پېستەكان قورئانیان لا پەسەندترە لە ئىنجیل و، بەھۆى ئەو
 داپووخانەشەو كە ئەوروپا
 پووبەپووى بووتەو، ئیدى لە
 ئەفرىقا مەیدان بۆ ئىسلام چۆل
 بوو، چونكە دەلى: "ئىسلام
 ئاینكى زیندوو و دەخەرتە بواری
 ژیانەو". ئەم فىلمە كە
 دەنگدانەو پەكە گەورەى ھەبوو،

وای لێھات پۇرژنامەى «لایبېرەیشن - *Liberation*» ى فەرەنسایى،
 چوار لاپەرە (لە نۆویشیاندا لاپەرەى پەكەم) ى بۆ تەرخان بكات.
 گۇفارى «لى نۆوئل تۆبسىرفاتۆر - *Le Nouvel Observateur*»،
 بە نووسینی دوو نووسەرى جیا، پەخنەى لە فىلمەكە گرت. فێرارى
 لەم فىلمەیدا ئەوروپا دەھەژتەت و بگرە سەر كۆنەشى دەكات.

بەتايەت ئەو كار و چالاكچىلانى ئەوروپايىھەكان بەناوى كارى خىرخوازيىيەو دەستيان داوەتى، لە ناخى زەوى پۆدەچىنى و باس لەو دەكات كە سەرلەبەريان بۆ ئەو دىنەكردن تا ئەوروپايىھەكان وەك كەسانى چاك پيشان بدرين. ئەو قسانەى فيرارى وەك ئەوروپايىھەك دەيانكات، ھەر بەپاستى ھى ئەو ھەن گوييان بۆ شل بكرى... ئەو قسانەى كە بوونە ھۆى مقومقۆى ئەو ھى "موسولمان بوو" ئەمانە:

"ئىدى ئىمە ھىچ شتىكمان لە دەست نايى لە و كيشو ھەر پەشەدا. زوو ئەوى جى بيلان! ئىدى قەلەمپەوى سىپى پىستان بە دوماھى ماتو ھ. ئىمە، ئىمەى ئەوروپايى، پىشتەر بەناوى ھەندىك ھۆكارى جوان چووينە ئەفريقا. بپاربوو پىشكەوتن و مەدەنىيەت و پەروەردە و ناين بىيەن بۆ ئەوى. بەلى، مەدەنىيەت و گشت ئەمانەمان برد، وەلى لەگەلئاندا پۆلىسىشمان برد. پۆلىس ئىستاش ھەر لەويە... لە ئەفريقا بەردەوام لە ئامادەباشىدا ھە.

ئەوروپايىھەكان، خۆيان بايى خۆيان ئاريشەيان ھەيە و لە زياد بوونىشدا ھە. ئەوان بە حىساب بۆ چارەسەركردنى ئەم ئاريشانە دەچن بۆ يارمەتيدانى پەشەكان. ئەگەر راستان دەوى، نەدەتوانن يارمەتى ئەوان بەدەن و نە دەشتوانن كۆشەكانى خۆيان چارەسەر بكەن. ئىمەيەك كە لە مەدەنىيەت كەدا دەژين پىر و پەككەوتە و دەستكورتەكان لە پارس و پۇما و لەندەندا مامەلەى زنجيان

لەگەلدا دەکری، چۆن دەتوانین بانگەشەى ئەو بەکەین بەدەم ئەو
ئەفریقایانەو دەچین؟

... ئیمە تا ئەو کاتەى کیشەى وزەمان سەرى هەلنەدابوو، پەش
پێست و عارەبەکانمان سپاردەى خودا کردبوو. کەچى ئیستا وا
خەریکین گرنگییان پێدەدەین و بەدەوریاندا دین وە ئەوەى بە
دەورى سەگ و تەیر و توالدا بێن... گرنگی پێدانە کە پێک ئاواهیە.
ئاردى ماسییان بۆ دەنیزین، ئەمەش لەبەر ئەوێە کە ئەو خواردنە
قوتوبەندانەى بۆ سەگ ئامادە دەکرین پەن لە ئاردى ماسى. ئیو
حەتمەن سەرنجى ئەو تان داوێە کە پێسایى سەگ لە خۆرئاوا نەرم و
سپى باوێە. هەروەها... ناویان لەمە ناوێە کارى خێرخوازیى ... کەس
نازانى خێرخوازیى چیبە. لێرە لە خۆرئاوا، هیچ کەسێک خێرخوازان
نییە.

سەیریکی ئەو کۆنسیرتانەى (پۆک)یش بەکەن کە بەناوى
یارمەتیەو سەز دەکرین! ئەرى بەپاست، ئەگەر لە برى
کۆنسیرتەکانى پۆک بیانوتایە فەرموون بۆ کازێرێک بێدەنگى نواندن،
کەس هەبوو ٢٠ دۆلار بدات و بچیتە ژوورەو؟ کەس نەدەبوو، وا
نییە؟ ئەى کەواتە ئەو پارەى بۆچى دەدەن، بۆ کۆنسیرتى پۆک یان
یارمەتیدانى ئەفریقایەکان؟"

فێرارى وەلامى پرسىاریکیش لەمە پەزى داگێرکاریى لای
خۆرئاواىەکان دەداتەو:

"ئەمپۇش بە ھەمان ھەزرى داڭىركارىي مامەلە دەكرى. ئىنجا ئەم داڭىركارىيە فرە پىڭخراوتر و فرە مەترسىدارتريشە. لە تەلەفرىزۇن بىنىم، ھەر پۇژىكى خودا ۴۰ ھەزار مىندال دەمرىت. دەبى چۇن بەرپرسىارىتتىي سىستەمى ئىمە لە مەرگى ئەوان بىتە شىرۇفەكرىن؟ يارمەتى دانى ئەفرىقا، ۋەسىلەيەكە بۇ لەسەر پىمانەۋەي داڭىركارىي ئىمە.

ھەماھەنگىيە مۇيىيەكانى نىۋان ئىمەي خۇرئاۋايى، بۇ نىزمىن ئاست دابەزىۋە. ناكرى ئەوانارەحتىيەي ھەناردەي دەرەۋەي دەكەين، ناۋى «خىرخوازى»ى لىبىنىيىن. بۇ ئەۋەي لە كاتىكدا كە دەزانىن و دەبىنىن شارستانىتتىي ئىمە چىيە، بىيىن و باس لە خىرخوازىيى بىكەين، دەبى بىچاۋوپوۋ بىن. فەرموۋن تاكەكانمان بىيىن، چۇن لەسەر شەقامەكاندا لە برسان دەمرىن. سەيرى بىكارەكانمان بىكەن، سەيرى پىر و پەككەۋتەكانى نىۋ خانەكانى بەساللاچۋوانمان بىكەن... ئىنجا، ئىمە چى لەۋ دانەۋىلە و گۆشت و پۇنانە دەكەين كە لە كۆڭاكاندا سىتۇك دەبن؟ بەشىۋەيەكى چىر و ھىستىريايى بەرھەم دەھىنىن. دۋاي ئەۋەش ھەلدەسىن و ئەۋە پوۋن دەكەينەۋە پىۋىستە پەش پىستەكان ھەۋلە بدەن و خۇ ماندوۋ بىكەن. با ۋاز لە ئامۇزگارىي كرىن بىنىن. ئىمە بۇ ئەۋەموۋ خواردانانە نانئىرىن بۇ ئەفرىقا كە خەرىكە سىتۇك دەبن؟

له‌به‌رنه‌وه‌ی سیاسه‌ت به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کدا زاله، له‌به‌رنه‌وه‌ی
 ئهم دونیایه‌مان له‌سه‌ر بنه‌مای «ئه‌وه‌ی نانی له‌ده‌ست بی»،
 ده‌سه‌لاتیشی له‌ده‌ست ده‌بی» ده‌پواته پێوه. ئه‌و سیسته‌مه
 ئابورییه‌ی که می چاخه‌کانی ناوه‌پاسته، تا ئیستاش هه‌ر به‌رگری
 لێده‌که‌ین!

ئه‌وه‌ی که به‌پاستی پێویستی به‌ یارمه‌تیدانه، خۆمانین!

مروۆفی بیکه‌س و ته‌نها

ئایا کۆمه‌لگه‌ ئه‌وروپاییه‌کان بۆ که‌وتوونه‌ته‌ ئه‌و بارودۆخه
 مه‌ترسیداره‌ی فیژاری گله‌یی له‌ده‌ستییه‌تی؟ له‌ بنجی ئه‌مه‌دا،
 کاریگه‌ری له‌ده‌ست دانی به‌ها پۆخی و مه‌عنه‌ویی و بالا‌کان هه‌یه‌ که
 تا پادده‌یه‌کی زۆر له‌ده‌ست دراون. به‌پێی ئه‌و نه‌جامانه‌ی
 له‌تویژینه‌وه‌یه‌کیش که له‌سه‌ر سیسته‌می په‌روه‌رده و قوتابخانه‌کانی
 ئه‌لمانیا کراوه، ده‌رکه‌وتوو کۆمه‌لگه‌ به‌خیرایی له‌ به‌ها
 مه‌عنه‌ویییه‌کانی داده‌پێت. له‌ ئه‌جامی ئه‌مه‌شدا، شیرازه‌ی خێزان له
 شیواندایه و مروۆفه‌کانیش سه‌ره‌تا به‌ره‌و سه‌ربه‌خۆیی و دواتریش
 ته‌نهایی ده‌چن. پسته‌یه‌ک که سه‌رده‌مانێک له‌سه‌ر دیواری به‌رلین
 ده‌نوسرا، دواتر بووه پسته‌یه‌ک که له‌سه‌ر جامی پاقیتیرین
 که‌له‌رییه‌کانی ولات بنووسریت، ئه‌و پسته‌یه‌ ته‌عبیر له‌م پاستیه‌ تاله
 ده‌کات: «*Berlin ist allein ich auch!*»، به‌ واتای «به‌رلینیش

وہک من تہ نہایہ». ئیتړ ئو تابلویانہی ئەمەیان لەسەر نووسراوہ،
لەسەر دیوارەکان دیتە ھەلواسین و لای ھەمووانیش بە شتیکی زۆر
جوان دادەنرێن. ئەمە درامای ھەزینی ئو کەسانەن کە نەیان توانیوہ
پۆحی خۆیان تەسلیمی (پەحمان) بکەن... ھەرچی مرقفی

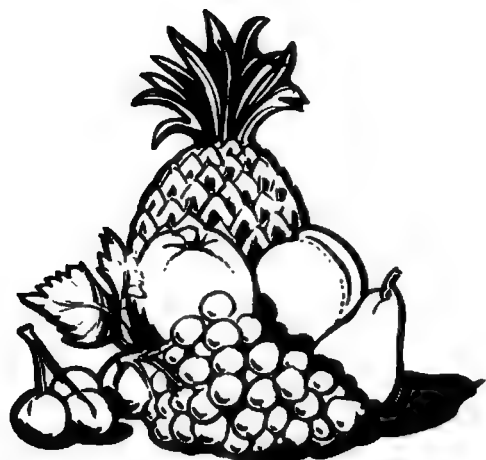

باوہ پدارە، چەندێک لەم دلشکستییە بەدوورە!
لە مامۆستا (عبداللہ یەغین) ١م پرسیی
داخۆ وەزعی لەگەڵ غوربەتدا چۆنە. ئویش
وای وەلام دامەوہ کە زۆر کەم ھەست بەو
دلشکستییە دەکات و باسی نەوہی کرد کە وا
بەو جۆرە بێردەکاتەوہ: کاتێک «الملك ملک الله و
العبد عبد الله» (بەندە بەندە ی خودا و مولکیش
مولکی خودا بێت)، بۆ ھەست بە غەریبی بکەم؟

زۆر راستە، لە کاتێکدا کە سیکی موسوڵمان لە غوربەتیشدا ھەست
بە غەریبی ناکات، ئەوانہی لەم نیعمەتە بێبەشن تەنانەت لە خاک و
نیشتمانی خۆشیاندا ھەست بە غەریبی دەکەن. چونکە ئەوان دابراون
لەو سەرچاوەیە ھەقە دل و دەروونی پێوہ گری بەدات.

کە سێک خودای لەبیر نہبی، چۆن سەرتاپای زەوی بۆی نابێ بە
غەریبی؟

١- یەکیکە لە قوتابیێکانی زانای پایەبەرز سەعیدی نوورسی. (وہرگێب)

رۆزى ماددى - رۆزى مەعنەوى

مېشك و رۆحىش چەشنى گەدە، پېئويستيان بە خۇراگە

(مونازەرەيەك) م بىر دېتەوہ كە ئەو كاتەى قوتابى بووم لە دوا
پۆلى بنەپرەتيدا كىردمان. ناوئيشانەكەى «ئايا دەبى بى بى بى خواردن
يان بخۆى بى ژيان؟». لە تىرپوشكدا، ناوى من لەو گروپە دەرجوو
كە دەبوو داکۆكى بکات لە هزى «ژيان لە پېئاوى خواردندا». ئىمە
لەبەر ئەوہى ھەستمان بە سەختى داکۆكى كىردن دەكرد لە هزىك
كە دەمانزانى ھەلەيە، خۆمان زۆر باش ئامادە كىردبوو و خەيلىك
قەسەى بە باقوبرىقمان كىرد. لە كۆتادا گروپەكەى ئىمە بىردييەوہ.
نەمەش مامۆستای ئەدەبىياتى ناچار كىردىن، بەدووردىژى

پوونکردنه وه بدات له سه ر نه وه ی که "نه مه ته نها بۆ مونا زه ره پاس ته،
نه گه ر نا هه ر که سیك نه قل له می شکیدا بی، نابیی له پیناوی خواردندا
بژی".

نیستا بپرده که مه وه، نیمه بی نه وه ی ناگامان لی بی که وتبوینه
داکوکی کردن له و شته ی زۆرینه ی خه لکی به شوینییه وه بوون، که
نه گه ر باوه پیشیان پی نه بووی خۆ به کرده وه کردوویانه ... نه وه ی
ده بیینن نه وه یه که زۆرینه ی خه لکی هان به دوا ی پۆزیدا.
به جۆر یکیش که که وتوونه ته ژیر فه رمان و خزمه تکاری پۆزی. چی
گیانداره، بووه به به نده و به ندیی پزق. بۆ به ده ست هیئانی، خۆیان
تووشی چی نا که ن؟! نه و شته ی که ئاده مزاد له هه موو شتیکی زیاتر
عاشق و عه دالییه تی، پزق و پۆزییه. به گوزار شتیکی دی، نه و خاله
هاو به شه ی که ئاده مزاد و ئاژه لان به ویست و حه زیکی زۆره وه
پوویان لییه تی، پۆزییه ... ئینجا نه وه ی ئاده مزاد ئاوا
به خوینگه رمییه وه پووی لیئاوه، ته نها په یوه ندیی به گه ده وه هه یه.
واته مرقف پوه و ئاژه ل بوون ده چی. کاتیکی پۆزی که شتیکی ته نها
په یوه ندیی به جه سه ته و ماده ده وه هه یه ده کریته ئامانجی سه ره کی و
تا که ئامانج، مرقف سیفه ته مروییه کانی له ده ست ده دات و ده بیته به
فیرعه ون.

چۆن پۇزىي دەبىت بە پۇحانىي؟

بە پىيە مۇڭ بوونىكى ئازەلى نىيە كە تەنھا لە ماددە پىكەتلى، بۆيە پىويستە ئەو پۇزىيە دەبىتە ھۆى ئەو ھى ژيانى درىژە بكتىشى، بە بەرز و مەنەوىي بكتى و تەننەت بكتى بە شتىكى پۇحانىش. ئىسلام چارەسەرى ئەمەى بە جىوانترىن شىوہ كە لە مۇڭ بوە شىتەوہ، پىشان داوہ.

مۇڭ بە سى پىگە دەتوانى ئەو پۇزىيە نىسبى بووہ، لە ماددى و ئازەلى بوون دەرىيى:

۱- بەو ھى والى پى بىوانى كە ھى خودايە

۲- شوكرانە بژىرى

۳- خواردنى بە ھەلالى...

ئىستا با بىيە سەر ئەمانە:

۱- ئەگەر لە پوانگەى باوہ پەوہ بىوانىن، دەتوانىن بلىين كە چى لە سروشتدا ھەيە پىت و وشە و پستەگەلىكن. لە نىو ئەو پىتانەى كىتبى گەردوونيان پىنووسراوہ تەوہ، پۇزىش ھەيە. وەك چۆن پىتەكان لە خۆيان زىاتر، ئامازە بەو كەسە دەدەن كە نووسىونىيە تىوہ، پۇزىيە كانىش ئاوا ئامازە بەو بەدىيەنەرە دەدەن كە ئەوانى لە نەبوونەوہ ھىئاوہ تە بوون و بەنسىبى مۇڭى كىردوون. مۇڭ بە چاوى باوہ پدارانەوہ بىوانى، ماناى ئەو پىت و وشە و پستانەى پۇزىي

دهخويندته وه و له وهيمايانه يان دهگات كه بق خوداي دهكهن، به لام به تيپوانينيكي بيپاوه پانه وه، له وه دهردهچن بين به پيت و هيتا بق يه كيك بكن، به لگو و ايان ليدئ تهنها خويان پيشان بدهن و له وه به ولوه هيچ مانا و مه دلويليك له خو نه گرن... ئه مه له كاتيكداه كه هه موو بوونه وه ريك، زور له خوئ زياتر گوزارشته له به ديهينه ره كه ي دهكات و نماياني دهكات.

۲- شوكرانهش سه ره نجامي پوزييه. پوزي به شيوه پازاوه كه ي و تام و بونه خو شه كه ي، بانگهيشتي شوكرانه بزييري دهكات. يه كه م كاريك كه ئه و مرؤفي پهي به م هونه ره بالاiane ي نيو پوزي دهبات، شوكرانه يه... به م جوړه پوزي شوكر و، شوكريش په زاي خوداي په حمان دهستي مرؤف دهخات.

كه سيك بزانيته ئه و نيعمه ته ي دهخوات، دياربييه كه له كه نجينه ي ئه و كردگار هه زنه ي زانسته و توانسته بي كوتايه، ئه و تامه ي زمانه وه ريده گريته هه زارقات زياده دهكات. نيعمه ته كه دهبي به نووريك، تهنها كه ده ي تير و پر ناكات، به لگو دهبيت به تام و خوراك بق پوچ و دهروونيشي. شوكرانه بزييري به هوئ ئه و خير و پاداشته ي دهستي مرؤفي دهخات، ئه و خواردن و خواردنه وه يه ي دهخوريته، دهيكات به ميوه جاتي به هه شته. به م جوړه له سايه ي شوكرانه دا پوزييه فانبيه كاني دونيا دهن به تام و ميوه ي ئه به ديي.

به ناشكوريش، تامه كاتييه كان دين و پاشانيش ده پښ، له دواى
خوشياندا ژان و حه سرهت جى ده ميلن. نه وهى له پوزييه شوكر
له سر نه كراوه كان جى ده ميتنى، تنى پاشه پويه. نه ولايه نهى پوزى
كه هى پى عاشق بوونه، نه ولايه نه مه عنه وييه يه تنى كه شوكرانه
به ده ست ده خات. عه شقى نه و كه سانهى كه پى به مانايه نابن بؤ
پوزى، جياوازييه كى نيه له گه ل چيژ وه رگرتنى ناژه لان.

هر كاتيڪ پوزى ببيتته پيتيڪ، هيمما بؤ كردگار بكات و
شوكرانه ش به دواى خويدا بيئى، نه وه له گه ل خويدا قه ناعهت و
نيقتيساديش دينيت. كه سيك شوكرانه نه كات، ناتوانى خوى پزگار
بكات له وهى ببيتته ياريچهى ده ستى ئيسراف و حه رام.

۳- ئيسلام ئاموژگاريى نه وه ده دات كه ته نانهت خواردنى پوزى
حه لاليش بؤ نرمترين ئاست دابيه زينريت. ته نانهت ئاموژگاريى
هاوبه شى گشت پيغه مهر و نه ولياكان "كه م بخو، كه م بللى، كه م
بخوه" يه.

نايا له بيروباوه پيكددا كه ئاموژگاريى نه وه بدريت ته نانهت
حه لاليش به پيوانه به كار بهيئريت، دوزينه وهى پى و شوين بؤ حه رام
مومكينه؟

به گوزارشتنى (يوونس نه مره) يه كيك:

چى هاته ده ست، شوى كاته وه

چى هاته ده م، نه يگير پتته وه

پشکی له باوه پدا که مه. هر بویه دوعای نه و که سانه ی گه ده ی پر
له گونا هیان مه لگرتووه، گیرا نابیت.

(مه لا گورانی) به رده وام نه م ناموزگار یی ی (سولتان محمده
فاتیح) ی قوتابی ده کرد:

"خوت له حرام بپاریزه، خوت له لوقم ی حرام بدزه وه."

پوژیکیان که هر دوکیان پیکه وه و له هه مان قاپدا نانیان
ده خوارد، فاتیح ده یه وی ته شقه له یه که به ماموستا که ی بکات و ده لی:
"ئی ده نه وه توش له پزقه که ی من بویت به هاویه ش. نه گهر
پزقی من حرامی تیکه وتبیت، نه واه نابیشتان حرامتان
خواردوه."

مه لا گورانییش نه م وه لاهم ی ده داته وه:

"نه گهر واش بیت، نه واه نه وه ی که وتووه ته به رده می من لوقم ی
حلاله."

سولتان دوا ی ماوه یه که
قاپه که ده سوورپنیت و
به رده وام ده بیت له
کالته که ی... که مه لا
گورانییش هیچ خوی تیکنادات
و له خواردنه که ی به رده وام
ده بیت، فاتیح ده لیت:

"ئیدی گومان له وه نه ما که هرامت خوارد!"
 به لام وه لامه که ی مه لا گورانی به پاستی نمونه یه کی واقعی
 وه لامی ناماده یه:
 "نه خیر، هرام ناخۆم... له بهر ئه وه ی له بهردهم خۆت هرام و
 له بهردهم منیشدا هه لال نه ما، بۆیه قاپه که ت سوو پاند..."
 ئه م تیگه یشتنه که به گالتهش بی خۆی له قهره ی لوقمه ی هرام
 نادات، به هۆی ئه و شعوره وه هاتوو ته ئاراوه که ئیسلام دروستی
 کردوه.

***

خۆراکی میڤشکمان

تۆ بۆلۈى خۆراکه کانى گە دەى میڤشکه کان له چیدا بن؟

زانباریه کانى نیۆ میڤشک، چەندەیان باش و بەسوودن؟ وهك چۆن
له و لوقمه حەرامانهى قوت دەدرێن دەپرسرێته وه، ئاواش ئه و قسه
حەرامانهى دەكرێن، هەر لیپرسینه وهیان له سەرە. كه سێك ٧٥ سال
بۆى، به تێكرا ٩٠ ملیۆن وشه دێته گۆ. ئایا له سه دا چەندى ئه و ٩٠
ملیۆن وشه یه له وانەن كه ده توانرێ حسیبى بدری؟ قسه ش كه
یهكێكه له ده رخه ره کانى ئه وهى گە دەى میڤشك هەرسى كرده وه،
ده بێ له حەلاله کان بێت...

خۇراكى پۇچ

پۇچەكان، دەبىي لە چ پۇزىيەكدا بەدواي خۇراكىدا بگەپىت؟
ئەرى ئەبىي مۇڭ جەستەي بەختى و گەرە بكا و، لەولاشەو ھەر
خاوەنى پۇچى لەپ و كورتەبە بىت؟ ھەندىك جار شەيتان وا لە مۇڭ
دەكات ئەو خۇراكى ھى نەفسە، بە ھى پۇچى بزانى. بۇ نموونە
تەننەت ھەندى جار دەتوانى وا لە مۇڭ بكات كە ئەو ستايە
مۇسقىيانەي ھى نەفس و سەفاهەت و بگرە بەدكارىن، بە خۇراكى
پۇحيان دابنى. ئەو لە كاتىكدا، كە ئەو ھى ئەو ئارەزووانەي بەو
جۇرە خۇراكانە دىنە گۆش كردن چى دەكەن، لەبەر چاوانە. ئەو
مۇسقىيايەي كە ھىچ ھەستىكى بالا پەرە پىنادات، بەلكو پىك
بەپىچەوانەو دنى لايەنە ئاژەلىيەكانى مۇڭ دەدات و زۆربەي جار
وەك ھەنگوينىكى ژەھراوى وايە.

پۇچى مردووانىش پىويستى بە خۇراگە

ئەي بۇ پۇچى مردووان، دەبىي چ خۇراكىكىان پىشكەش بگەين؟
ئەگەر شتىكى وامان بەپاستى بەلاوہ گرنگ بىت، دەبىي بەچاكى بىر
لەوہ بگەينەوہ داخۇ تاجە گولنەكان تا چەند سووديان ھەيە يان
نيانە.

چینییه کان له کاتی ناشتنی مردووанда، قاپیک پلاوی برنج که
 زوریان مهراقه، دهخنه ناو گوره کانیا نه وه... گهشتیاریکی
 نه وروپایی مه پاسیمیکي وا ده بیني، ده پرسیت:

- که ی نه م مردووه هه لده سیتته وه و نه و برنجه ده خوات؟..

چینییه کیش بی نه وه ی هیچ خوی تیکبدات، وه لایمی ده داته وه:

- نه و کاتی مردووه کان بونی نه و چه پکه گولانه ده که ن که
 نیوه گه ل ده یخه نه سه ر گوری مردووانتان!

جا بویه ده بی بۆ پۆخی مردووان دیاری مه عنه ویی بنیرری، هه ر
 وه ک چۆن موسولمانه خاوه ن هه سته کان وا ده که ن...

***

موسولمانیک به ناو حه وشه ی مزگه وتیکدا تیده په پیی. کوپه
 شه ش سالانه کی که له گه لیدا بوو، لیتی پرسى:

- بابه گیان! نه و قه ره بالغیه چیه؟

- کوپی خۆم! نه ها سه یری نه و ته رمه بکه له و بانه... که سیك
 مردووه... نیتر نه و خه لکه وه ستاون، دوعای له سه ر ده خوینن...
 نیستا که میکی تر نوژی مردووی له سه ر ده کری...

باوکه که هه ستي کرد مندا له که ی مه راق گرتوویه تی، که میکی تر
 زانیاری دایی، نیجا لیتی پرسى:

- کوپه ژیره که م! که منیش ده مرم،

تر ناوا له سه رم ده خوینیت، وا نییه؟

مندالەكەش وتى:

- ئەى چۆن، باوكە گيان!..

- چىم لەسەر دەخويىنى؟ بۇ نمونە...

- وەللا ھەر چىيەكم دەست بگەيى، كىتىب، گۇڧار، پۇژنامە...

بەس تۆ داوا بگە، ئىتر ھەقت نەيى...

باوكەكە نەيتوانى لەو كۈپەى تووپە بىي كە تا ئەو تەمەنە وای دەزانى ھەر ئەوانەى ژماردىنى، ھى خويىندىن... يەكسەر بىريارى دا سىپارەيەكى بۇ بگىيى و، ئەوئەندەى خۇى دەيزانى يەكەم دەرسى قورئانى بە مندالەكەى دايەو...

بەلى، ھەلبىژاردىنى پۇزىى و خۇراكى گەدە و مېشك و پۇج لەو شىتانەى ھەللاىن، دەبىتتە گەورەترىن ھۇكارى بەختەوئەرىى موسولمانانى ئەمپۇ. خوداى گەورە، ئەمە بەنسىيى ھەمووان بگات.

پیرست

- پیشه کی ۳
- نهو مندالهی گوله باخی هیتا ۷
- دهنگی نهوهی نوی ۲۳
- بوچی خودا گشت نهوانه مان ناداتی که داوای دهکهین؟ ۲۸
- دوعاتان نه بی، نرختان چییه؟ ۲۸
- نزای سهگ ۴۴
- دوعای مامۆستایه ک بۆ قوتابییه پئیواره کی ۴۶
- ناشتیی خووی باوه پداره ۴۷
- بهنده کانی خودا ببن به برا ! ۴۷
- ناشتی پیکه وه هه لکردنه ۴۸
- شه پ له پیتاوی ناشتیدا ۵۰
- پینچ پایه کی ئیسلام مروف دهگه یه ننه هه ریمی ناشتیی ۵۱
- شتیک فانی بی، هی نه وه نییه شه پی له سه ر بکری ۵۴
- خودا تاك و ته نه یه ۵۸
- یه کتاپه رستی بنچینه ی باوه پمانه ۵۸
- به منداله که ت و تووه قورئان بخوینیت؟ ۶۸
- ئایا توانیومانه کاته کانمان باش بنرخینین؟ ۷۰
- پیکه خستنی په رسته شه کان له ئیسلامدا، سه رنجی مروف له سه ر کات کو
- ده کاته وه ۷۴

- ٧٥ ..... ئايا دەبىي بە تىپەپىنى كات دىلخۇش بىيىن؟
- ٧٧ ..... جەردى كات.
- ٧٩ ..... بە چ ھەقىك كاتم دەخۇيت؟
- ٨٠ ..... زەمانى تازەوۋە بوو، ئىنسانى تازەوۋە بوو.
- ٨١ ..... كات لەگەل خۇتدا بگۇنجىنە
- ٨٢ ..... كات چۇن فراوان دەبىت؟
- ٨٤ ..... داھاتو چۇن پزگار دەكرى؟
- ٨٤ ..... مرقۇ بوونەوۋەرىكە بىر لە ئايندە دەكاتەوۋە
- ٨٦ ..... داھاتوۋى دورور چىيە؟
- ٨٨ ..... پىي پزگاركرىنى ھەردوۋ ئايندە پىكەوۋە
- ٨٩ ..... چۇن بە بەردىك دوو چۆلەكە پاۋ دەكرىت؟
- ..... پىغەمبەرمان (دروۋدى خۋاى لى بىي) چىي كرىبىت، ئىمەش دەبى ئەوۋە
- ٩٢ ..... بگەين
- ٩٤ ..... ئەو سەرمایە تەمەنى ۋەك سەھۆل دەتوۋىتەوۋە ونامىنى
- ٩٦ ..... ئىسلام خۇشەوۋىستىيە
- ١٠٠ ..... ژيان چىيە؟
- ١٠٨ ..... مرقۇ جوانى لە ناخىدا ھەبى، ھەموو شىتەك جوان دەبىيى
- ١١٠ ..... ھەرەسى خۇرئاۋا
- ١١٢ ..... سىستەمى پەرۋەردەى ھەرەس كرىدو
- ١١٤ ..... سەگ شوۋىنى مندالى گرتوۋەتەوۋە
- ١١٥ ..... ئايا خۇرئاۋا خىرخوازە؟

- ۱۲۰ ..... مرۆفی بېكەس و تەنها
- ۱۲۲ ..... پۆزى ماددىي - پۆزى مەعنەۋىي
- ۱۲۲ ..... مېشك و پۆحىش چەشنى گەدە، پىۋىستيان بە خۇراكە
- ۱۲۴ ..... چۆن پۆزى دەبىت بە پۆحانىي؟
- ۱۲۹ ..... خۇراكى گەدەي مېشكمان
- ۱۳۰ ..... خۇراكى پۆح
- ۱۳۰ ..... پۆحى مردوۋانىش پىۋىستى بە خۇراكە